

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
וּאֵרָא
תשפ"ה

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

This week has been dedicated:

לזכות רפואה שלמה

אלישבע אסתר בת פערל

To receive weekly, call or text 732.301.4043 (opt. 8-3), or email shabboschayeinu@gmail.com

CHAYEINU ^{זיינ}
Weekly
Shabbos Inspiration

פרשת
וּאֵרָא
תשפ"ה

PAGE CONTENT

- 3-4 Divrei Torah
5-6 Seuda Stories
7-8 Our Gedolim
9-16 Parsha Challenge
17-19 Life of Truth Story
20-23 Rav Mattisyahu Salomon zt"l
24 Hilchos Shabbos Initiative
25-26 Halacha Q&A
27-34 Rav Kalman Krohn Story
35 Comic Story
36-41 Nefesh Shimshon

גליונות

- 42-44 הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
45-46 הגר"ח קניבסקי זצ"ל
47-48 הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
49-50 הג"ר דוב לנדא שליט"א
51-52 הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
53-54 הגרב"ד פוברסקי שליט"א
55-56 הג"ר משה הלל הירש שליט"א
57-58 הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
59-60 הג"ר מאיר גריינימן שליט"א
61-62 הג"ר דוד כהן שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 32-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

פרשת וארא תשפ"ה

Who Created Me?

לך אל־פרעה בבקר הנה יצא המימה ונצבת לקראתו על־שפת היאר והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך: (ז, טו)
הנני עליך פרעה מלך־מצרים התנים הגדול הרבץ בתוך יאריו אשר אמר לי יארי ואני עשיתיני: (יחזקאל כט, ג)

Rashi brings the Medrash that says that Paroh would claim that he is a *getchke* and does not need to relieve himself, but would go out to the Yarden each morning to relieve himself. Moshe was sent to warn him and catch him in the act.

Rav Mattisyahu Salomon *zt"l* explained this Chazal based on a *vort* from the Chofetz Chaim. The Chofetz Chaim would quote the Gemara that says Hashem created a person with the need to relieve himself so that he would not consider himself a *getchke* and say, *li asisi*. The Chofetz Chaim derives from this Chazal how careful a person has to be not to think he is in charge of himself. Hashem needed to give us a reminder not once a year, or once a month. We need reminders several times daily!

Paroh himself said *לי יארי ואני עשיתיני*, he believed he was a deity, but the fact that he needed to relieve himself reminded him that he wasn't. And that is precisely when Moshe was intended to warn him about the *makkos* and remind him that Hashem was in charge.

Giving Credit

ויאמר יקח אל־משה אמר אליהו קח מטון ונטהידך על־מימי מצרים על־נהרתם | על־יאריהם ועל־אגמיהם ועל פל־מקנה מימיהם
ויהי ידם והיה דם בכל־ארץ מצרים ובעצים ובאבנים: (ז, יט)

Rashi says that Hashem specifically instructed Aharon to hit the Yarden, as opposed to Moshe doing so himself. The reason is due to Moshe Rabbeinu's *hakaras hatov* that he was saved in the Yarden when his mother Yocheved placed him there as a baby, thereby saving him from Paroh's decree to drown all the Jewish children.

Rav Mattisyahu Salomon *zt"l* explained that although the Yarden has no feelings, still Moshe Rabbeinu was intended to display an extra degree of *hakaras hatov* when it came to carrying out the *makkos*.

The purpose of the *makkos* were to bring to *emunah* in Hashem, that he controls the entire *briah* and that he can bring *geulah* to his nation in order that Klal Yisrael will in turn be *mekabel* the Torah and serve him. The Chovos Halevavos writes that the greatest *mechayiv* to serve Hashem is the *middah* of *hakaras hatov*. When a person thinks about how much Hashem is doing for us at every moment, he will feel completely indebted and obligated to fulfill His will.

דברי תורה לסעודת שבת

Chazal tell us *kol ha'omer davar b'sheim omro meivi geulah l'olam*. The reason is because when Hashem brings *geulah* to the world, he wants us to recognize that it is coming from him, and not to attribute it to anything else. The purpose of the *geulah* is so that we serve him better and that only happens when we recognize that it comes from Him. Someone who is *omer davar b'sheim amro* has the *middah* of *hakaras hatov*, he is able to attribute information to someone else and give credit where credit is due. Such a person is deserving to bring *geulah* because he will be able to attribute it to Hashem and appreciate it.

The *makkos* were coming to demonstrate how Hashem is controlling the world and how we are obligated to have *hakaras hatov* and serve him. That is why Moshe expressed an extreme sensitivity to *hakaras hatov* specifically when it came to carrying out the *makkos*, because without *hakaras hatov*, the entire purpose of the *makkos* would not come to fruition.

Let it Penetrate Your Heart

(כג) וַיִּפֶן פְּרֹעֹה וַיָּבֵא אֶל־בֵּיתוֹ וְלֹא־נִשְׁתַּ לְּבוֹ גַם־לְזָאת: (ז, כג)

Rav Yerucham Levovitz (Daas Torah) writes the danger of *לא שת לבו*, of not being "*meisim lev*." Terrible *makkos* were occurring and Mitzrayim was being brought to its knees. Intellectually, Paroh knew exactly what was occurring, but he was not *meisim lev*. He did not take it to heart, and without *simas lev*, nothing will penetrate.

When Rav Yerucham was learning in Kollel Kodshim, there was a person whose body was occupied by a *dybbuk*. The Chofetz Chaim commanded Rav Elchonon Wasserman and a group of *talmidim* to try to extricate the *dybbuk*, and Rav Yerucham was amongst them. There were many wonderous occurrences revolving around the *dybbuk* that Rav Yerucham witnessed firsthand. However, when the *dybbuk* was finally extricated, Rav Yerucham commented that what made the biggest impact on him was the fact that when the story was over, everyone went back to life as usual, as if nothing ever happened!

Rav Chaim Epstein zt"l would quote the *pesukim* *אל לבבך* וידעת היום, וידעת הים והשבת אל לבבך, refers to intellectual knowledge, but that is not enough. We need *והשבות אל לבבך*, to make sure it penetrates our hearts, and only then is a person really understand *עוד הוא אלקים אין עוד*!

Seudah Stories

Rav Moshe Feinstein Counts the Votes

The parents of a boy studying at Rav Moshe Feinstein's yeshiva came one day to discuss with him an urgent matter. They wanted their son, who was studying full time in the yeshiva to leave yeshiva, and embark on a professional career. The son would hear nothing of this and insisted on staying for the time being in the Bais Medrash where his diligence was bearing fruit. It was decided among them that they would go to Rav Moshe to arbitrate this important matter.

The father began to speak and said to Rav Moshe that the Gemara says there are three partners that help create every child and therefore those three should decide the child's fate. Those three being the father, the mother, and Hashem. "I am the father here is the mother" said the father "and you as the boy's Rosh Yeshiva can act as the representative of Hashem." With that being said the father began to make his argument. "I and the mother both vote for the boy to leave the yeshiva. Therefore, even if you vote that he remain you are outvoted two against one and the boy must leave."

Then with a big smile on his face the father turned to Rav Moshe and asked if he has any objections to his argument. Rav Moshe in his infinite wisdom replied that while that being the case, each one of them, the father, the mother, and Rav Moshe are also the product of three partners. Their two parents and Hashem. So, really they are working with nine parts - Rav Moshe's three partners as well as each of the parents' three parts. So, if all three of Rav Moshe's parts and one third of each of the two parents' three partners vote that the boy should stay in yeshiva that would make it 5 to 4 in favor of him staying....and stay he did!

Four Days Is a Very Long Time

One day, a man who appeared obviously distraught and worn down, knocked at the door of the Chazon Ish. He told the Chazon Ish that he had felt ill for a few days, and eventually he had felt so ill that he was hospitalized. The doctors performed a battery of tests, and they found a virulent infection which had invaded his body. They sadly informed the man that he had only four days to live; they did not have any medication that would be effective for this infection.

The man broke down sobbing as he finished his story, and the Chazon Ish soothed him and calmed him down. He opened a *Chumash Bereishis*, and turned to the first pages of the *parsha*. He said to the man, "Look what Hashem created on the first day," and the Chazon Ish began to recite all the things which Hashem created on the first day of creation. "Look what Hashem created on the second day," and again the Chazon Ish read the *pesukim*, and listed one by one the things which were created on the second day. He continued with the third day, and the fourth day. "So, if the Creator of the World was able to create so many things in four days, don't you believe that in four days He can create a medicine for you which will heal you completely?" The Chazon Ish encouraged the man not to give up hope, but rather he should daven for himself, and plead with Hashem that He heal him from his infection. He reminded him that the gates of *tefillah* are never locked, especially before the *tefillah* of a sick person, which is *tefillah* at a time of *tzarah*.

The eyes of the man lit up at the Chazon Ish's words. He began to daven fervently for himself, and an unbelievable miracle occurred. A new medicine was imported to Eretz Yisroel from America in the following days. This sick man was one of the

Seudah Stories

first people that the medicine was tested on, and it became clear that the medicine was effective for the infection which was ravaging his body. Within a short time, the man was healed completely.

The Din Torah

Reuven was a great *talmid chochom* and learned full time in a *kollel* in Bnei Brak. He was very successful in his learning, but his financial situation had deteriorated to the point that his table on Shabbos consisted of a can of tuna for his entire family.

Shimon was a good friend of Reuven's, and he learned Torah when he was able to, but he was a successful businessman. Somehow Shimon found out about Reuven's situation and he was shocked. He decided to take it upon himself to support Reuven's Shabbos expenses. He told Reuven that whatever he needed for Shabbos he should buy and he, Shimon, would pay for it. Reuven accepted, knowing how bad his situation was, and that was the beginning of an arrangement which lasted for several years.

After a few years, Shimon went through some rough times and business was no longer so good. While originally the extra expense of supporting Reuven's Shabbos purchases was barely even noticed in Shimon's pocket, was now very difficult for him to meet every week. Despite that, he said nothing to Reuven about the change in his situation and continued supporting Reuven's Shabbos expenses.

One day, Reuven found out about Shimon's new situation. He right away called Shimon and thanked him for having supported him until now, but refused to accept his assistance any longer. Shimon stuck to his guns and said, "The Gemara says that Shabbos expenses are not included in the amount Hashem decides He will provide for each person annually, so these expenses will not diminish my income, and I want to continue."

Reuven countered by saying, "It is true Shabbos expenses are not included, but these are my expenses, not yours. Your paying my Shabbos expenses is *tzedakah* and *chessed*, but it does not say that *tzedakah* is not included in the amount."

Shimon insisted claiming that Reuven's expenses for Shabbos are just like his own and they are not included in the amount so he will continue paying them.

They agreed to bring the dispute to Rav Chaim Kanievsky for the decision. When Rav Chaim heard the story, he got very emotional and said "*Ashreichem Yisrael* - how fortunate that these are our halachic disputes!" Rav Chaim continued weighing the various sides of the issue and decided that Shimon should continue to support Reuven. He gave him a bracha that this should be a merit for him to see success once again in his business.

A few days later, someone related the incident to Rav Shteinman. Rav Shteinman said that Rav Chaim was correct in his *psak* that Shimon should continue supporting Reuven, because Reuven's Shabbos expenses are included in Shimon's account. Why? Because when Shimon sits at home on Shabbos and knows that Reuven is in such a dire situation, it bothers Shimon and he cannot enjoy Shabbos. So, for Shimon to help Reuven, he is also helping himself enjoy Shabbos. Therefore, Reuven's expenses are also in Shimon's account.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

Our Gedolim

The Saraph of Brisk Rav Yehoshua Leib Diskin zt"l (1818 - 1898)

כ"ט טבת יארטzeit

Rav Yosef Dov Soloveitchik, the Bais HaLevi, used the title of “Rebbe” or “Mashiach Hashem” when he referred to **Rav Yehosha Leib Diskin**, without even mentioning his name. He took it for granted that people knew whom he was referring to.

The Bais HaLevi once spent three months writing a letter to Rav Yehoshua Leib. Every time he lifted his pen to write the proper salutation, his hands began to tremble and the pen would fall from his hand. Rav Chaim Brisker asked his father, “Are you not sufficiently accustomed to corresponding with this generation’s greatest leaders that you should no longer have to tremble at the prospect?” The Bais HaLevi told his son, “My trembling and trepidation have not yet reached half that which we are required to have for the great gaon and tzaddik, Rav Yehoshua Leib!” It was Rav Chaim Brisker who would say, “At the point where the titles and praises of all the Gedolim of our times ends, titles such as rav, gaon, gaon gadol, rosh kol bnei hagolah and others – that is where the Maharil Diskin’s tributes begin.” Rav Chaim spoke of Rav Yehoshua Leib as “Holy unto Hashem.” The Gaon HaMalbim was once enumerating the praises of the rabbanim of his generation. Someone asked him why he had omitted mention of Rav Yehoshua Leib. He replied, “I am an expert at evaluating gold and silver, but I have no knowledge of precious gems.”

Rav Yehoshua Leib was born in Horodna in 1817. His father, Rav Binyamin Diskin, the Av Beis Din, was an unusually holy tzaddik and towering talmid chachom. From the cradle to the Torah... Rav Yehoshua Leib was instantly introduced to the world of Torah, as his cradle remained by his father’s side as he learned. It was a house that was as much a Beis Medrash as it was a dwelling. As a young boy, Rav Yehoshua Leib learned the aleph beis from a melamed, Rav Moshe Horodner, whom Rav Binyamin had hired. The young genius then came under his father’s tutelage, as his father wished to be the sole influence in his son’s education. He was the first to recognize the boy’s exceptional talents and superhuman will power. Whatever the world was later to hail as outstanding in Rav Yehoshua Leib, his father already recognized in the boy’s early years.

Rav Binyamin was once walking with his young son in the woods and told him, “You should know that Hashem is unique. He is One and Only.” Young Yehoshua Leib nodded in understanding. His father then asked, “How do you know that this is so self-evident?” The boy answered, “Did you not tell me a few days ago that Hashem’s glory fills the entire earth? If so, then there is no room for anything besides Him, and He is One and Only!”

When Rav Yehoshua Leib was a young boy, the shammash of the shul organized a raffle for an item of value. After the lottery, the shammash discarded the box with the numbered tickets and let the children play with it. They held a mock drawing, and discovered that one number appeared twice. Rav Yehoshua Leib stated that the drawing had been invalid, pressing his point with the adults in the shul. They told him that it made no difference since the owner of the double ticket had not won. But the young boy refused to give in, maintaining that the lottery must be drawn again. He explained his reasoning: What if the man whose number appeared twice had, in fact, won the drawing? Then they would surely have invalidated the entire drawing since it was not right for him to have had a double chance. Thus, the man with the double number had forfeited his

Our Gedolim

chance of winning, which was not fair. And what if the shammash had omitted one number? Would not the people have demanded a new drawing, just as well? Why is this case different, then? The adults agreed that, indeed, his logic was unshakable.

The people in an outlying town demanded from Rav Binyamin that their Rav be deposed as he had erred in a certain halachic ruling. After meeting with the Rav, Rav Binyamin asked him to explain the ruling. The Rav admitted that he had erred. Rav Binyamin rebuked him for misleading the public in such a serious matter, and the Rav left, bowed and contrite.

Rav Yehoshua Leib, then under 13 years old, was overcome with pity for the Rav. He asked him in what way he had ruled incorrectly. The Rav explained his ruling, adding, with tears in his eyes, "Now I will have to forfeit my position. I don't know how I will support my family." Rav Yehoshua Leib tried to calm the Rav, asking him to return the following day as he hoped to help him. Rav Yehoshua Leib secluded himself in his room, spending the entire night utilizing all of his mental powers to find a way to justify the Rav's ruling. And he succeeded. He wrote down his findings, and on the next day, told the Rav to copy the findings down in his own handwriting. The Rav brought it into Rav Binyamin and left without waiting for Rav Binyamin to discuss the matter with him. Rav Binyamin marveled at the brilliant logic. He shared the matter with his students during his daily shiur. They were beside themselves with amazement. Only Rav Yehoshua Leib was indifferent, which was strange as he was usually the most enthusiastic in grappling with intricate halachic problems. Rav Binyamin fixed his son with a penetrating stare and suddenly deduced that he had lent a hand in the matter! Prior to his bar mitzvah, Rav Yehoshua Leib prepared a set of halachic papers, releasing a woman from being an agunah. Rav Binyamin later wrote a pamphlet dealing with the matter of this agunah, and he opened with the words, "My astute and famous son undertook to write for a certain woman..." It is no wonder that soon the young boy's prodigious powers came to light. And his unusual sensitivity and rare character traits evoked great wonder as well. A bright star was making its appearance on the horizon of the Torah world.

Despite his young age, Rav Binyamin once asked his son to step in and assist with resolving a complex din Torah involving two wealthy men and tens of thousands of rubles. The case had dragged on for several weeks, without a solution in sight. Rav Binyamin felt the case was taking a toll on his health. Rav Yehoshua Leib studied the documents – 19 claims and defenses – and leaned toward one side. In the Bais Din, Rav Yehoshua Leib stated his opinion, as arbitrator, that one side was justified in its first argument. The defender of the opposing side, a venerable Rav, refused to accept the young boy's opinion, and Rav Yehoshua Leib could not convince him. It was decided that the case would rest until the morrow. Rav Yehoshua Leib then attacked the case from the fifth point. This time he admitted that justice lay with the other side, to which the elder Rav happily agreed. Rav Yehoshua Leib then turned about and argued the same point from the opposing view until the Rav finally broke down and admitted that Rav Yehoshua Leib was right. He conceded Rav Yehoshua Leib's arguments against this fifth point. Having scored a victory, Rav Yehoshua Leib said that he had no wish to contort the law from its straightforward solution. So, switching sides, he took up this very fifth point from an opposite direction, for he wanted to get to the pure truth. He now upheld his position on this point but challenged the first point, showing the Rav how he had been mistaken. The Rav had to admit that Rav Yehoshua Leib had been correct in everything!

To be continued...

PARSHA CHALLENGE

פרשת וארא

1. List four similarities between the מכה of דם and the מכה of צפרדע.¹
2. Which מכה had a סמין for the precise time that it would begin?
 - b. Which other event in the תורה had the same סמין?
3. The longest word in the תורה is in this week's פרשה. What is it? (R' G. Tikotsky)
4. When does it say כה וכה in last week's פרשה? When does it say כה כה in this week's פרשה?
5. List eleven people from the time of אברהם, that the תורה records the age that they were נפטר.
 - b. What is the longest streak of son after father that the תורה records the age of their פטירה?
6. Who, mentioned in this week's פרשה, had a grandson that was also his great grandson?
7. Our source was the same as another,
We were the inspiration for others many years later,
We were hated in death almost as much as in life,
We are mentioned in this week's פרשה,
Who are we?
8. I am a descendant of כנען,
My son was given prominence because of one of the אבות,
Although he seemed generous in reality he wasn't,²
My name and the name of the city of his residence,
are mentioned in this week's פרשה,
Who am I?

Need a hint?

¹ What is their source? Who performed it? What did they cause? How did the חרטמים respond?

² In reality he was greedy

Answers

- 1) They were from water 2) They were done by אהרן
3) They both caused a bad smell. (ובאש היאר, ותבאש הארץ)
4) The חרטומין replicate the both מכות (They both had a warning and were done with the מטה however most מכות had this similarity)
2. משה made a scratch in the wall and said "when the sun hits this line the ברד will begin." (רש"י ט, יח) (See רש"י ט, יח)
b. By לידת יצחק (See רש"י כא, א) (See רש"י כא, א)
3. ובמשארותיך
4. In last week's פרשה it says (ב, יב) ויפן כה וכה in this week's פרשה it says לא והנה לא שבעת עד כה כה אמר ה' (ז, טז-יז)
5. אברהם, שרה, ישמעאל, יצחק, יעקב, יוסף, לוי, קהת, עמרם, משה, אהרן
b. 26 דורות from אדם until משה and אהרן
6. לוי. He was the grandfather and great grandfather of משה and אהרן. This is because he was the grandfather of their father עמרם and the father of their mother יוכבד.
7. Our source was the same as another, - water
We were the inspiration for others many years later, - for חנניה מישאל ועזריה to give up their life for ה'
We was hated in death almost as much as in life, - our dead bodies caused a terrible smell
We are mentioned in this week's פרשה,
Who are we? - צפרדע
8. Next week....

Last week's riddle:

- Together with another I defeated many, - with אברהם אבינו
Although I had conflicting interests -
I was faithful to my mission, - when looking for a wife for יצחק
When I davened my תפילה was answered right away. - by the well
Someone with my name is referred to in this week's פרשה. - the son of משה (ובניו) משה
Who am I? - אליעזר

לרפואה שלמה – אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
לעיני שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com

Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.

© כל הזכויות שמורות

Pischei Parsha – Vaeira

Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

Which 2 *parshios*, outside of *Sefer Devarim*, start in the middle of a conversation?

- *Vayigash*
- *Vaeira*

Name 2 things that are called “*Morasha*.”

- Eretz Yisrael¹
- Torah²

What is the most common phrase in *Chumash* (I think?), where does it first appear, and what does it mean?

- “*Vayedabeir Hashem el Moshe leimor*.”
- It first appears in the beginning of *Vaeira*.³
- “*Leimor*” means:
 - What Hashem is telling Moshe should be repeated to Bnei Yisrael.⁴
 - This phrase indicates a very clear presentation, typically indicating Moshe’s high level of *nevuah*.⁵
 - This word is a repetition of the word “*vayedabeir*” or similar words indicating communication.⁶
 - “*Vayedabeir Hashem el Moshe*” – Hashem told Moshe about the *mitzvos*, and he understood their depth on his own; “*Leimor*” – when Moshe taught the *mitzvos* to Bnei Yisrael, he had to elaborate and explain this deeper level so that they would understand.⁷

What was the age difference between Moshe and Aharon, and how do we know?

The *pasuk* says they were 80 and 83 when they stood before Paroh.⁸

Aharon threw a stick in front of Paroh, which became a snake.⁹ Who owned that stick?

It was Moshe’s stick, that he lent to Aharon for this purpose. Although Moshe tells Aharon, “Take YOUR stick” to begin *makkas dam*¹⁰, the *pasuk* simultaneously refers to it as, “THE [well-known] stick [of Moshe].”¹¹

Similarly, at Masa U’Mriva, Hashem tells Moshe, “Take YOUR stick with which you hit the river [during *makkas dam*]...”¹²

How many things are described in *Chumash* which emerged from the Nile River?

- The cows in Paroh’s dream (although they didn’t actually emerge, because it was just a dream).¹³
- Moshe.¹⁴

¹ ו' ח'

² דברים ל"ג ד'

³ ו' י'

⁴ רמב"ן מרד"ק

⁵ רמב"ן

⁶ רשב"ם בראשית ח' ט"ו, ויקרא א' א'

⁷ פירוש הגר"א למשלי ד' כ'

⁸ ז' ז'

⁹ ז' ט'

¹⁰ ז' י"ט

¹¹ ז' כ'

¹² אב"ע ז' ט', ועני כל"י

¹³ בראשית מ"א ב', ג'

¹⁴ ב' ג', י'

- Basya (who discussed again after she left the water).¹⁵
- The water which Moshe turned into *dam* in front of the *Zekeinim*.¹⁶
- The water which was used to irrigate the fields of Mitzrayim, which turned to *dam*.¹⁷
- The *tzfardea*.¹⁸
- In *Parshas Breishis*, the Torah describes the beautiful *bedolach* gems which were produced by the Pishon River¹⁹, otherwise known as the Nile River²⁰.

Regarding the upcoming *makkah of arov*, Moshe was supposed to warn Paroh, “*Machar yihiyeh ha’os hazeh*” – tomorrow, through this plague, the distinction between Bnei Yisrael and the Mitzrim will be clear.²¹ When do we say this line during *davening*?

On *Erev Yom Kippur*, we say a *selicha* which repeats this line at the end of each stanza, in reference to the upcoming *Yom Kippur*.

Moshe insisted to Paroh that Bnei Yisrael couldn’t do something among the Mitzrim because it was a *toeivah* (disgrace). Earlier, Mitzrim refused to do something among Bnei Yisrael because it was a *toeivah*. What were these 2 incidents?

- Moshe told Paroh that if Bnei Yisrael would sacrifice sheep in Mitzrayim, it would cause a *toeivah*, because the Mitzrim worshiped sheep.²²
- When Yosef’s brothers ate bread with him, the Mitzrim considered it a *toeivah* to join, since the *Ivrim* eat sheep, which the Mitzrim worshiped.²³

Name 2 instances in *Parshas Vaeira* where something which is usually very “ANTI-fire” was able to get CLOSE to fire, for the sake of Hashem.

- The natural habitat of *tzfardea* is water, and they avoid fire. Yet, for the sake of *Kiddush Hashem*, they went into bowls of dough which were approaching the oven for baking.²⁴
- The ice of the *barad*.²⁵

To get rid of a certain *makkah*, Moshe had to YELL when he *davened*. Which one, and why?

Tzfardea: you are supposed to hear yourself speaking when *davening*, and he had to yell over all the frogs!²⁶

Were any live frogs left after the *makkah of tzfardea* was over?

The *makkah* of total frog-invasion ended, despite the fact that many live frogs remained in the river.²⁷ This highlighted that this strange phenomenon was carefully controlled by Hashem, for the sake of Bnei Yisrael.²⁸

Before which 2 *makkos* did Moshe and Aharon meet Paroh in his palace courtyard – NOT indoors – and why?

- Before *kinim*, because Aharon had to hit the dirt.
- Before *sh’chin*, because Moshe had to throw ash towards *Shamayim*.²⁹

¹⁵ אם ירדה לתוך המים, עי' מגילה י"ג. ורמב"ן ב' ה', אמנם עיי"ש בספורנו

¹⁶ עי' ד' ט'

¹⁷ רש"י ז' י"ט

¹⁸ ח' א'

¹⁹ אב"ע בראשית ב' י"ב בשם הגאון

²⁰ רש"י שם י"א

²¹ ח' י"ט

²² רש"י ח' כ"ב

²³ תרגום ורש"י בראשית מ"ג ל"ב

²⁴ פסחים נ"ג: ומהרש"א

²⁵ ט' כ"ד

²⁶ שפת"ח ח' ו' אות נ'

²⁷ ח' ז'

²⁸ רמב"ן

What is *sh'chin*?

HEAT which causes *avabuos* (bubbles).³⁰

What is the opposite of *Yiras Shamayim*?

Ignoring Hashem: the *pesukim* contrast, "The Mitzrim who FEARED Hashem hid their animals before *barad*, but those who DIDN'T PAY ATTENTION to Hashem left them outdoors."³¹

3 *makkos* demonstrated that Bnei Yisrael were distinct from the Mitzrim. Which, and how?

- *Arov*: despite being MOBILE, the animals stayed out of Goshen. Even in the main area of Mitzrayim, where these animals would eat people, they ignored Bnei Yisrael.³²
- *Dever*: the animals of Bnei Yisrael were intermingled among the *Mitzri* animals, but were somehow immune to a widespread plague.³³
- *Barad*: hail fell from the shared airspace over Mitzrayim and Goshen, but didn't land in Goshen.³⁴

JUST CURIOUS

Hashem appointed Aharon to speak on behalf of Moshe.³⁵ Did Paroh ever hear Moshe talk?

- Some explain that Moshe would say a concise *nevuah* as he heard it, and Aharon would explain it to Paroh.³⁶ (If so, it seems that Moshe spoke audibly in Paroh's presence.)
- Others explain that Moshe would say the *nevuah* directly to Aharon without Paroh hearing, and Aharon would repeat it to Paroh.³⁷
- Regardless, if it's the same Paroh that raised Moshe³⁸, he heard him speak many years ago as a child.

Why does the Torah suddenly mention the ages of Moshe and Aharon, when they speak to Paroh?

- It is only regarding Moshe and Aharon that the *pesukim* mention the advanced age at which they received their *nevuah*, in order to stress its uniquely high level, capable of bringing us the Torah.³⁹
- 80 was old even then, and the Torah stresses that despite their advanced age, they served Hashem with *zerizus*, alacrity.⁴⁰

When Moshe and Aharon first spoke to Paroh, he rudely dismissed them and told them to get back to work.⁴¹ From when he saw the stick eat his sorcerers' snakes, all the way until right before *makkas arbeh* when he kicked out Moshe and Aharon⁴², Paroh was either silent or respectful. Why? Either let them go, or stay mean and rude!

From the moment he saw the stick eat the snakes, he became scared of the *makkos*. In his new mindset, he was *yarei umischazeik* – scared, while holding firm – spending the duration of the first few *makkos* attempting to demonstrate that they were mere sorcery.⁴³

²⁹ רמב"ן ח' ט"ו

³⁰ רש"י ט' ט'

³¹ ט' כ-כ"א

³² רמב"ן ח' י"ח

³³ רמב"ן ט' ג'

³⁴ רמב"ן ט' כ"ו

³⁵ ז' א'

³⁶ רש"י ז' ב' ושפת"ח

³⁷ רמב"ן ו' י"ג

³⁸ ע"י דעות בזה א' ח' וב' כ"ג

³⁹ אב"ע ז' ז'

⁴⁰ ספורנו שם

⁴¹ ה' ב', ד'

⁴² י' י"א

⁴³ רמב"ן ז' ט"ז

Moshe had *hakaras hatov* to the water which saved him, so he couldn't hit it to start *makkas dam*.⁴⁴ If so, how could he be sent to punish Paroh⁴⁵, in whose house he grew up?

- Part of Paroh's punishment was that he would be punished by someone who grew up in his own house.
- Moshe would have been perfectly fine growing up in his own house. Moshe only wound up being raised in Paroh's house as a result of Paroh's decree that all baby boys be thrown in the water! Such "hospitality" didn't make him deserving of *hakaras hatov*.⁴⁶

When Moshe asked Paroh, "When would you like the frogs removed?" why did Paroh answer, "Tomorrow"? Get rid of them as fast as possible!

- Paroh assumed that the onslaught of frogs was a natural phenomenon. He figured that Moshe could see in the stars that the frogs were about to leave, and Moshe wanted to claim that his *davening* was responsible. Therefore, Paroh tried to "call his bluff" with his surprise request that they be removed the next day. He got his wish.⁴⁷
- Paroh erroneously assumed that Moshe needed some time, so he granted him a small amount of time to take care of it. Moshe did what he was asked to do.⁴⁸

Moshe couldn't hit the "*afar*" (dust) of Mitzrayim because of *hakaras hatov* towards the "*chol*" (sand)?⁴⁹

Mitzrayim was the world capital of sorcery. Why couldn't the sorcerers make *kinim* when they tried?

- *Kinim* are too small.⁵⁰
- The sorcerers were very aware of their own abilities, and typically COULD produce *kinim*. When their attempt failed, they were forced to admit that Hashem had prevented them, and something deeper was going on.⁵¹
- They could CONVERT water to blood, and GATHER frogs from the water, but PRODUCING *kinim* from dirt could only be done by Hashem.⁵²

Why did the sorcerers call *kinim* the "finger" of Elokim, instead of the "hand"?

- To make it seem smaller.⁵³
- This term indicates the wondrous nature of Hashem's creations, and is found regarding items of all sizes, demonstrating that Hashem creates them all with equal ease: the physically huge objects in *Shamayim* are described as, "*Ma'asei etzbe'osecha*," "The work of Your fingers"⁵⁴; the *luchos*, which are physically smaller, but spiritually greater, are described as, "*Kesuvim b'etzba Elokim*," "Written with the finger of Elokim"⁵⁵; the puny *kinim* are attributed to, "*Etzba Elokim*," "The finger of Elokim."⁵⁶

⁴⁴ רש"י ז' י"ט

⁴⁵ ז' א' ורש"י שם

⁴⁶ הש"פ שירת דוד ע' קכ"ב

⁴⁷ רמב"ן ח' ו' מר' שמואל בן חפני, ושפת"ח אות נ' ממהרש"ל

⁴⁸ רמב"ן שם

⁴⁹ עי' רש"י ח' י"ב

⁵⁰ רש"י ח' י"ד

⁵¹ רמב"ן ח' י"ד, ט"ו

⁵² רמב"ן ח' ט"ו

⁵³ רמב"ן ח' ט"ו

⁵⁴ תהלים ח' ד'

⁵⁵ ל"א י"ח

⁵⁶ רבינו בח"י בשם רס"ג

Occasionally, Moshe was instructed to greet Paroh at the Nile River. Why was that a good meeting place?

Paroh took a daily stroll near the river, accompanied by local Mitzrim. This allowed Moshe to warn him publically, thereby giving the locals an opportunity to plead with Paroh to give in. When they didn't, they earned the upcoming *makkah*.⁵⁷

Why didn't the contagious *dever* spread to the PEOPLE of Mitzrayim?

Naturally, it should have, but Hashem wanted to keep the people alive to demonstrate to them His strength.⁵⁸

Moshe threw ash to begin the plague of *sh'chin*. Then what happened? How did the Mitzrim develop boils? How do you picture this?

- After the ash was thrown, it spread throughout Mitzrayim, even entering the houses, landed on the people, and caused a burning heat on their skin which caused painful bubbles to develop.
- Or, the ash affected the atmosphere in Mitzrayim, such that *sh'chin* erupted all over the country.⁵⁹

How could Paroh look Moshe in the face and seriously say, "THIS time I'll let them go," after repeatedly rescinding such an offer?

When he promised to let them go, he wasn't lying. After witnessing the *makkos*, he was seriously moved and had a change of heart. But, after things calmed down, he lost his inspiration. Many of us struggle with this.⁶⁰

Chazal tell us that Paroh's city was full of *avodah zara*, and Moshe would always go elsewhere to *daven*. Why does Moshe specifically mention this to Paroh when he is about to end *makkas barad*?

Paroh had just asked Moshe to *daven* that the *barad* end immediately. Moshe had to explain, "Fine, just realize that I need some time to reach my *davening* spot."⁶¹

IN YOUR OPINION

Sometimes, we get impatient and angry. Usually, these are bad *middos*. How could they be used positively?

Hashem tells Moshe that the first stage of *geulah* will occur when Bnei Yisrael leave "*sivlos Mitzrayim*"⁶² – when they abandon their *savlanus* (tolerance and patience) for the *tumah* of *Mitzri* society.⁶³ Similarly, *Chazal* instruct us to get our *yetzer tov* angry at our *yetzer hara*, hating his sinister plans to prevent our growth, and losing patience with his insistence that we aren't capable of more.⁶⁴

How is the *yetzer hara* like Paroh?

Moshe came with great news about the *geulah*, but Bnei Yisrael couldn't accept it because they were overworked and couldn't think.⁶⁵ Paroh was aware of this reality, so when he heard them discussing *geulah*, he strategically increased their workload.⁶⁶ The *yetzer hara* knows that if we would think about our lives, we would immediately improve, so he makes sure that we stay so busy that this never happens.⁶⁷

⁵⁷ רמב"ן ח' ט"ו

⁵⁸ ט' ט"ו, ט"ז ורש"י, רמב"ן ח' ט"ו

⁵⁹ רמב"ן ט' ט'

⁶⁰ דעת תורה ט' כ"ח

⁶¹ רמב"ן ט' כ"ט, ועי' מ"ב צ"ד ס"ק כ"ט

⁶² ו' ו'

⁶³ חדושי הרי"ם שם

⁶⁴ עי' שפת אמת תרל"א ול"ו ע"פ חדושי הרי"ם שם, and see You Revealed by Naftali Horowitz page 320

⁶⁵ רמב"ן ו' ט'

⁶⁶ ה' ט'

⁶⁷ מסילת ישרים בבאור מדת הזהירות

We tend to act differently in different environments. In which of your surroundings do you find that you're "at your best"? Which do you feel might be bringing you down? (Share out loud only if you can avoid *lashon hara*.)

Moshe wanted to impress upon Paroh that although Bnei Yisrael were currently a lowly nation of slaves, they were capable of being an exalted nation of *avdei Hashem*, if they would be free of the negative environment in Mitzrayim. To demonstrate this, he said, "Watch – when this stick of Elokim is near me, it's engraved with the name of Hashem and capable of initiating *nissim*; when it goes near you, it becomes a snake! Bnei Yisrael must leave Mitzrayim!"⁶⁸

The sorcerers told Moshe, "Come on! You're bringing your magic to the world capital of magic! Don't think you're going to impress anyone here." How would you respond? Would you get discouraged?

Hashem specifically sent us to Mitzrayim, a land full of sorcery, so that even the Mitzrim, who had access to real magic, would recognize that Hashem's *nissim* are so obviously superior. Had the *makkos* occurred elsewhere, the Mitzrim would still be able to claim that they were mere magic.⁶⁹ Moshe told these skeptical Mitzrim, "Perfect! You are very familiar with magic, so you will clearly realize that what I'm doing is from Hashem, and of a totally different quality!"⁷⁰

Was there ever a time when you thought, "Let me watch this person carefully, so I can learn from him"?

While we can all learn a lot by observing great *tzaddikim*, great people learn even from those who are "lower than them." Following the example of the *tzfardea*, which were willing to jump into ovens for Hashem, Chanania, Mishael, and Azaryah, opted to be thrown into a fire by Nevuchadnezar, rather than bow to a statue.⁷¹

It is natural for people to get scared. How do you think Paroh was able to witness the first few *makkos*, and overcome his fear, remaining stubborn? Do you think he had to practice this skill?

"*V'lo shas libo...*" – He ignored the message, and didn't focus on it.⁷² The power of this lack of focus is so strong that it can even render one oblivious to the *makkos*. We should all be very wary of this *middah*, as Hashem is constantly sending us ways to recognize Him, but only if we focus on them.⁷³

Are there any ways in which you make yourself uncomfortable or distressed in order to impress other people? How would your life be better if you wouldn't bother with these?

Paroh was already the most powerful person in Mitzrayim, possessing total control and authority. Yet, in order to boost his image even higher, he withheld himself from using the restroom all day, every day, so that people would think he was even a god.⁷⁴ This is quite extreme, but we should try to notice if there are any ways in which we cause ourselves pain in order to gain unnecessary acclaim.⁷⁵

⁶⁸ מעינה של תורה ז' ט' בשם ר' מאיר שפיר

⁶⁹ דרשות הר"ן דרוש ה'

⁷⁰ שמות רבה ט' ז'

⁷¹ פסחים נ"ג: ומהרש"א

⁷² ז' כ"ג

⁷³ דעת תורה

⁷⁴ רש"י ז' ט"ו

⁷⁵ Growth Through Torah quoting Rav Chaim Shmuelevitz

As we know, *ligging in lernen* can give a Yid the greatest *geshmak*, and allow him to soar above the *gashmiysdikka* struggles of עולם הזה. Reb Asher Lemal זצ"ל was the Rav of Galine, Poland, and the second son of the great Tzadik Reb Avraham the סגי נהור.¹ He was known to be one of the most trusted דיינים in the Jewish hemisphere of his time. The meticulous way in which he would work through his תורה until he arrived at the *p'sak halacha*, showed his incredible אהבת התורה. At the beginning of the week, he would hear his cases. On Monday he would analyze the *halacha*. On Tuesday and Wednesday, when necessary, he would go out on the field to personally witness the source of the dispute, and on Thursday he would give the *p'sak halacha*. In his city, people didn't go to civil court - not only Yidden who are not permitted to do so, but even the gentiles would beg Reb Asher Lemal to resolve their disputes. Once, when he was jumping for joy after being מְבַאֵר a *shverah* Rambam, he was so happy that he almost fell out of a window. Just then, a large *goy* wobbled by holding a bottle of wine. He was drunk and looked very content. Reb Asher Lemel noticed him and exclaimed, "I can't understand how he can be so happy! He was never זוכה to feel the simcha of explaining the Rambam that I just did! He thinks his *gashmiyusdikka* drunkenness is simcha?? He's a fool!"

Reb Avraham's third son was Reb Nachum of Shadik זצ"ל. Reb Nachum of Shadik was a דייין, and a great *Talmid Chacham*. He was also known for his הכנסת אורחים. The Chidushai HaRim said about him, "If somebody truly wants to learn the מדה of הכנסת אורחים, he should go to Reb Nachum. Reb Nachum will show him what that *mitzva* is all about." Reb Nachum was a *talmid* of a great rebbe. We don't know who that rebbe was, but Reb Nachum would always tell over the following remarkable story about him, and in later years, Reb Yosef Chaim Sonnenfeld זצ"ל would repeat the story in Reb Nachum's name. In Reb Nachum's town there was a Yid whom they called Reb Zanel. Zanel sat at the *mizrach* wall, and he would get a *chushuva aliya*, but underneath his fancy fur pelts was something very rotten. Zanel was an out-and-out extortionist. If Zanel would ask someone for *protection money* and he didn't get it, by the next morning his quarry would understand why he needed protection. The local police were on Zanel's payroll, and they would be the first to break the victim's windows. The only one who didn't know about Zanel's activities was the rav. The people chose not to tell their rav about Reb Zanel. They knew their rav. He wasn't scared of anyone, especially when the Torah tells us not to be. But the people were terrified that Zanel would turn their entire town into rubble and ashes! One day, Zalmen the peddler came along and began to sell little things; *havdala* candles, shoe laces, watches. The next morning, on his way to שחרית, Zanel swaggered by the man's stand and gruffly ordered, "everything into my bag!" When Zalmen complied, and gave him the bill, Zanel spat in his face. Zalmen was upset. He began to scream and yell! But Zanel just shrugged, and laughed it off. Before anyone could stop him, Zalmen the peddler ran to the rav. "Rav! You must help me! I'm finished! I had all my סחורה, and Zanel came along and took all of it!!" "Isn't that good?" asked the confused rav. "Good?!" Zalmen cried, "When I asked him to pay, he laughed at me!" "That's difficult to believe about Reb Zanel," said the rav. "Reb Zanel is from the *chashuva* people in our town." Zalmen swallowed hard, "That may be true, but he's still a *ganav*!" "Look", said the rav, "I hear what you're saying. I don't accept it, but we must summon him to a דין תורה." He called his *gabbai* and said, "summon Zanel for a *din Torah*." The *gabbai's* face turned white, and he dropped what he was holding. "Zanel?" he asked dumbly, then stammered, "please rav! There-there's no time for this! Eh- another day- maybe in a couple of years from now. Zanel is such a *chushuva* person! And-and-and-and this poor Zalmen! Why can't we just pay him on our own?!" The rav didn't like this reaction. "I demand that Zanel come." Having no choice, the *gabbai* summoned Zanel. Zanel did *not* appreciate the summons. "What?! I have to go to a *din Torah* with that good for nothing peddler?! You can tell your rav to jump in the lake!" When the *gabbai* returned, the rav asked what Zanel said. The *gabbai* was at a loss for words. "Zanel? Uh-uh Zanel said, sure he'll come! No problem! Eh-eh-eh- perhaps the rav..." "Tell me exactly what he said," cajoled the rav. "Well, he said that perhaps the rav- uh, wants to go to the *mikveh* first, and *toivel* himself, and get ready for *davening*."

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim Shiur #17, Dial-A-Shiur*

“No, no,” said the rav, “I cannot wait. Reb Zalmen claims that he needs the money for his breakfast.” The *gabbai* broke down, and told the rav the entire story. The Rav was astounded and hurt - *hurt* that no one ever told this to him. “We were scared!” spluttered the *gabbai*, “we-we were scared that if you start up with him who knows *what’s* going to happen!” “That was not your decision,” the rav said sternly. “The Torah says *לֹא תִגְדְּרוּ מִפְּנֵי-אִישׁ*. I am the rav, and *dayan*, and the Torah deals with my danger. I am not concerned.”

The next Shabbos, the rav forbade Zanvel to get an *aliya*. Zanvel responded, “not only will I get an *aliya*, I am going to take *שְׂלֵיִשִּׁי*.” The rav said that if Zanvel takes an *aliya*, no one is to answer *אָמֵן*. When *שְׂלֵיִשִּׁי* came, Zanvel forced himself over to the *תּוֹרָה* and yelled, “*בָּרְכוּ אֶת הַשֵּׁם הַמְּבֹרָךְ!*” No one responded. “**I AM WARNING YOU PEOPLE! THIS WILL BE THE END OF ALL OF YOU! BARUCHU ES HASHEM HAMEVORACH!**” yelled Zanvel, although the meaning of those words was the last thing on his mind. Again, no one responded. Zanvel planted himself by the Torah and announced, “the *laining* will not go on until you answer my *aliya!*” The Rav protested, “this is disrespectful for the *תּוֹרָה*. I order you to walk down at once.” Zanvel defiantly shouted, “I will not!” The rav walked up, and slapped Zanvel across the face. Every face in that *shul* became red with fear. Zanvel said nothing. He walked off the *bima* and left the *shul*. For days after that incident, everyone kept their shutters closed. Mothers didn’t let their children play on the streets. No one knew what was going to happen. But nothing happened. People began to think, *maybe this is what Zanvel needed. Perhaps it was a mistake not telling the rav about Zanvel’s underhanded business.*

Several months later, the rav received an invitation to a *bris*. He and several of his *talmidim* traveled to the *bris* on a wagon that was sent for them. In the middle of the way, the wagon driver turned off the road and traveled into the woods. The *talmidim* asked him, “why are you taking this route?” The driver simply responded, “I know a short cut.” That week was *פְּרֻשֶׁת וַיִּשְׁלַח*, and the rav was being *מַעֲבִיר סְדֵרָה*. Soon enough, the *talmidim* became absolutely certain that the wagon driver was going in the opposite direction. They tried to alert the rav, but he was so involved in his *מַעֲבִיר סְדֵרָה*, they couldn’t disturb him. Eventually, they came to a clearing, and the wagon stopped. The *talmidim* couldn’t believe their eyes. Standing before them was none other than Zanvel, although now, gone were his *peyos* and *ציצית*, and gone were his *חֲשׂוּבָה בְּגָדִים*. Now, he was holding a sword, and he was accompanied by some hoodlum friends who were waving clubs with nails sticking out of them. It didn’t look good. The *talmidim* turned to their rav, and began to cry, “Rav! We are in mortal danger!” The rav just continued being *מַעֲבִיר סְדֵרָה*, completely oblivious to what was going on around them. When he finished, he jumped off the wagon, ran over to Reb Zanvel, and warmly cried out, “Reb Zanvel! How are you?! *Vas machts do?!*” Zanvel hugged the rav, and responded sweetly “Baruch Hashem, and how are you?” After exchanging a few pleasant words, Zanvel asked, “Would you mind if I kill your *talmidim*?” The rav amiably responded, “Neah, that is not such a nice thing to do. Let us all return *בְּשָׁלוֹם*.” “Okay, *בְּסֵדֶר*,” responded Zanvel, “if that’s the way you want it.”

The *talmidim* just stood there with their eyes and mouths wide open. When they finally got back home, the rav said to them, “Let me explain to you what happened. I knew well before you did that we were in trouble. I also knew that there was only one solution. As you know, I was being *מַעֲבִיר סְדֵרָה פְּרֻשֶׁת וַיִּשְׁלַח*. The *פְּרֻשָׁה* teaches us about Yaakov Avinu’s meeting with Eisav. Incredibly, we find that suddenly Yaakov and Eisav are good friends. They are hugging each other! How did that happen? The answer is that Yaakov had removed all *שִׂנְאָה* towards Eisav from his heart until he had nothing in his heart but love. Once he did that, it was impossible for *עֵשָׂו* to hate him. Exactly like Shlomo HaMelech says in Mishlai, *the relationship between one person and another is like an image in the water. The way you feel to him, is the way he is going to feel to you.* When I realized we were in danger, I knew there was only one thing to do. I removed all the hatred from my heart, until I had nothing in my very being but love for Zanvel. When Zanvel saw me, he responded in kind. You, of course, didn’t quite have that feeling toward him, and that’s why he wanted to kill you.” This is the story that Rav Nachum Shadiker *זצ"ל* would say about his rebbe.

Reb Nachum Shadiker’s younger brother, Reb Yaakov Leib *זצ"ל*, was the rav of the Polish town of Feleszin, and eventually became the *ראש בֵּית דִּין* in Yerushalayim. Their youngest brother was Reb Yisroel *זצ"ל*. Reb Yisroel had a tremendous love for Klal Yisroel. He dedicated himself to provide much-needed *סְפָרִים* for the *צְבוּר*. He also started a Yeshiva where he sat and taught the *סְפָרֵי תּוֹרָה* of *Klal Yisroel* - the many young *bachrim* who were wandering around with no guidance.

This was the family who were מוֹסֵר נַפְשׁ themselves to build up the area outside the walls of Yerushalayim so that the Yidden of Yerushalayim would have where to live, and this is how it came to be. Approximately, in the year תקפ"ה (1825), the oldest brother, Reb Shlomo Zalmen, was the Rav in the city of Zeletczov when a terrible epidemic broke out. It got so bad that there were מְתִים lying all over the streets. Everyone was too scared to attend to them. The חֲבֵרָה קְדִישָׁה was also frightened. *What if they catch the disease?!* Reb Shlomo Zalmen could not handle the הַמַּת בְּדִיוֹן הַמַּת. He went out with מְסִירַת נַפְשׁ and buried one קְדוֹשׁ after the other. Indeed, he caught the disease and died from it. Shortly afterwards, their only sister Gittel died. By the time the remaining brothers had a chance to recover from the shock of losing two of their siblings, word came that their youngest, most energetic brother, Reb Yisroel, had died suddenly at the age of twenty-five. His older brother Reb Nachum cried, "What is going to be now with the *sefarim* of יִשְׂרָאֵל?! What is going to be now with the bachrim of יִשְׂרָאֵל?! My brother, in twenty-five years has done more than what other people do in a hundred years!"

Although the three remaining brothers lived in different parts of Poland, Reb Asher Lemel in Galine, Reb Nachum in Shadik and Reb Yaakov Yehuda Leib in Feleszin, they shared a common fear. Was there some type of קְטָרוֹג on their family? Perhaps they were also slated to die. Each one felt in his heart, that they had to do something drastic to stop the קְטָרוֹג. Occasionally, they wrote to each other that perhaps they should leave Poland, מְשַׁנָּה מְשַׁנָּה מְשַׁנָּה, and maybe they should move to יִשְׂרָאֵל. אַךְ, אַךְ, יִשְׂרָאֵל. After all, the פְּסוּק says, לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם - *where?* *עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע הַשֵּׁם לְאַבוֹתֵיכֶם*. Maybe they should have the מְסִירַת נַפְשׁ - and it required a lot of מְסִירַת נַפְשׁ during those days - to travel up to Yerushalayim. Several days later, Reb Asher Lemel had a dream. In his dream he saw an old man dressed in white. The old man said to him, "How long are you going to stay over here, being frustrated and not knowing what to do?! Get up and go to Yerushalayim! The נֶשֶׁל עוֹלָם will be with you where ever you go." The next day, Reb Asher Lemel gathered all of the people of the city, gave them a final דְּרֻשָׁה, and said goodbye. He hadn't yet told his brothers about his determination to set out at once, but he wanted to make a public statement so that he would not change his mind. When he finished delivering his דְּרֻשָׁה, before he even left the bais medrash, he noticed his brother Reb Nachum standing there. Everyone else noticed him as well. They ran over to see who this look alike of their rav was. "Ah! It must be his brother! Probably came to say goodbye." Reb Nachum and Reb Asher Lemel spoke for a couple moments. Then, they both started laughing, and hugged each other. It looked to everyone like Reb Nachum had come to tell Reb Asher Lemel that he had decided to make the move to Yerushalayim, and he was coming to say goodbye to him. He had walked in after the דְּרֻשָׁה not knowing what Reb Asher Lemel had just told the entire town! It didn't take too long for everyone to start talking about what happened. The news started circulating, and there was excitement. The קְהִילָה planned a magnificent *seuda* - and then... another carriage pulled into town. Reb Yaakov Yehuda Leib, the third brother stepped out. "Why! What a joy to see both of you brothers here together," declared Reb Yaakov Yehuda Leib, "you saved me a trip! I came to tell Reb Asher Lemel..." Everyone burst out together, "You came to say goodbye, and that you're going to Yerushalayim?" Reb Yaakov Yehuda Leib stood their surprised. "How did you know?" Everyone started to laugh, and they told him the entire story. Within moments everyone came running! One ran over with a little bit of chicken, another person brought soup, someone else brought challah. Soon a great *seuda* was set up. The three brothers sat beaming at the head of the table. Each one was given an opportunity to דְּרֻשׁ about the שְׁבִיבָה of Eretz Yisroel. By the time they finished it was morning, and they went straight to שְׁחֵרִית. The brothers were elated! They were elated that all three of them simultaneously decided to travel. This was an obvious מִן הַשָּׁמַיִם, and they felt the נֶשֶׁל עוֹלָם's hand guiding them.

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם we will continue this story. This great family lived in a רוֹחֵי תוֹרָה world of Torah and *mitzvos*, and their struggles simply helped them get closer to Hashem. By living this way they were tremendously vibrant and full of שְׂמֵחָה.

Upon the recent passing of the venerable Mashgiach, Rav Mattisyahu Chaim Salomon zt"l, *Chayeinu* thanks Rav Mordechai Rosenbaum *shlita*, *nosei v'nosein* in Bais Medrash Govoha and *mechaber* of *sifrei Ateres Shmuel*, for sharing his insights and perspectives. Rav Rosenbaum shared a very close relationship with the Mashgiach, which began decades ago in Gateshead and continued in Lakewood.

With All His Strength

Can the Rav describe the impact the Mashgiach had when he initially arrived in Lakewood?

The Mashgiach's arrival was *meromem* the *oilam* immensely. He uplifted the entire atmosphere. The way he spoke about *yiras Shamayim*, about *chashivus haTorah*, about *mussar* made them such a reality. He introduced so many concepts that people hadn't really thought about. He constantly talked about the *Borei Olam*, about *emunah* and *bitachon*. He elevated Elul and the Yamim Noraim. Each *moed* was an experience and he brought out its inner meaning with his *shmuessen* and *hanhagos*.

The tremendous *hatzlachah* he had and the immense respect he garnered, which allowed him to wield such influence, was in great part the result of his own personal *yiras Shamayim* and *avodas Hashem*. Rabbeinu Yonah (*Shaarei Teshuvah Shaar 3:164*) cites the *pasuk* in Shmuel, "*Moshel ba'adam tzaddik, moshel yiras Elokim*," and explains that only a *tzaddik*, a *yerei Elokim* is suited to be a *moshel*, a ruler over men. The Gemara in *Succah* (end of *perek Lulav Hagazul*) tells us that "*Mi sheyeish bo yiras Shamayim, devarav nishma'im*, One who fears Hashem, his words are heard." The Mashgiach didn't demand respect; he commanded respect. His own *gadlus* and *romemus* demonstrated that all of his *gevaldige madreigos* were

a reality; consequently, people in his sphere of influence were automatically drawn in.

What was it like for the Mashgiach to move from England to America?

It was definitely a major change, and I tried to help him adjust. I remember when the Mashgiach first came, he was walking in the Yeshiva parking lot and he tripped on a speed bump. He couldn't understand how anyone could make a bump in the parking lot; it was a *bor b'reshus harabim*!

There were certain mentalities and *hanhagos* that the Mashgiach brought with him from Gateshead. One noteworthy *hanhagah* was how he conducted his *seudah* on Purim. In Gateshead, Purim was a very uplifting experience. The *bachurim* ate the *seudah* in Yeshiva and there was a tremendous spirit of *romemus*. They davened Minchah later in the afternoon, when many *bachurim* were already a little high, and the *tefillah* was with great emotion. Many *bachurim* were influenced to stay in yeshiva and not go to college as a result of the *hashpaah* of Purim. When Rav Mattisyahu came to Lakewood, he introduced this concept and that is how the beautiful *maamad* on *Leil Purim* came about.

I understand that when the Mashgiach came, he said numerous *vaadim* a day. How did that work out?

Everyone was drawn to the Mashgiach and wanted to forge a personal connection with him. I personally had a *vaad* with the Mashgiach on *Erev Shabbos* after Shacharis, together with Rav Osher Chaim Lieberman, Rav Shmuel Felder, and Rav Avrohom Jurkansky. Rav Mattisyahu was overflowing with Torah and *mussar* and everyone wanted to gain from it. The Mashgiach wasn't capable of saying no, and he gave of himself as much as he possibly could.

How was the Mashgiach able to give so much time?

The truth is, it was difficult. As time went on, more and more people turned to the Mashgiach for *hadrachah* and *chizuk* and he would stay up very late at night to help them. Then he woke up very early to learn and deliver *vaadim*. At one point, I urged him to be unavailable at least one night a week, and the Mashgiach agreed. The next morning, I asked the *gabbai* what had happened, and he told me that try as he might, he was unsuccessful.

The next time I met the Mashgiach, he shared with me what had transpired. First, there was a knock on the door and the *gabbai* did not want to let the person in, but it was a father of a teen at risk — how could he say no? Next, a father arrived with his daughter who was engaged and was getting cold feet. She would not agree to walk down to her *chuppah* without speaking to the

Mashgiach first. Then came another *yungerman*, and the *gabbai* did not want to let him in. But when the Mashgiach caught a glimpse of him, he immediately told him to enter. "I could see on his face that he was just diagnosed with *yeneh machlah!*" the Mashgiach said. "How could I possibly keep the door closed?"

The story reminds me of a *vort* Rav Mattisyahu said regarding Yosef. The *pasuk* says that Yosef noticed that the *sar hamashkim* had "*panim zo'afos*," that he looked dejected, and he asked him what was bothering him. Rav Mattisyahu pointed out that Yosef himself was sitting in prison, in the lowest place on earth, and yet, he had the *nesius ol* to notice that something was bothering another person and to reach out to him. The Mashgiach himself excelled in *nesius ol*, and even when it was extremely difficult, he would think only about others, not about himself.

Can the Rav share other examples of the Mashgiach's dedication to *nesius ol*?

We have to understand that Rav Mattisyahu did everything with all of his energy. He would invest his entire self into anything he did; nothing was done halfheartedly. As a *bachur*, he followed the Steipler's practice and learned *b'retzifus* until his strength gave out, and he continued that *hanhagah*. One day, after he came to Lakewood, he fainted and there was a major tumult; for those who knew him, it wasn't a surprise. He was always pushing himself to the limit.

The same applied to his *limud hamussar*. His *shmuessen* were phenomenal. They weren't just inspiring insights. He learned up an *inyan* like a *sugya* in Gemara until he was able to bring out the point. The *shmuess* was full of *lomdus* and *amkus*, and it didn't happen by itself. He spent time learning through the *sugyas* in great depth until he reached the final conclusion.

When it came to *nesius ol*, there was nothing that would stop the Mashgiach. Once, a *bachur* who was a relative of the Mashgiach got lost in Eretz Yisrael and Yidden were searching for him. The Mashgiach couldn't just stay home. He purchased a ticket and traveled to Eretz Yisrael so he could participate in the search. He felt that his presence would add to the search and help motivate others to help. Unfortunately, the *bachur* was *niftar* and the Mashgiach was there to be *maspid*.

When the Mashgiach was in Gateshead, he was the *baal tefillah* for Mussaf on Yamim Noraim. One year, there had been a

Dancing with the Roshei Yeshiva at the Purim *mesibah* in Bais Medrash Govoha.

With *talmidim* in Gateshead on Purim

number of tragedies and the *tefillos* were said with extra feeling. When Rav Mattisyahu reached the words, “*ro’á hagezeirah*” in *U’nesaneh Tokef*, he said it with such intensity that a blood vessel in his nose burst, and blood spilled all over the words. That bloodstained *machzor* is still around today.

How did the Mashgiach balance his involvement with the *tzibbur* and *yechidim*?

It was all the same; he did whatever he possibly could both for the *yachid* and the *klal*. There was no *zich*. He would give himself up entirely and do whatever it takes to help the *klal*. When it came to the issue of girls not being accepted into schools, he took *achrayus* and arranged that no school would open until every single girl was accounted for. It wasn’t an easy task. It required much *mesirus nefesh*, but that was the Mashgiach’s essence; he was completely devoted to whatever task was necessary.

When it came to technology, Rav Mattisyahu felt that Klal Yisrael was in serious danger and that he needed to help. When he came to that decision, he was unstoppable. He left no stone unturned in his determination to create a revolution. At one point, the *askanim* involved in the Citi Field *asifah* were concerned that not enough people had purchased tickets and the event would be a failure. Rav Mattisyahu, who was already weak at that point and had difficulty walking, flew to Eretz Yisrael to ask Rav Chaim Kanievsky to come. Rav Chaim said that if his *shver*, Rav Elyashiv, would come, he would come as well, and he gave the Mashgiach a *brachah* that the *asifah* would be *matzliach*. Rav Mattisyahu immediately left for the airport. The Mashgiach felt that the *Eibeshter* required that he be *moser nefesh*; once he had done his part, he had *bitachon* and left it in the hands of Hashem. That was Rav Mattisyahu’s approach. One must give his all with *mesirus nefesh* and then he can be assured that Hakadosh Baruch Hu will take care of the rest. When he landed back in America, the *askanim* told him that even before he had returned, the tickets had been sold out and that they were trying to procure another location.

What did the Mashgiach feel his task was as Mashgiach in Bais Medrash Govoha?

As the Alter of Kelm writes, “*Thachayos lev nidka’im*, to revive the heart of the despondent.” At the *kabbalas panim* when the Mashgiach first arrived in Lakewood, he said that he had come to be *mechazeik* people, both in *ruchniyus* and *gashmiyus*. When he was the mashgiach, everyone felt that they had someone to talk to. There were always people lined up at his door waiting to speak to him.

And it wasn’t only the *talmidim* in the Yeshiva; it was all of Klal Yisrael. He was there to be *mechazeik nidchei Yisrael*. *Bachurim* going through difficult times were invited to sleep in his basement. He was *mechazeik* them and their parents as well. He had a “*yesomim club*”; *yesomim* called him at all hours of the day and night. All types of people ate at his Shabbos *seudah*.

The Mashgiach also felt that he was responsible for giving over the *mesoras hamussar*. He was a *talmid* of Rav Elya Lopian, who was a *talmid* of Kelm. Rav Elya had been the one who instructed him to give over *mesoras hamussar* to the next generation. He always spoke about *limud hamussar*. He was *mechazeik mussar seder* and even opened a *bais hamussar* near the Yeshiva where people could come and learn *mussar* at any time of the day.

What lessons from the Mashgiach can we try to apply to our own lives?

Rav Yitzchok Sorotzkin said at the *levayah* that Rav Mattisyahu represented the *maalah* of “*Naaseh adam*.” He was a *mentch* in every sense of the word. He had such *chein*, and he was *motzei chein* in everyone’s eyes, from the *gedolei hador* to the simplest Yid. He was a model for all of us of how to elevate oneself and live a higher existence. He showed us how to make *inyanei mussar* a reality in our lives, how to invest all of our *kochos* into our *avodas Hashem*, and how to live our lives entirely for others. 🕊

The Loss of a Mashgiach

A Talmid's Perspective

*Katzon asher ein lahem ro'eh,
like sheep without a shepherd.*

In a sense, Rav Mattisyahu Salomon *zt"l*, the legendary Mashgiach of the largest yeshiva in the world, was the Mashgiach of the entire Klal Yisrael. From the greatest *lomdim* to the most estranged Russian youths just emerging from behind the Iron Curtain, Rav Mattisyahu was there to uplift us all. He led us with love, identifying our weaknesses and spurring us to improve, instilling within us the confidence that — yes — we could live higher. Over the past few years, the Mashgiach had been unwell, but we still felt his presence, as we davened to be *zocheh* that he would yet lead us in greeting Mashiach. His loss leaves us groping, as we ask ourselves, how can we continue without the Mashgiach?

Historically speaking, the role of *mashgiach* took form as part of the development of yeshivos. With the introduction of *limud hamussar* into the yeshiva curriculum, the role of the yeshiva expanded. The focus wasn't solely on *limud haTorah* but on *shleimus ha'adam*. And for that, a *mashgiach* was needed who would be completely dedicated to nurturing that goal. The rosh yeshiva taught the *talmidim* how to learn, but the *mashgiach* ensured that their learning would be transformative. It was his mission to ensure that they were growing in every aspect of *Yiddishkeit*, developing into true *bnei Torah* and *ovdei Hashem*.

Shema beni mussar avicha v'al titosh toras imecha. Rav Yaakov Kamenetsky *zt"l* would say that there are two approaches to *chinuch*, that of a father and that of a mother. A father's role is to instruct a child what is right and what is wrong. But a mother's role is that of a *mashpia*. She doesn't teach by instruction, but by example. Her daily interactions influence the psyche of the child, as they are subconsciously absorbed into the child's very being.

The same applies in a yeshiva. There is instruction — *shiurim* and *shmuessen* that teach the *talmidim* how to learn and how to act. But there is more. There is the *hashpaah*, the aura and atmosphere of the yeshiva, whose influence permeates the very oxygen the *talmidim* breathe. The role of the *mashgiach* was not only to deliver *shmuessen* and give *mussar*, but to imbue the *bais medrash* with *romemus*, to create the *hashpaah* that would be absorbed into the soul of every *talmid*. Each yeshiva had its own dynamics by which it provided this blend of *chinuch* and *hashpaah*.

The *baalei mussar* write that the entire world is a virtual *bais medrash*. Rav Mattisyahu filled the role of Mashgiach in Klal Yisrael's *bais medrash*. He created an aura of *romemus* that uplifted Klal Yisrael as a whole. He was a *demus* of *gadlus*, a model of *shleimus*. The way he carried himself, the way he interacted with people with his *chein* and *he'aras panim*, his tremendous sense of *achrayus* — all created an aura that encompassed the entire nation. He taught us to appreciate *mussar*, to love *mussar*. With the Mashgiach at our helm, we felt that there was someone who could lead and direct us, someone who took responsibility to do whatever he could — and more — to protect *kedushas Yisrael*. He cared about our every need, large or small. And he didn't shy away from sharing words of *mussar*, conveying the loving warmth behind his sharp rebuke.

We can only imagine what the Mashgiach himself would have told us at this time.

No doubt, he would have chosen the perfect words of *chizuk* and hope, urging us to continue down the path he had worked a lifetime to forge for us. But surely, he would also have exclaimed, "*Gei lern mussar! Im ha'adam lo ye'orer nafsho, mah yo'iluhu hamussarim?*" He would have urged us to learn *mussar* ourselves, to focus on our own growth, and, he would have told us to seek out our own Mashgiach, our own connection to *romemus*.

We may no longer have the Mashgiach of Klal Yisrael, but each of us, as individuals, can and must find ways to connect to *romemus*, to hear *divrei chizuk*, to seek guidance and even reproach. Every one of us needs a *mashpia*, a source of inspiration that will keep us climbing higher. As a *tzibbur*, we need to find ways to unite together, to generate the *ruach aliyah* that we sorely wish to restore.

We owe it to the Mashgiach.

And we owe it to ourselves.

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to wear a gauze pad or an Ace bandage outside if there is no eruv?

Since the purpose of a gauze pad or bandage is to protect a wound or part of a person's body from becoming unclean, it is permitted to be worn outside. However, this leniency does not include whatever means are used to hold the gauze or Ace bandage in place, unless it is considered *battul* (inconsequential) to the gauze or bandage (for example, because it is a disposable item, or because its purpose is for fastening items such as an Ace bandage). If, however, an item such as a rubber band was used to hold the bandage in place, it would not be permitted to be worn.

Note: One should not use tape to adhere the gauze on *Shabbos*.

Is it permissible for someone with a sprained ankle to wear a cast or bandage outside an eruv?

It is permissible to wear a cast or bandage, since one may wear anything that promotes healing, or prevents further injury. However, one may not cover the cast with a protective plastic, because the plastic itself does not provide any healing.

Note: Wetting an Ace bandage is not permissible; therefore, one should avoid placing the area covered by the Ace bandage directly under the sink when washing one's hands.

What is the permissible method of cleaning a wound with alcohol?

It is permissible to pour alcohol on a wound and wipe it off with cotton or a Q-tip, but one may not wipe a wound with cotton or a Q-tip that has been wetted with alcohol. One should not cut a piece of cotton, but rather use a whole piece.

If one has a nose bleed, may the blood be allowed to flow out on its own? Is it permissible to cause blood to flow out?

There is no prohibition in allowing blood to leave one's body; however, it is not permissible to cause blood to flow out.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

ע' ש"ע ס' ש"ח-ו', משנ"ב י"ג, ל"ה

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I was tying my shoelaces and the lace ripped apart in my hand. Can I throw it out, or do I need to drop it immediately?

QUESTION 2

The button to my shirt/jacket fell off. Can I pick it up to put it away?

QUESTION 3

The stem of a glass cup broke off. Is it מוקצה?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

I was in Shul on Friday Night, when I realized -uh oh!- my wallet was still in my pocket! What should I do?

Answer: Although a wallet itself is מוקצה, a wallet mistakenly left in someone's שבת clothing does not make the pants or the pocket מוקצה. Since it was forgotten there, as no one means to leave their wallet in their שבת clothes, the clothing does not become a בסיס. One should therefore shake the wallet out of his pants. If he is afraid that it will be stolen, he can then kick the wallet to a private area.

continued...

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

It's a very cold שבת and I want to wear my weekday coat which is warmer. The problem is that I always keep a few dollars in the pocket. Can I take the coat?

Answer: If someone consciously keeps money in his pocket, it makes the pocket a בסיס to the מוקצה. The question is whether it makes the entire coat a בסיס as well. If it does, the coat can't be moved at all. If it doesn't, then the money can be shaken out, and one can then use the coat, being careful not to use the pocket that is a בסיס even after the money was removed. The (ש"י-ל) משנה ברורה writes that it depends on what type of pocket it is. There are two types of pockets. One, similar to a typical pants pocket, is when material is added on to the pants, which creates a pocket. This type of pocket does not make the entire article of clothing a בסיס, just the pocket itself is a בסיס. The other type is like a shirt pocket, where the outside pocket is sewn over the clothing itself, and the actual clothing serves as the inner layer part of the pocket. In such a case the entire article of clothing becomes מוקצה. If the coat pocket holding the money is like that, it can't be used at all.

QUESTION 3

I was in a rush ערב שבת and accidentally left my weekday pants with a wallet in it on the bed. Can I take the pants off the bed?

Answer: As mentioned in Answer 2, pants pockets usually don't make the entire article of clothing into a בסיס, even if the wallet was purposely left in the pants. Therefore, one can take the pants off his bed. Care should be used not to handle the pocket, as the pocket itself does become a בסיס. there would be an איסור מן התורה.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

Outwitting the Angel of Death

Many years ago, there lived a great tzaddik and talmid chacham whom we'll call R' Yeshaya. R' Yeshaya was one of the foremost gedolim of his generation, a truly righteous leader who carried the burdens of klal Yisrael on his shoulders. In addition to the communal issues that required his attention, he also found himself involved in the personal tzaros of hundreds of people. From the most complex cases to the simplest ones, anyone with a problem found a listening ear, wise advice, and practical assistance from R' Yeshaya.

R' Yeshaya had no children of his own, a fact that pained him terribly, but instead he assumed the role of klal Yisrael's father. His tefillos seemed to have a special power in Shamayim, and he readily

poured out his heart on behalf of the hundreds of Jews who came to him with their tale of woe. He carried Klal Yisrael in his heart like a parent carries all the pain of his child, not letting anyone's pain go unheeded.

It wasn't easy for R' Yeshaya to absorb so much sadness and pain, but he didn't have the heart to turn away suffering Jews. And so, despite the difficulty, he made himself available to hear out one heartbreaking story after another, all with his trademark warmth and kind smile. Afterward, he would spend a long time crying over his Tehillim as he pleaded with Hashem to bring those in need a speedy and complete salvation.

One day, R' Yeshaya's righteous wife, Shifra, was struck with an interesting thought. Neither she nor her husband were young anymore, and they still hadn't been blessed with any children. So many people in her situation had come to her husband to request a blessing for children, and his prayers had indeed helped these childless couples realize their dream of bringing offspring into the world. Was she any different than the others whom he had helped?

Before she could change her mind, she went to stand at the end of the line of petitioners coming to speak to R' Yeshaya. As the line inched forward, she watched as people entered the study with bent backs and wrinkled foreheads and emerged with hope in their eyes and confidence in their gait. The weight of their burdens had been removed from their own shoulders and transferred to that of her noble husband.

Soon, it was Shifra's turn to enter the study. Her husband seemed surprised to see her, but she

pressed forward breathlessly, eager to say her piece. “My dear husband,” she began. “Your door is open for anyone in the world who needs help. You daven for the pain and suffering of thousands of Jews whom you do not even know. So many people have come to you in tears, not having been blessed with children. You have not turned away a single one! But what about me? I’m your wife, and I haven’t been blessed with children either! Why can’t you daven for us that we should merit children as well?”

R' Yeshaya's eyes mirrored the pain in his wife's as he responded tenderly, “You must remember that Hashem knows what He is doing. It is His desire that we not be blessed with children, and therefore we are unable to have children. This is the very best thing for us.”

Tears blurred Shifra's vision. “I don't understand,” she protested softly, dabbing at her eyes. “Hashem decided not to grant children to many other childless couples, and yet you had no problem praying for them anyway. Why am I any different?”

R' Yeshaya was silent for a long moment, contemplating her words. “I hear you,” he finally said. “I will try to see what I can do.”

That night, R' Yeshaya made a shailas chalom, inquiring from on High why he had not merited children. Being a great tzaddik, he knew the procedure for performing a shailas chalom, and he hoped he would receive an answer in his dream.

Indeed, the angels in the Heavenly Court responded to him through a dream. “According to your judgement,” they told him, “If you will have

a child, he will pass away when he is thirteen years old. He will choke on a string and die. Hashem loves you so much that he wants to spare you the anguish of baring and then losing a child. He doesn't want you to have the pain of burying your own child.”

When R' Yeshaya awoke the following morning, he repeated the dream to his wife, but she was not satisfied. “Better that I should have a child for thirteen years than not at all,” she responded, shaking her head. “Even if Hashem wants to take him away at thirteen, I still long to have a child.” “Are you sure?” R' Yeshaya asked carefully. “It's not easy to lose a child. The pain is tremendous. Who says its any less difficult than the difficulty of being childless?”

“I'm sure,” Shifra said confidently, already imagining herself cradling a child in her arms. “To be a mother for thirteen years! What a zechus!”

That night, R' Yeshaya performed another shailas chalom. This time, he told the Bais Din Shel Maalah that his wife was ready to lose the child after thirteen years so long as she was able to mother him until then. The pain of not having children was so severe that she could not fathom anything worse, and they wanted the opportunity to parent a child.

Hashem accepted R' Yeshaya's plea, and a year later, Shifra gave birth to a baby boy, whom they named Yaakov.

From his first moments on earth, his parents were overwhelmed with love for their tiny son. For so many years, they had waited for this moment,

watching as their friends became parents and grandparents while their own home remained silent and empty. Now, Shifra showered all her pent-up maternal feeling on little Yaakov.

As Yaakov grew older, it became clear that he was not an ordinary child. His face glowed with holiness and his mind was much sharper and quicker than any other boy his age. He learned the aleph bais before his second birthday and delved into chumash right after that. His brilliant mind eagerly absorbed everything he learned, by the time he was six or seven years old, he was well versed in all of Torah.

R' Yeshaya and his wife were fiercely protective of their son, barely letting him out of their sight. R' Yeshaya would stay with Yaakov when he went to learn, and at night he slept between their beds, where they could watch over him as best as they could. While they knew, in the logical part of their brains, that they were powerless to stop anything from happening if it was Hashem's will, they loved him too much to let go.

Yaakov grew older, and his beautiful middos blossomed. He continued to grow in learning, bringing his parents much nachas. By the time he turned twelve years old, he established a solid reputation in town for his diligence, character traits, and brilliant mind.

One night, Shifra entered the room and found R' Yeshaya sitting on his bed, sobbing. "What's the matter?" she asked in concern.

R' Yeshaya pointed to the sleeping form of their beloved Yaakov, slumbering in the adjacent bed. "I can't speak now. He might hear," he mouthed.

Shifra peeked at him. "He seems to be sleeping," she whispered. "But let's wait another few minutes just to be sure."

For the next little while, the room fell silent, save for the occasional sob that escaped from R' Yeshaya's throat. Yaakov, oblivious to the tension in the room, continued sleeping peacefully, so after a few minutes, Shifra urged in a quiet voice, "Please tell me why you are crying."

"In just one year, Yaakov will be taken from us," R' Yeshaya explained in a whisper as tears flowed from his red-ringed eyes. "I look at him, I see how special and successful he is, but then I remember that in just one year, he will die. How can I not cry?"

Shifra began to cry as well, her heart breaking in two. She did not regret bringing her precious son into the world, but she, too, could not contemplate parting from him. "What should we do?" she pleaded through her tears. "There must be a way out of this! How can I just say goodbye to Yaakov and watch him die?"

But her husband had no answers for her. "You were the one who agreed that it was worth the pain of losing him," he reminded her gently. "Yaakov is such a diamond, and every time I think about him passing away, I can't help but cry. I'm finding it so difficult to cope with this terrible pain. How can I lose my Yaakov? What will be?!"

They sat there together, thinking about the light and joy that filled their lives since Yaakov had been born. They wept rivers of tears as they

imagined their lives without him again. Both parents could not tear their eyes off their beloved son, watching his chest rise and fall as they spoke about their impending loss.

And in the middle of all of this, Yaakov sat up.

His parents jumped. Shifra hastily wiped her face as R' Yeshaya looked away, hoping his son wouldn't notice his tearstained face. But Yaakov had seen it, and he'd also overheard much of their conversation. His face was very pale.

"Father, Mother," he said quietly. "I heard what you said. You said that within a year, I will die. Please tell me the entire story."

Shifra looked at the floor. She couldn't bear to answer him.

R' Yeshaya stood up and went to sit beside his son. "It's best if you don't know," he said quietly. "I must know," Yaakov insisted. "Please tell me! This concerns me, and I'm so worried. Please tell me everything!"

And so, R' Yeshaya told him. He held Yaakov's hand and told him the whole story, about their long wait for children and the shailas chalom he'd performed. "They agreed to give us a son, only on condition that he would be taken from us after thirteen years," he concluded. "Now you are twelve, and in one year, time will be up. You are destined to choke on a string and pass away."

The room was gravely silent when he finished speaking. Yaakov's mind churned rapidly as he digested the story. "What if I go into exile?" he suddenly asked. "The Gemara says that galus

serves as atonement. I want to go into exile, with all the suffering that this entails, and hopefully I'll merit atonement and be allowed to live."

His parents exchanged glances, but R' Yeshaya had to admit that the idea was a good one. As much as he loathed parting from his only son, he knew that this was the only chance for Yaakov to have a chance of survival. "In the morning, we'll pack you up," he said quietly, and each word was difficult for him.

The following day, Shifra spent a long time packing up Yaakov's belongings. Then the small family gathered for a final meal together. They were all crying, but they knew that it was the best chance they had.

"You are too young to go into exile all by yourself," R' Yeshaya told his son. "I want you to go to my brother, who lives very far from here. It's a three legged journey, and for each leg of the trip, you should make sure to find someone going in the same direction that can accompany you. Under no circumstances should you travel alone." He reached for a small sack containing three apples and handed them to his son. "Before starting each leg of your journey, you'll go to the local inn with one of your apples. Look for someone who is going in your direction and is willing to peel the apple for you in exchange for sharing it. If he gives you the good, juicy part of the apple and keeps the pits and peels for himself, then you'll know he is not the correct person to go with. If he keeps the flesh of the fruit for himself and gives you the peels and pits, then you'll know he is the one who can guide you and accompany you, because the point of exile is in the pain."

Yaakov took the apples, his eyes welling up with tears. After one final round of hugs and kisses, he hitched his pack over his shoulder and parted from his parents.

He went directly to the local inn and inquired about travelers headed in a certain direction. He was pointed to a group of merchants, and he approached one of them. “Excuse me, sir, but would you mind peeling this apple for me, and then we’ll share it?”

“Sure,” the man responded. He carefully peeled the apple, sliced it, and handed Yaakov the juicy fruit, keeping the peels and pits for himself.

“Thank you so much,” Yaakov told him, accepting the peeled apple. He began the first leg of his journey with this group of merchants, taking care to keep his distance from the kindly one who had peeled him the apple, as his father had instructed. It was a long and difficult trip, and he was very lonely, but he followed his father’s instructions carefully.

When the first leg of the trip was completed, he entered the nearest inn and repeated the same procedure he had done at the first inn. He very much hoped that this time he would manage to find a companion to share not just his apple with, but also the difficult journey. He was only twelve years old, and traveling alone was a little too overwhelming for him.

At the second inn, he easily found someone who agreed to peel his apple in exchange for sharing it. The man gave him the good part of the fruit and kept the peels and pits to himself. Yaakov understood that this man, too, was not one he

could count on during his journey, and he kept as far away from the man as he could during the second leg of his difficult, turbulent, and lonely journey.

After much traveling, the wagon finally stopped off in front of an inn, and the passengers all disembarked. Many of them had reached their destination, but Yaakov still had a way to travel until he reached his uncle’s home. Clutching his third and final apple, he went inside the inn to find someone to peel it for him.

In the third inn, he didn’t have any problem finding someone to peel his apple. This time, however, he noted with relief that the man who peeled the apple helped himself to the juicy flesh and gave him only the peels and pits. Yaakov’s face lit up. Finally, he wouldn’t have to be alone! “Thank you for peeling my apple,” he told the man. “Would you mind if we traveled together? I’m going to my uncle’s house.”

“No problem,” the man agreed. “My name is Yechiel; what’s yours?”

“Yaakov,” the boy responded. They began speaking in learning, and Yechiel was impressed with the depth and breadth of Yaakov’s knowledge. The last leg of Yaakov’s trip was a very lengthy one, but it was easier for him since he had Yechiel’s company.

The two spent many hours engrossed in discussion, and they soon became very close. As they neared the city where Yaakov’s uncle lived, he decided to confide in his older friend. In a hushed voice, he told Yechiel about the circumstances that had led up to him leaving

home. “I am destined to die in less than a year, although I’m hoping this exile will be atonement enough,” he explained, and then he started to cry. Yechiel placed a comforting hand around his shoulders. “Shh, Yaakov,” he whispered warmly. “Shh. It will be good. Everything will be fine. I’m willing to help you get to your uncle’s house. I’ll go first, just to let him know that you’re coming. When you get there, I want you to tell him the entire story. Then, ask him to build you a bunker under the ground, where you’ll be able to reside. Living underground in a bunker, it will be as though you are already buried, fulfilling that part of your sentence.”

Yaakov’s eyes grew wide as he heard the man’s suggestion. Suddenly, Yechiel didn’t seem like an ordinary merchant, but like a tzaddik with tremendous wisdom and the ability to help him retain his life passed his next birthday. He listened carefully.

“Your uncle should set you up with four chavrusahs for the next year,” Yechiel continued. “You will learn with one of them from midnight until noon, and with the next one from noon until midnight. Then you will learn with the third one from midnight until noon, and the fourth one from noon until midnight, before resuming with the first one from midnight to noon. You’ll keep up this cycle for a full year, never stopping to learn until you literally fall asleep from tiredness. But as soon as you manage to regain some strength, you’ll open your eyes and get right back to learning.”

Yaakov nodded. It sounded incredibly difficult, but he was determined to do it. He remained on the wagon as Yechiel rode ahead by horse to

inform Yaakov’s uncle of his impending arrival. Soon, Yaakov arrived, and his uncle embraced him warmly. Both could not contain their tears. His uncle immediately built the underground bunker and arranged for chavrusahs for Yaakov. For the next year, Yaakov learned all day and all night – quite literally. Having a cycle of four chavrusahs around the clock ensured that they were always fresh and ready to learn, and they kept him energized as well. He did nothing else but sit in the underground bunker and learn nonstop.

As the night of Yaakov’s thirteenth birthday approached, Yaakov’s uncle knew that the time of reckoning was about to come. They had tried their best, and now Hashem would decide what would happen.

However, the uncle understood that as long as Yaakov was engrossed in learning, there was no way that the Angel of Death would be able to claim him. In order to ensure that Yaakov would not be distracted for even a millisecond, his uncle arranged for twenty chavrusahs to sit with him in the bunker that night. All twenty of them would be tasked with ensuring that Yaakov’s mind did not veer away from learning for any length of time.

The night of his birthday came. Yaakov sat in the bunker, surrounded by the twenty chavrusahs who were all speaking to him in learning. When one fell silent, the next one jumped in, as they tried to make sure that he remained focused on learning.

But then someone strange began to happen. All twenty of the chavrusahs began to feel extremely

drowsy. Yaakov suddenly realized that all of them had fallen asleep. He was now on his own. It was up to him to continue learning without distractions. There was no one else to help him.

He bent over his Gemara and began to learn with a renewed sense of energy, singing the words with zest. The clock ticked closer to chatzos, and as he contemplated a difficulty in the Gemara, he noticed a crack opening up in the ceiling of the bunker. His mind still trained on the Gemara, he watched as a rope was lowered through the crack. It wrapped itself around his neck and began to lift him into the air.

Hanging from the string, Yaakov couldn't breathe anymore, and he lost consciousness. However, while his body had begun to shut down, his mind was still able to see everything that was going on. He realized that if Hashem wanted him to die, he was completely powerless to stop the decree from being carried out.

Suddenly, he saw his friend Yechiel enter the bunker. With a single snap, he tore the rope and caught the choking boy in his arms. Yaakov opened his eyes and realized that he'd experienced a complete miracle. He realized that Yechiel was no ordinary man, but Eliyahu Hanavi himself disguised as a merchant.

"Your father is a tremendous tzaddik, and it was in his merit that you were born," Eliyahu told him. "But you were destined to die, and that was a decree from Shamayim. It is impossible to outsmart the Malach Hamaves. However, there was one thing you did have working for you, and that was your extraordinary hasmadah. Because

you reached the highest levels of diligence, you merited to be saved from death."

Yaakov was too overcome to respond, but Eliyahu Hanavi was not finished. "Tomorrow morning, you will leave the bunker and tell your uncle that you survived the decree," he instructed. "You will marry his daughter, and a few months later, Hashem will bless you with a son. Don't make the bris until you see me outside in the sun." With those final words, he disappeared.

Thirty minutes passed, and the group of slumbering chavrusahs began to awaken. They saw the rope hanging through the ceiling, and they panicked, realizing that they had been derelict in their duty to learn with Yaakov the entire night. To their great relief, however, they found Yaakov alive and well, and he told them the entire story.

In the morning, Yaakov emerged from the bunker for the first time since he'd arrived. He told his uncle what Eliyahu Hanavi had told him, that he'd survived only because of his hasmadah.

True to Eliyahu's directive, Yaakov married his uncle's daughter, and they were blessed with a son nine months later. The bris was a packed affair. The entire town had come to join in Yaakov's simcha, and they waited eagerly for the bris to begin.

Yaakov, now all of fourteen years old, however, was not ready to start. "I'm waiting for a guest," he kept saying. No one could figure out who was missing, since the entire town was present, but they tried to be patient as they waited for the father of the newborn to be ready.

After three hours of waiting, Eliyahu Hanavi entered the room. No one saw him other than Yaakov, who finally allowed the bris to begin. Eliyahu sat down at the baby's chair and blessed both father and son. For Yaakov, it was a tremendous moment, cementing the atonement he'd merited to achieve through his astounding hasmadah.

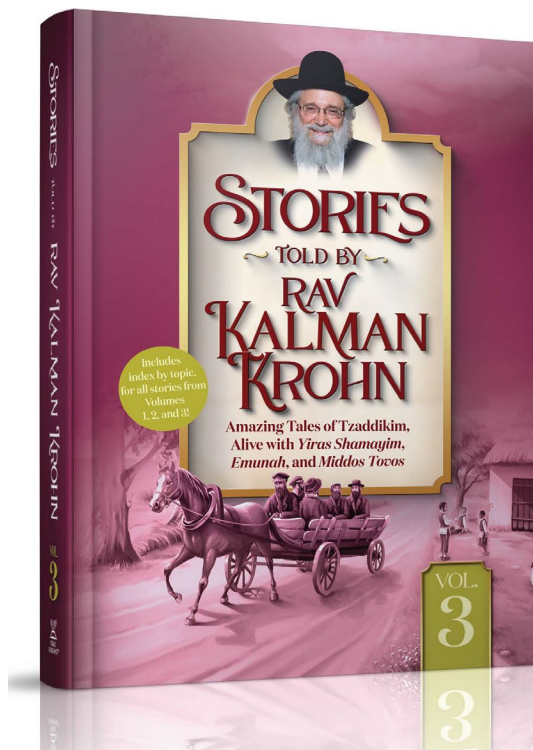
Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A231

Volume THREE is HERE!!
Available at your local Judaica bookstore

<p>TORAS REB KALMAN HOTLINE</p> <p>Vaadin & Shmussen given by Reb Kalman Krohn zt"l are now available by phone.</p> <p>USA 732.913.5616 or 718.557.7711 E.Y. 02.313.6038</p> <table border="1"><tr><td><p>Option 1: Vaadin given in BMG</p><p>Option 2: Shmussen given in Adelpia</p><p>Option 3: Captivating stories taken from shiurim</p></td></tr></table> <p>To receive Vaadin by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com</p>	<p>Option 1: Vaadin given in BMG</p> <p>Option 2: Shmussen given in Adelpia</p> <p>Option 3: Captivating stories taken from shiurim</p>
<p>Option 1: Vaadin given in BMG</p> <p>Option 2: Shmussen given in Adelpia</p> <p>Option 3: Captivating stories taken from shiurim</p>	

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

LEARNING FROM OUR LEADERS

ON THE LOWER EAST SIDE THERE LIVED A DISTURBED PERSON KNOWN AS 'THE PROFESSOR.' HE WAS A HARMLESS FELLOW WHO IMAGINED HE WAS BOTH A MEDICAL GENIUS AND A HIGH-RANKING ARMY OFFICIAL.

STAND AT ATTENTION! ... YOU MUST RESPECT RANK!

POOR MAN, JUST IGNORE HIM! HE COMES HERE DAILY...

HOSPITAL

THE PROFESSOR WAS A FAMILIAR FACE IN THE HOME OF R' MOSHE SHISGAL ZT"l. HE WOULD JOIN THE FAMILY FOR MEALS, AND THEY WOULD PREPARE FOOD FOR HIM TO TAKE WHEREVER HE MIGHT BE GOING.

"YOM SHABBOSON AIN LISHKOACH...V'SHOM YONU CHU YEG'EI KOACH... YONAH MATZA..."

A TALMID ONCE VISITED R' SHISGAL'S HOME AND FOUND HIS REBBI HAD COMPANY...

ALLOW ME TO INTRODUCE YOU TO THE PROFESSOR...OH! I MUST EXPLAIN: I CALL HIM THE PROFESSOR, BECAUSE THAT IS WHAT HE WANTS TO BE CALLED!

THE PROFESSOR HAD BROUGHT A TRANSISTOR RADIO, WHICH HE WAS PROUDLY SHOWING OFF. HE TURNED THE RADIO TO THE HIGHEST VOLUME AND WAS SWITCHING FROM STATION TO STATION.

TODAY'S WEATHER WAS THE...
STEP INTO THE BEST SHOES AND NEVER.
THE SOUTH AFRICAN PRIME MINISTER HAS...
FIRST

THE LOUD NOISE WAS DISTURBING R' SHISGAL AND HIS TALMID, BUT HE DID NOT HAVE THE HEART TO DAMPEN THE MAN'S SPIRITS BY ASKING HIM TO TURN THE RADIO OFF. SUDDENLY, RAV SHISGAL HAD AN IDEA...

PROFESSOR, ARE THESE MILITARY SECRETS THAT I HEAR?

THIS IS A MILITARY RADIO AND IT BROADCASTS MILITARY SECRETS!

WELL, AS YOU KNOW, I AM NOT A MEMBER OF THE MILITARY. I PROBABLY SHOULDN'T BE HEARING THESE THINGS.

OY! RABBI, MY APOLOGIES! YOU ARE RIGHT!

R' MOSHE FEINSTEIN WROTE ABOUT HIS SON-IN-LAW, R' SHISGAL, "...EVEN IN THIS COUNTRY A MAN AS GREAT AS HE DEVELOPED, SO THAT MANY OTHER STUDENTS OF TORAH FOLLOW IN HIS PATH TO BECOME GREAT IN TORAH AND IN DEED."

SHISGAL ר' אברהם יצחק AND CHARNA. AT AGE 4, HE EMIGRATED WITH HIS FAMILY TO THE USA. AT AGE 11, HE WENT TO STUDY IN דעת, WHERE HE WAS QUICKLY PROMOTED TO THE HIGHEST SHIUR, THAT OF THE ראש ישיבה, WHERE HE QUICKLY BECAME HIS PRIZE תלמיד. WHILE STILL A בחור, HE BECAME A מנגיד שיעור, WHERE HE TAUGHT FOR 20 YEARS. IN 1943, HE MARRIED FAYA GITTEL, DAUGHTER OF ר' FEINSTEIN מנשה. IN 1951, HE TOOK OVER HIS FATHER'S POSITION AS רב OF CONGREGATION BETH HAKNESSES, AN UNPAID POSITION HE HELD FOR 18 YEARS. IN 1954 HE BEGAN TO TEACH IN מתנת תפארת ירושלים, WHERE HE TAUGHT FOR 8 YEARS. HE WAS CLOSE TO ר' KAMENETSKY יעקב, ר' HENKIN ר' אליהו, ר' אהרן, ר' KOTLER ר' אהרן, AND, OF COURSE, ר' FEINSTEIN מנשה. HIS LEARNING, צדקות AND DAVENING ARE LEGENDARY. ר' FEINSTEIN מנשה WROTE ABOUT HIS SON-IN-LAW ר' SHISGAL, "... LET IT BE UNDERSTOOD THAT EVEN IN THIS COUNTRY A MAN AS GREAT AS HE DEVELOPED, SO THAT OTHER בני תורה WILL FOLLOW IN HIS PATH TO BECOME GREAT IN תורה AND IN DEED ..."

And the Name “*Elokeinu*” is in plural. This means that He is the G-d of each and every individual Jew, even of the one who refuses to recognize this.

If the Name “*Elokeinu*” would be in the singular, there would be room for some fool to come along and say, “Okay, He’s G-d, but He’s not my G-d. I am a sinner, an evil person. I transgressed all the *mitzvos*

of the Torah and have severed all connection with Him.” This is why the Name “*Elokeinu*” is recited in the plural form. A person can close his eyes and try to ignore the tremendous treasure that is his, but it won’t help. As long as a person is a Jew, *Hakadosh Baruch Hu* is his G-d. And He watches over him specially. ●

There’s A Big Difference

וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטֵיהֶם כֶּן. (שמות ז, יא)

And the sorcerers of Egypt did the same by means of their magic. (*Shemos* 6:3)

In the first two *makos*, we see that also the Egyptian sorcerers possessed great capabilities. They did the same as Moshe and Aharon. They turned water to blood, and they brought out frogs.

However, we need to know that the forces of *tumah* are totally different from the forces of *kedushah*, as I will explain.

There was a story in the time of R. Chayim Vital about a *dybbuk*, an evil spirit that possessed a person, and it was exorcised by witches. People asked R. Chayim about this, saying that it seems to show that witches indeed have special powers. He answered that they put so much *tumah* into the person that the *dybbuk* needed to escape.

I was always puzzled by this explanation. What kind of an answer is this? After all, they succeeded in exorcising the spirit, which shows that they can

indeed do things. What do we care how they did it?

The explanation is like this. It may be compared to a person who has a stain on his garment, and he wants to scrub it and cleanse it with special stain removers. Someone comes along and says, “Why knock yourself out trying to clean the garment? Just cut out the stained spot!”

To which the first person replies, “Are you crazy? True, it won’t have a stain anymore, but the whole garment will be ruined!”

That’s the story with the *dybbuk*. R. Chayim Vital explained: True, they exorcised the spirit, but how did they do it? They put so much *tumah* into the poor person that his soul was completely ruined and destroyed. And then the *dybbuk* left him. At the end of the day, they didn’t help at all. ●

לעילוי נשמות

מוה"ד משה בן אליעזר המבורגר זצ"ל
ומוה"ד ברוך זאב בן נפתלי קראוס זצ"ל
נרבת נבדיהם ~ עשרת זקנים בני בנים ותפארת בנינים אבותם

Emunah Lessons

בְּזָאת תִּדְעַ כִּי אֲנִי ה' (שמות ז, יז)

Through this, you will know that I am Hashem. (Shemos 7:17)

The ten *makos* that Hashem brought on Egypt were not to take the Jewish people out of *Mitzrayim*. For that purpose, there was no need for so many *makos*. Hashem could have whopped them with one big *makah* and then taken His people out of Egypt.

The *makos* had a different purpose: before *Yetzias Mitzrayim*, Hashem delivered a “workshop” in *Emunah* and in understanding what forces control the world. This was the ten *makos*. Accordingly, R. Yehudah divided them into three sets: באהב, ש, עד”ש, דצ”ך.

The first *makah* in each of these sets was previously announced to Egypt, as a warning, and also as an elucidation of the point. The following *makos* in each set were delivered without further warning.

It all started out with the plague of blood, as we know. At this point, Hashem said: בְּזָאת תִּדְעַ כִּי אֲנִי ה' – “Through this you will know that I am Hashem.” This was followed by frogs and lice, in conjunction with which no particular message was stated. This was the first set. It taught that “I am Hashem.”

The second set began with the plague of *arov*, wild animals. At this point the *pasuk* says: לִמְעַן תִּדְעַ כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבְּ הָאָרֶץ – “In order for you to know that

I am Hashem in the midst of the earth.”¹ This was followed by the plagues of pestilence and boils, in conjunction with which no particular message was stated. This was the second set. It taught that “I am Hashem in the midst of the earth.”

Then came the plague of hail, which commenced the third set. Here it says: בְּעִבּוֹר תִּדְעַ כִּי אֵין כְּמוֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ – “So that you will know that there is none like Me in all the earth.”² This was followed by the plagues of locusts, darkness and the smiting of the firstborn, regarding which no particular message was stated. This was the third and last set. It taught that “There is none like Me in all the earth.”

This formed a ladder of three ascending rungs. Alluding to this, we have the three *matzos* that we eat on *Seder* night. The first corresponds to *chochmah*, to knowing that Hashem exists. The second corresponds to *binah*, which signifies understanding the significance of the matter. And the third corresponds to *daas*, which signifies internalizing the message and incorporating it into the course of life. ●

1 Shemos 8:18.

2 Ibid 9:14.

PARSHA TOPIC

Ten Big Lessons

בְּעִבּוֹר תִּדְעַ כִּי אֵין כְּמוֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ. (שמות ט, יד)

So you will know that there is none like Me in all the earth. (Shemos 9:14)

A Lesson in Three Masechtos

Hashem brought ten plagues on Egypt. If we look

at the *pesukim* we will see that the purpose was not to take the Jewish people out of *Mitzrayim*. Because Hashem could have taken them out right away, after

one big *makah*, or even without any *makos* at all. That was not the purpose.

The *makos* were a “public lecture series,” a *shiur klali* if you will, to teach us about *Emunah* and other basics of Jewish outlook.

This is a deep subject that we need to learn. We need to get the message that the *Eser Makos* communicate.

First we need to know a general rule. When you want to learn something, even if the teacher really knows the subject and is a great communicator, you still can't grasp everything in proper depth at one sitting. You need to study it two or three times, make a “*chazakah*” in it, and then you will understand.

Hashem wants to teach us something by bringing *makos* on the Egyptians. There are three “*masechos*” to learn – the *Bava Kama*, *Bava Metziah* and *Bava Basra* of the Exodus from Egypt.

R. Yehudah would give signs for the Ten Plagues: **דצ"ך עדי"ש באח"ב**.¹

We see from the *pesukim* that the first three *makos* comprised one subject, the second three *makos* comprised another subject, and the last three *makos* comprised a third subject. After that came *Makas Bechoros*, which is something else altogether.

Hashem didn't really need to state the explanation of the *makos* more than once, but since His goal was to implant the message in people's hearts, He repeated it again and again.

So before the first, fourth and seventh *makah*, there are *pesukim* that teach us what we are to learn from the three coming *makos*.

Before the first *makah* it says: **בזאת תדע כי אני ה'** – “Through this you will know that I am *Hashem*.”² This was said to Pharaoh, who had previously declared **לא ידעתי את ה'** – “I don't know *Hashem*.” So Pharaoh was taught, through the *makos*, Who *Hashem* is. It's not clear whether Pharaoh actually got the message, but what's more important is that

we should get it. We are supposed to learn from this an important principle in *Emunah*.

Before the fourth *makah* there was an introduction to the three coming *makos*: **למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ** – “In order for you to know that I am *Hashem* in the midst of the earth.”³ This is a message on a higher level.

And later on, before the seventh *makah*, Pharaoh was warned: **בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ** – “So that you will know that there is none like Me in all the earth.”⁴

Thus, there are three subjects: “I am *Hashem*,” “I am *Hashem* in the midst of the earth,” and “There is none like Me in all the earth.” As we said before, *Makas Bechoros* is a whole separate subject on its own.

That's the general structure of the *makos*. Now we need to know what's the content of these three “*masechtos*,” the *Bava Kama*, *Bava Metziah* and *Bava Basra* of *Yetzias Mitzrayim*.

Know What World You Live In

The *Bava Kama* is all about: **בזאת תדע כי אני ה'** – “Through this you will know that I am *Hashem*.” There is a natural order in the world, and there is *Hashem* Who made it.

The *Bava Metziah* is all about: **למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ** – “In order for you to know that I am *Hashem* in the midst of the earth.” What is in the midst of the earth? *Hashem*. Nature is nothing but the ways of *Hashem*.

The *Bava Basra* is all about: **תדע כי אין כמוני בכל הארץ** – “So that you will know that there is none like Me in all the earth.” There is no natural order and no nature. That's all a mistaken perception. That's darkness. Besides *Hashem*, there is nothing at all.

Now we will explain. Let's say a person is afraid because he needs to pay a large debt and he doesn't have the wherewithal. This is indeed a tough problem. What to do?

Bava Kama says: If you *daven* well, *Hashem* will

1 Haggadah Shel Pesach.

2 Shemos 7:17.

3 Ibid 8:18.

4 Ibid 9:14.

help you pay the debt. *Bava Metziah* says: The debt itself comes from *Hashem*. *Bava Basra* says: You are not in trouble at all. The whole problem doesn't exist. As *Chazal* say, "It's not the snake that kills; it's the sin that kills."⁵

Here's another example of the three outlooks. We can learn it from the well-known story about Nachum Ish Gamzu. He was sent by the Jewish community to the king, and he brought along a chest full of rare gems. When he got there, he discovered that someone had robbed his chest and replaced the gems with mere dirt. Now he was in big trouble, because he needed to present a gift from the Jews to the king.

What's he going to do? Give the king a chest full of dirt? That's not going to be very good for the Jews!

Bava Kama says: Turn to *Hashem*. Pray to Him and say: *Ribono Shel Olam*, look what's happening here. Please, please, help me!

Bava Metziah says: The fact that the chest is full of dirt is from *Hashem*.

Bava Basra says: This, too, is for the good. Everything is just fine, but you don't see it because the world is full of darkness so you don't perceive the tremendous good that a chest full of dirt represents.

In banks, there is a screen on which are displayed tables of stock market trading. People sit and watch the screen anxiously to see if their stocks are going up or down, whether they are gaining or losing.

Bava Kama says: Come on, why are you just sitting there, staring at the screen? Is that going to change the stocks? Go say some *Tehillim* with *kavanah*. That will help more than anything.

Bava Metziah says: Whether the stocks go up or down is all from *Hashem*.

Bava Basra says: The whole thing is nonsense in the first place. Every penny a person has in his pocket doesn't come because of stocks going up or down. That is a total mistake. Blindness. *Hashem* Himself puts the money in a person's pocket according to what he deserves to have. This whole world is full of darkness. The truth is hidden. There is really nothing at all beside *Hashem*.

Let's say a person falls ill. The doctor tells him that he got sick because he did not take care of his health in some way or another. Or let's say someone opened a store and lost all his money. His friend says to him, "You don't know what you're doing. That's not how to run a business."

All this is a mistake. It's not true. *Hashem* alone is true, and "There is none like Me in all the earth." All these other things are not like *Hashem*. They are one big falsehood.

These are the three lessons that *Hashem* sought to teach Pharaoh through the *Eser Makos*. It's not just a matter of how we look at the world. It's more than that. We need to know what world we are living in.

Turn Only to Hashem

A person opens his eyes and sees a world in front of him. In this world, all sorts of forces are at work, and a person needs to deal with quite an assortment of difficult problems. Health, poverty, other dangers to one's well-being that exist in the world. Ninety-nine percent of what a person (a non-Jewish one) deals with during the course of the day is protection and escaping the forces of nature. He eats in order to be healthy; he works because he doesn't want to be poor.

There are things you can escape from and there are things you can't. No one can escape death. But not everyone suffers from sickness, and not everyone is poor.

Pharaoh made himself into a god. He made as if he can handle all problems, he can successfully manage things as regards the forces of nature.

Hashem came and told him: You need to know that in this world, which is called the "natural" world, also I have a say. "I am *Hashem*." You need to know that I am stronger than all the forces you can muster.

This is why *Moshe Rabbeinu* battled with the *chartumim*, the Egyptian sorcerers, in the first three *makos*. He played their game, so to speak. He turned his staff into a serpent, and they turned their staffs into serpents. He turned water to blood, and they turned water to blood. He brought frogs up from the

⁵ *Shemos Rabbah* 3:12.

Nile, and they brought frogs up from the Nile.

But when it came to the plague of lice, it suddenly became clear that they can't do everything. They are not in control of lice.

Now, Pharaoh, you need to admit the truth. The world has a Creator!

This was the *Bava Kama*. The first lesson for Pharaoh and for us. "Through this you will know that I am *Hashem*." In other words, there is a world, there are sicknesses, troubles, but there is also *Hashem*, Who is stronger than all that. He created it all. So we should turn only to Him.

Let's say a person doesn't feel well. What does he do? He goes to the doctor, and anxiously asks to be sent for an X-ray. This is a mistake. He should first turn to *Hashem*, and say: *Ribono Shel Olam*, I ask of You to please heal me! I don't want to be sick.

Pharaoh didn't know this. So *Hashem* taught it to him and to us.

Nature is Hashem

The second set of *makos* – wild animals, pestilence and boils – taught us a completely different lesson.

In *makas arov*, the plague of wild animals, the jungle opened its gates and the animals went out and came to Egypt. This was a supernatural event. And in fact, who says that these animals need to be only in the jungle? Why don't they go out and come to places where people live all the time? Because *Hashem* doesn't let them. But now, *Hashem* gave them His permission to go out. The gates of the jungle opened up, and all the animals came to Egypt.

This teaches us that nature itself is *Hashem*.

Then came the plague of *dever*, pestilence. The wild and domesticated animals died. This teaches us that a person may think that he is alive, but the truth is that he is not alive. Nothing just is, because nature is *Hashem*.

And so with the plague of boils. A person sees in front of himself a healthy hand without any wounds or lesions. He thinks to himself: And why shouldn't it be that way? Why should a person suddenly have all sorts of lesions on his skin?

This is a mistake. There is no nature at all. Without *Hashem*, Who is the "Healer of all flesh," there are boils on a person's skin. Without the "Source of life," there is pestilence and the animals die. Without protection from *Hashem*, there is an invasion of wild jungle animals.

This is the nature of the world. Nature is *Hashem*.

This was the *Bava Metzia*. And here, the *chartumim* didn't even show their faces, because life and death are not in their hands, and neither is health. This is not their field, because here we are not talking about nature.

Phenomena Absent from Nature

Now came the third set of *makos*. Hail, locusts and darkness. This was a new lesson, totally different from the previous ones.

The plagues that came before, from *dam* through to *shechin*, were indeed miracles, but they confined themselves to nature. Not so with these three plagues that came at this point. Hail fell from the sky in giant chunks of fire and water combined together. This is a phenomenon that does not exist at all in the natural world.

The plague of locusts emphasized the point even more. The special point of *makas arbeh* was the fact that *לפניו לא היה כן ארבה כמוהו ואחריו לא יהיה כן* – "Before this, there was never locusts like this, and after this, there will never be." This was something absolutely novel. There is no natural event like this.

This was surely true with the plague of darkness, which, as we know, was a supernatural kind of darkness. It was so thick that they couldn't even move from their place. That is not a natural phenomenon at all. ●

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

הפסק כתיבה או שתיה בפסוקי דזמרה

בפרשתינו פרשת שמות, כתוב לאמר (ג, טו) 'זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור', פירש"י על פי חז"ל (שמו"ר ג, ט), 'לעלם' חסר וי"ו, לומר העלימהו, שלא יקרא ככתבו, ע"כ. כוונתו לומר, שהתורה כתבה 'שמי לעלם' חסר וי"ו, כדי ללמד שיש להעלים את שם הוי"ה, בכך שלא יהגו אותו בפה ככתבו. ובמשנה סנהדרין אמרו (פ"י מ"א), ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעולם הבא.

א

אם כתיבת שם הוי"ה כדיבור דמי

והנה בשו"ת רבי עקיבא איגר (סי' ל), כתב לדון בכתיבת שם המפורש, אם מותר או אסור, ותלה זה בנידון כללי אם כתיבה כדיבור דמי או לאו כדיבור דמי הנוגע לכמה וכמה הלכות, כמו הנשבע בכתב אם חשיב שבועה, וכן בימי ספירת העומר הכותב את יום הספירה אם יצא ידי חובתו מצד כתיבה כדיבור דמי, עיי"ש. ובתוך דבריו כתב להוכיח שכתובה לאו כדיבור דמי, דאם הוי כדיבור א"כ האיך כל סופרי סת"ם כותבים שם הוי"ה, הא כתיבתם תהא נחשבת להם כהוגים את השם באותיותיו, ודחה, דשאני התם שמכוון בהיפך שאינו רוצה שייחשב לו הכתיבה כדיבור ואזי מועיל לו שלא ייחשב לו כדיבור, וממילא לא יהא נחשב כהוגה את השם באותיותיו, וא"כ אין מזה ראייה לסתם כתיבה אם כדיבור דמי או לאו כדיבור דמי, עכ"ד.

ב

כתיבה באמצע פסוקי דזמרה אם נחשב כדיבור

ובהקשר לזה, נעבור לדון אם מותר לכתוב בפסוקי דזמרה או בברכות קריאת שמע, אם הכתיבה הוי הפסק, והוא דבר הנוגע למעשה, שמצוי לפעמים שאדם צריך לשאול את חברו על איזה דבר, ורוצה לכתוב לו את שאלתו, כמו כן תלמיד חכם הנזכר באיזה מראה מקום או דבר חידוש שעלה לו, ורוצה להעלותו ע"ג הכתב פן ישכחנו לאחר זמן, אם יהא מותר לו לכותבו בפסוקי דזמרה.

ובפשטות היה מקום לתלות הדבר בנידון הכללי אם כתיבה כדיבור דמי אם לאו, שאם כתיבה כדיבור יהא אסור, ואם לאו כדיבור יהא מותר לכתוב. וכן כתב הג"ר אליהו דושניצר בספרו בספר נחלת אליהו (הערות וחידושי דינים אות כא), בזה הלשון, צריך עיון במקום שאסור להפסיק [בדיבור] אם מותר בכתיבה, ולכאורה זה תליא במה שנסתפק בשו"ת רעק"א ז"ל סי' ל' לענין ספירת העומר בכתב אם כתיבה כדבור דמי או לא, עכ"ל.

ברם, יש לומר שמצד נידון אם כתיבה כדיבור, היה אפשר להקל בכתיבה בפסוקי דזמרה מפאת ג' סיבות, א', מפני שרוב אחרונים נקטו למעשה שכתובה לאו כדיבור דמי. ב', גם אילו נחוש להנוקטים שכתובה כדיבור דמי, מ"מ הלא רעק"א הנ"ל סבר שהיכן שמכוון שאינו רוצה שייחשב לו כדיבור אינו נחשב לו בעל כרחו כדיבור, ובהכרח צריך לומר בכוונתו שאינו צריך להדיא לכוון כן, אלא די באומדנא שאינו רוצה שייחשב לו כדיבור בכדי שלא תיחשב לו כתיבתו כדיבור, שהרי הוא דיבר שם מסופרי סת"ם הכותבים שם הוי"ה שאינם עוברים משום איסור הוגה את השם באותיותיו מאחר ומכוונים בהיפך שאינם רוצים שייחשב להם כדיבור בכדי שלא יעברו איסור, והלא רוב ככל הסופרים אינם יודעים מזה כלל שצריך לכוון שלא ייחשב להם הכתיבה כדיבור,

אלא בודאי כוונתו לומר שברור הדבר שאין רוצים שתיחשב להם הכתיבה כדיבור, ודי בזה^א, וא"כ גם בעניינינו יש לומר, שמסתמא כל הכותב בפסוקי דזמרה בודאי ניחא ליה שלא תיחשב לו הכתיבה כדיבור. ועוד דכתיבה בפסוקי דזמרה עדיפא, וכפי שכתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' פח), שמוכח כוונת הכותב שאינו רוצה שייחשב לו הכתיבה כדיבור שהרי לכן נמנע מלדבר בפיו וכותב, א"כ מעצם כתיבתו שאינו מדבר, הרי הוא מגלה דעתו שאינו רוצה שתיחשב לו הכתיבה כדיבור, וא"כ יש כאן כוונה הפכית המועילה שלא תיחשב לו הכתיבה כדיבור^ב.

ג', גם אילו לא נסבור כהגרעק"א, ולא יועיל כוונה הפכית אלא לעולם כתיבה כדיבור דמי, אעפ"כ יש סברא לומר שהכתיבה בפסוקי דזמרה לא תיחשב להפסק, וזאת מאחר שבכתיבה אינו מפסיק באותו מין דיבור שבו עוסק, שהרי הוא עוסק כדיבור בפיו, וההפסק הוא במין דיבור אחר של כתיבה כדיבור. ומצינו סברא שכזו, לענין העומד בתפלת שמו"ע ושומע את הש"ץ אומר קדושה, שהדין נותן (סי' קט סעי' ג), שאינו אומר עמו קדושה בכדי שלא להפסיק בתפלתו, אך מ"מ מטה אזנו לשמוע מהש"ץ הקדושה ויוצא בה ידי חובה מדין שומע כעונה, ואעפ"כ אין שמיעתו כעונה נחשבת לו להפסק. ועיין קהילות יעקב (ברכות סי' י), שמאריך בסברה זו.

לכן אילו כל הנידון לאסור כתיבה בפסוקי דזמרה היה רק מחמת כתיבה כדיבור, היה אפשר להקל בו בשופי מחמת כל צירופים הני"ל, ובפרט בנידון איסור הפסק בפסוקי דזמרה שהוא רק מדרבנן.

ג

מעשה הכתיבה בפסוקי דזמרה אם הוא הפסק

אמנם יש לדון בנידון נוסף לאסור הכתיבה באמצע פסוקי דזמרה, מצד עצם מעשה הכתיבה שייחשב הפסק. כי הנה ידועים דברי רש"י (עירובין נ. ד"ה והרי מעשר), ממנו מתבאר שלא רק דיבור הוא הפסק אלא גם מעשה הוא הפסק, שכתב שהמברך על סמיכת בהמה, ולפני שסומך עליה מפסיק הוא בסמיכת בהמה שאינה מחוייבת סמיכה, הוי ברכתו לבטלה, לפי שהמעשה סמיכה הזרה ההיא הוי הפסק^ג.

ולפי"ז מעשה הכתיבה בפסוקי דזמרה ג"כ ייחשב הפסק, אך אפשר לדחות ולחלק, שאימתי מעשה הוי הפסק, בין ברכה לתחילת קיום המצוה, וכדוגמת רש"י הני"ל שמפסיק במעשה סמיכה זרה בין הברכה לתחילת הסמיכה על הבהמה הראויה, ובדומה לזה אכן יהא אסור להפסיק בכתיבה תיכף אחר ברכת ברוך שאמר קודם תחילת אמירת המזמורים, אך הבא לכתוב לאחר באמצע המצוה, וכן הבא לכתוב לאחר שהתחיל באמירת המזמורים של פסוקי דזמרה שכבר הברכה חלה, אפשר לומר שבכה"ג מעשה הכתיבה לא יהא הפסק.

כלום, ויצא ידי חובה בנטילה השניה של האתרוג הכשר. אך אילו יטול את האתרוג הכשר תחילה, יצא בו ידי חובה, ושוב אין טעם ליקח את האתרוג המהודר, לפי שכבר יצא ידי חובתו, עכ"ד. והקשה על זה הגי"ר אליעזר סילבער (בהגהותיו שבסוף שו"ת נפש חיה), שלכאורה לפי רש"י הני"ל שמעשה הוי הפסק בין הברכה לקיום המצוה, א"כ איך יוכל ליטול קודם האתרוג המהודר שיש ספק על כשרותו, הלא על הצד שהוא פסול, נמצא שהפסיק בנטילתו בין הברכה לבין הנטילה השניה שבו יצא ידי חובתו, והפסק זה יגרום לברכה שתיפסק והוי ברכה לבטלה, והניח בצ"ע, ואף כתב שהגאון מרוגטשוב הסכים עמו בקושייתו.

אמנם מצינו ליישב בהסכמת הגי"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל על ספר ארבעה מינים השלם, וכן בצ"ץ אליעזר (ח"ו סי' לט אות י) בשם הגרצ"פ פרנק והגר"י אברמסקי זצ"ל, שארבעה מינים שאני, שמכיון דקיימא לן בשו"ע (סי' תרנא סעי' יב), שאם היו ארבעת המינים מצויים אצלו ונטל אחד אחד יצא, ואין מעכב צורת המצוה שיהיו כלום ניטלים בבת אחת, א"כ נמצא שהנטל בידו את האתרוג המהודר שספק מורכב, יחד עם שאר ג' מינים כשרים [לולב הדס וערבה], א"כ התחיל במצות נטילת ארבעה מינים בסמוך לברכה ללא הפסק, שהרי כאמור אפשר לקיים מצוה זו בנטילת אחד אחד, והוא עתה נטל בסמוך לברכתו כבר ג' מינים, ומכיון שכבר התחיל במצות הנטילה שוב אין מעשה נטילת אתרוג המורכב נחשב להפסק, משא"כ ביצור של רש"י שמברך על הסמיכה, ומפסיק בין הברכה לסמיכה, במעשה סמיכה של בהמה אחרת שאינה מחוייבת בסמיכה, הוי הפסק.

^א אכן כן כתב האבני נור (יו"ד סי' שו אות כג) להדיא להוסיף בדברי הגרעק"א, שצריך לומר בדעתו, דאף אם בסתמא לא ניחא ליה שיהיה כדיבור לא יהא כדיבור, שהרי הסופר אין מחשב כלל אם יהיה כדיבור אם לא, ואין לו עסק בזה, עכ"ל. ובזה נסתלקה שאלת העמק שאלה (סי' יו"ד סי' סז) על רעק"א שכתב בזה"ל, וחילוק זה לא שמענו דיהא צריך לחשוב בעת כתיבת השם שלא יהיה נחשב לקריאה, עכ"ל. ולביאור האבני נור יתורץ, שאין הסופרים צריכים להדיא לכוון כך, אלא בסתמא נחשב להם כאילו כווננו את זה.

^ב ועיי' באבני נור (שם אות כד) שכתב, שגם אילו בנידון הכללי ננקוט שכתבה כדיבור דמי, מכל מקום לענין הוגה את השם באותיותיו לא יהא איסור אלא במוציא את השם בשפתיו ולא בכתיבה גרידא, עיי"ש טעמו. אמנם יש לומר שאף הוא יסכים עם סברת הגרעק"א שכוונה הפכית מועילה שלא תיחשב הכתיבה כדיבור, אלא שלדעתו אין צריך לבוא לסברא זו לגבי כתיבת הסופרים שם הוי"ה.

^ג בהקשר לזה שמעשה הוי הפסק, יש להביא את הבחנתו של הגר"ח מבריסק (מובאת בסוף שו"ת נפש חיה), בדין סדר קדימה בארבעה מינים, שאם יש לאדם שני אתרוגים האחד מהודר ויפה עד למאוד אך יש ספק על כשרותו אם הוא מורכב, ואילו האתרוג השני אינו מהודר כלל אך בודאי כשר, איזה מהם יטול ראשון ואיזה אחריו, ואמר שיטול המורכב המהודר קודם, וטעמו ונימוקו עמו, כי שכשנטלו ראשון אזי על הצד שעי"פ האמת הוא אינו מורכב, נמצא שיצא ידי חובה באתרוג כשר ומהודר, ועל הצד שהמהודר הוא מורכב, אזי בנטילתו לא עשה ולא

אלא שמצינו בשו"ת שלמת חיים (מהדו' חדשה סי' מו), ששאלוהו אם מותר לכתוב במקום שאסור להפסיק בדיבור, והשיב שלדעתו פשוט שאסור, ומעשה חמור יותר מדיבור, עכ"ד. הרי שסבר שמעשה הכתיבה הוא הפסק. גם הרב שדי חמד בספרו 'אור לי' (סי' עב), התייחס מפורש לגבי נידון הכתיבה באמצע פסוקי דזמרה, והסיק לאיסור^ד.
כמו"כ כתב בשו"ת יגל יעקב (גוטליב, או"ח סי' י), לענין אם חבירו שואלו בעודנו עומד בפסוקי דזמרה או באמצע ברכות קרי"ש, אם יוכל להשיב לו בכתב, והשיב שלדעתו כל מקום שאסרו חכמים להפסיק, אין זה דוקא בדיבור אלא הוא הדין וכל שכן שיהא אסור להפסיק במעשה^ה.

אבל בשו"ת מקור חיים (סאגאלאוויץ, סי' ב), כתב להסיק להיתר, וראייתו מכך דאיתא בגמ' ברכות (טז). ומובא בשו"ע (סי' סג סעי' ז), דהאומנים עוסקים במלאכתן וקורין פרשה שניה של שמע, ואין להם ליבטל ממלאכתן רק בקריאת פרשה ראשונה של שמע. וכתובה בודאי לא גרעה ממלאכה, שאם מלאכה מותרת אף כתיבה תהא מותרת^ו. כדבריו נקט המסגרת זהב על קיצושי"ע (סי' טז סק"א).

ולכאורה קשה, הלא ראיית המקור חיים להיתר, היא ראייה חזקה שמעשה לא הוא הפסק, אי"כ מה יענו על כך כל האוסרים הנ"ל לכתוב בפסוקי דזמרה, הלא גמרא מפורשת להיתר. אך באמת הלכה זו של היתר אומנים לעסוק במלאכה בפרשה שניה של שמע צריכה ביאור לעצמה, דאיך יעלה על הדעת שמותר לעשות מלאכה בעת שקורא קרי"ש.

אמנם כתב השועה"ר ליישב (סי' סג סעי' ז וקונטרס אחרון סק"א), דאפשר לומר שעוסקים במלאכתן לפרנסתן שאני, וזאת ע"פ המבואר בשו"ע (סי' שא סעי' ה ובמג"א סק"ח), ששמירת ממון חשיב צורך מצוה קצת. ולפי"ז אין היתר בשופי להפסיק במעשה כתיבה בפסוד"ז, אלא רק במקום הפסד ממון דחשיב קצת מצוה. וכן מצינו בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' פח) ועוד ספרים, שהקילו לכתוב בפסוד"ז או אפילו ברכות קרי"ש רק במקום הפסד. ונראה דהוא הדין אם ירא שישכח את החידוש בדברי תורה או המראה מקום שעלה לו דהוי צורך מצוה קצת, יהא מותר לכותבו, אבל בלא"ה אסור.

ד

שתיית משקה בפסוקי דזמרה

יש השואלים אם מותר לברך על קפה לפני פסוקי דזמרה ולשתות ממנו אח"כ גם במהלך פסוקי דזמרה. תחילה יש לומר, שזהו דבר שאינו מתקבל על הלב, ואף השכל מחייב שאין ראוי לנהוג כך באמירת פסוקי דזמרה לכבודו יתברך. ומלבד האמור, יש לומר שמעיקר הדין אסור לשתות באמצע פסוד"ז משום מה שכתבנו לעיל דהוי הפסק במעשה, ומותר רק לצורך מצוה כגון שיש לו גירוי בגרון וקשה לו כך להתפלל, ובאמת מהאי טעמא כתבו בשו"ת ישיב יצחק (חלק כו סי' א), ושארית יוסף (ח"א עמ' תפז) לאסור.

פסקי דינים

א. רוב האחרונים נקטו, שכתובה אינו כדיבור. **ב.** בכתיבת הסופרים שם הוי"ה אין חשש איסור 'הוגה את השם'. **ג.** מעשה כתיבה הוי הפסק גמור בין ברכה לתחילת המצוה, כגון בין ברוך שאמר לתחילת המזמורים. **ד.** מעשה כתיבה לא הוי הפסק גמור בתוך פסוקי דזמרה, מיהו אין להקל לכתוב אלא כדי לשמור ממנו, וכל שכן לדבר מצוה כגון שנוכר באיזה חידוש או מראה מקום, ורוצה להעלותו ע"ג הכתב כי שלא יישכח ממנו. **ה.** אסור לשתות משקה בפסוקי דזמרה, אמנם לצורך מצוה כגון שיש לו גירוי בגרון המקשה עליו להתפלל, מותר.

בתפלת שמו"ע, ומכל שכן בפסוקי דזמרה שיהא מותר בכ"ג, גם כתב להיתר משום שלא גרע ממשיב שלום לכל אדם נכבד שמותר אפילו באמצע ברכות קרי"ש, עכ"ד.

י לגבי היסח הדעת שבכתיבה, כתב שם, דבכה"ג אין היסח הדעת, דמכיון שאסור לו לדבר לחבירו ומוכרח לשנות לכתוב לו, מדכר דכיר, עכ"ל.

^ד אך מהמשך לשונו שם מדוקדק, שלא עצם המעשה הוי הפסק, אלא ההיסח הדעת שבמעשה הוא דהוי הפסק, שכתב שמכיון שברכת ברוך שאמר וברכת ישתבח הם ברכה ראשונה ואחרונה לפסוקי דזמרה, לכן צריך שבין שני הברכות האלו לא יהא הפסק, וההיסח הדעת שיש בכתיבה שנותן דעתו על מה שרוצה לכתוב, לאו שפיר דמי. וראה שם עוד טעם אחר שלא לכתוב מצד היותו מוכתר בתפילין, עיי"ש.

^ה אלא שהוסיף, שבאופן שאין יכול ליפטר מחבירו מבלי להשיב לו, ועיי' מניעת הכתיבה יתבלבל דעתו בתפילתו, אז אפשר שיש לדמותו להמבואר בשו"ע (סי' צז סעי' ג), בעוקצתו כיה, שמותר להסירה אפילו בעומד

גיליון מס' 590 פרשת וארא
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב **ברוך מאיר ב"ר**
יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת **רבקה** בת רבי **פסח**
יעקב אגל זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ה

ממרוך רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות – כיבוד אב ואם (ב')

הובא תשובת רבינו, במה שמצוי שאב בן תורה מכין אוכל לבנו הגדול שהולך לחיידר או מסדר לו איזה מלבוש כגון עושה לו את קשר העניבה או איגוד ללולב וכיו"ב דמותר הדבר דאי"ז נקרא שמקבל שירות מאביו (דך שיחה שם).

לא לבקש מאביו שיעשה שליחות עבורו

אמר רבינו זצ"ל, בן שיודע שאביו צריך להגיע לבקרו אסור לו לבקש מאביו שיביא לו בדרך אגב איזה חפץ מהבית אפילו שאינו מוסיף להאב שום טרחה כיון דסו"ס שוייה להאב שליח להעביר לו, והגמ' אומרת בקידושין (מ"ה ב') לא חציף איניש לשוייה אבוה שליח, והוא בכלל האיסור האמור בגמ', והמשיך רבינו, ובדידי הוי עובדא בשעה שעסקתי בהדפסת הפירוש על ספר אורחות חיים להרא"ש, והייתי חולה ולא הייתי יכול להביא לבית הדפוס גליונות מהספר, ואבא מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל בא לבקרני וכשראה שצריכים להעביר גליונות לבית הדפוס, הציע מעצמו להעביר גליונות לבית הדפוס כיון שבלא"ה הולך למדפיס עבור ספר שלו, ולמעשה זמן ההדפסה של אותו ספר ארך כמה שנים יותר מן המורגל, וא"ל אבא יודע אתה מדוע ארך זמן כה רב כי מסרת אותם לי, ונשאל רבינו הרי האבא בקש מעצמו ולמה נענש, והשיב רבינו, אה"נ מעיקר הדין בכה"ג היה הדבר מותר, אבל אבא רצה לחנך אותי שהייתי צריך מעצמי להתעורר שאי"ז כבודו, (יושר הורי סי' ד' סק"ג, ובמנחת תודה עמוד ק"ז הביא שאמר רבינו שלא היה לו לספר מעיקרא לאביו שיש לו גם ספר שלא הביא לבית הדפוס, ואולי הוא בכלל מאבוק לא תקבל, ועי' בס' דרך שיחה ח"א עמוד רפ"ד וחשוקי חמד מגילה ט"ז ב', שאמר רבנו שהוא עצמו שאל לאביו הרי לא שלחתי למסור רק אמרתי שגם לי יש הגהות, ענה לי אבא, בכל זאת לא היית צריך לשלוח על ידי, ע"כ, ועי' מה טובו אהליך יעקב כ"ב עמוד קע"ג ובס' לשוח בשדה סי' ט' עמוד רנ"ו מהגר"ז זילברשטיין שליט"א והגר"ש א שטרן שליט"א שביארו דשאני מרן הקה"א גדול הדור היה).

פעם אחת אמר לו אביו שהולך כעת למסור למדפיס ספר שסיים לסדר ואמר לו רבינו שגם הוא בדיוק גמר כעת לסדר הספר ורוצה למסור למדפיס אמר לו אביו א"כ תמסור לי ואמסור למדפיס כיון שבין כך אני הולך אליו ומסר לו הספר ואח"ז נתעכבה ההדפסה חודשים ארוכים בכל פעם מסיבה אחרת עד שעשה חשבון נפשו וראה שזה משום שלא עשה כהוגן שנתן לאביו למסור למדפיס וכאי' בגמ' בקידושין (מ"ה ב') לא חציף איניש לשווי אביו שליח, ואע"פ שהוא לא ביקש אלא אביו הציע מעצמו ומבואר בגמרא שם דאם ארצויי ארציה קמיה שרי, מ"מ כנראה שבכל זאת לא היה צריך. (אלא ד"א של הלכה פס"ט אות ח').

לבקש במה שרגילים לבקש ומוחלים

במה שכבר נהגו העולם לבקש מההורים וסומכים שמוחלים בזה היה דעת רבינו זצ"ל דאין קפידא, (יושר הורי סי' ו' אות י"ב). ונשאל רבינו זצ"ל אם שרי לבקש מאביו לעשות לו טובה להסיעו במכונית, או להעביר לו האוכל מהצד השני בשולחן, והשיב, אין ראוי אא"כ יודע שאביו ישמח בזה, (אשיחה ח"ב עמוד רנ"ג וכן עי' קובץ היכלא י' עמוד ג' שאסור לבקש שיקנה עבורו במכולת ומ"מ השיב דמספיק שהחמרו במבקש להדיא אבל אם אומר בלשון שאלה האם יש מלח ומימילא יביא יש להקל, ועי' בדרך שיחה עמוד רפ"ג דאם האבא הולך להביא משלוח מנות יכול לומר לו בדרך ארצויי ארציה קמיה דגם לו יש משלוח מנות לאותו א').

לומר בברהמ"ז ברשות אבי מורי

כתב רבינו זצ"ל, שמרן החזו"א זצ"ל הקפיד על בן שלא אמר בברהמ"ז ברשות אבי מורי, עי' באה"ט (אר"ח סי' קפ"ז סוף סק"א), ואף כשאמר האב לבנו לזמן צריך לומר ברשות אבי מורי, (קונטרס הזכרונות סימן י"ב אות י"ז וסי' מ"ב ס"ג).

הרחמן הוא יברך את אבי מורי

המברך ברכת המזון ואומר הרחמן הוא יברך את אבי מורי ואת אמי מורתי אמר רבינו זצ"ל דמסתבר שמקיים בבקשה זו מצות עשה דאורייתא (ויתכן שעיקר הברהמ"ז יהיה דרבנן שלא אכל כדי שביעה וסוף ברהמ"ז יהיה מה"ת בבקשה זו), ואמר רבינו זצ"ל, דאפי' אם אינו מכוין להדיא לכיבוד אב ה"ז כיו"א, כדאי' בירושלמי פסחים (פ"ה ה"ג) במצה בין שכיוון בין שלא כיוון והכא מכיון שהסיב חזקה כיוון. (יושר הורי סי' ד' אות ט' ועי' משנ"ב סי' ס' סק"מ מהחיי אדם כלל ס"ח). ובמקו"א נשאל רבינו אם במצוות שבין אדם לחבירו ככיו"א ג"כ צריך כוונה למצות, והשיב, יש אומרים שצריך, (מזמור לאסף אלול תשס"ט).

עד כמה חייבים לטרוח בטיפול באב זקן

נשאל רבינו זצ"ל, אודות אב זקן שנמצא בבית בנו האב שמתפקד אך מעט בכוחות עצמו מטופל במסירות ע"י משפחת הבן אך דא עקא שטיפול זה משבש לחלוטין את סדרי הבית, ונשאל האם יש לשקול במצב זה להעביר את האב הזקן לבית אבות מכובד שבו יטפלו בכל צרכיו והשיב ע"פ הירושלמי בפייאה (פ"א ה"א) גדול הוא דבר שהוא פריעת חוב מדבר שאינו בפריעת חוב פירוש גדולה מצות כיבוד או"א משאר מצות, דמצות כיבוד או"א בגדר פריעת חוב, וכ"כ החינוך (מצוה ל"ג) א"כ יש לבן לשקול היאך היה אביו נוהג אם חלילה לבנו ה' במצב כזה שהטיפול בו יבשב לגמרי את סדרי הבית האם גם או מעבירו למוסד מתאים המטפל בכאלו או משאירו בביתו בכל מחיר ואם אכן אומדן הדעת שהיה משאיר את בנו בביתו כפי שזה ברוב המקרים א"כ חייב לעשות כן גם ביחס לאביו שהרי כך היה אביו נוהג עמו ומדין פריעת חוב מחויב לעשות לאביו מה שהיה עושה עמו, (יושר הורי סי' א' סק"ז).

מאבוק לא תקבל

כתב רבינו זצ"ל, אאמו"ר ז"ל הגיש לי איזה מאכל ואמר לי מרן החזו"א זצ"ל שאסור לקבלו, כמבואר ביר"ד (סי' ר"מ סכ"ה) כדאי' בגמ' קידושין (ל"א ב') דבאב בן תורה מאבוק לא תקבל, (קונטרס הזכרונות סי' מ"ב ס"ב), ופ"א סיפור רבינו שרצה אביו להגיש לו כוס תה וא"ל מרן החזו"א מאבוק לא תקבל, (דך שיחה ח"א עמוד רפ"ה ועי' מהברכ"י שאפי' אם האב רוצה מאד לא יקבל הבן ממנו דלא סגי דלא חלשא דעתיה, ואמר רבינו דאם אין האב יודע ההלכה ה"ל לא חלשא דעתיה וכה"ג שהאב רוצה ליתן לבנו כיון שאינו יודע הגמרא לא חלשא דעתיה, והביא מהר"ן שם י"ב ב' ד"ה גרסי' דאם האב מפציר בו שיקח ומקפיד אם ימנע שרי בכל ענין, ועי' תשובת רבינו בקובץ היכלא י' עמוד ג' דאם מפציר ומבקש זהו מצותו ומ"מ כ' דבספק יש לילך לחומרא, ועי' בגליון שיח אמונה ג' הליכות שיח אות י"א דאם האב נהנה לעזור לבנו לו להחזיר, וצ"ע אם אין בד"ז שום טירחא לאביו אם יכול לשלוח אביו, ועי' ארחות רבינו ח"ג עמוד ק"ט ומעשה איש ח"ו עמוד ק"ג). ואמר רבינו זצ"ל, דכ"ז כשמגיש המאכל לבן אבל אם רק מכין לו אין בזה חשש, (דך שיחה שם ועי' שאמר שאם עושה האב עבור הבן מה שאין הבן יודע לעשות אי"ז חסרון בכיבוד אב). כמו כן אמר רבינו זצ"ל דשרי לבקש מהאם שתכבס עבורו מותר דזה רצונה, ורצונו של אדם זה הוא כבודו, (ס' בן חכם יו"ד סי' ר"מ). עוד

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"דורים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ה', או בטלפון:

דורים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת פֶּרֶק 130

עֹבְדוֹת חֲדָשׁוֹת וְדִירוֹת מִפִּי רַבֵּנוּ מִרְן זַצְק"ל!

נִדְוֹר שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - הַשְּׁבוּעוֹת הַבְּאִים בַּעֲזָה"י:

הַגַּה"צ רַבֵּי מִשְׁנֵה טִיקְוֶצְסְקִי מִשְׁנֵה דִשְׁבֵּית סֶלְבֹדְקָא (כ"ד טֶבֶת תַּשְׁמ"ח) | גִּיס רַבֵּנוּ הַגַּה"צ אַבְרָהָם אֱלִישֵׁב זַצְק"ל (כַּח שְׁבַט תַּשְׁע"ד)

הַאָּוֶן רַבֵּי הַטֵּךְ בְּרַמ"ש בְּרַמְז"ל | הַאָּוֶן רַבֵּי אֶפְרַיִם בּוֹדַאִיְנְסְקִי זַצְק"ל (כ"ו שְׁבַט תַּש"ן)

נִשְׁמַח לִקְבֹּל מִקּוֹרְאֵינוּ הַנֶּאֱמָנִים מִסַּמְכִים, תְּמוֹנוֹת, עֹבְדוֹת וּמַעֲשֵׂיוֹת הַקְּשׁוּרִים לַהֲנִי"ל

הַגַּה"צ רַבֵּי זַאֵב אֵידֶלְמָן זַצְק"ל (ו' טֶבֶת תַּש"ס)

בְּרִיקוּד בַּשְּׁמַחָה מִשְׁפַּחְתִּי: רַבֵּינוּ נְרָאָה מַגְבּוּ, וּמִשְׁמַאֵל לִימִין: רַבֵּי חַיִּים גְּרִינְמָן, רַבֵּי זַאֵב אֵידֶלְמָן, רַבֵּי זֶלְמָן דְּרוּרִי זָכַר צְדִיקִים לְבִרְכָה

יֹדַע אֵת כָּל הַשָּׂם

וְהַמַּעֲשֵׂה הַשָּׂנִי, שְׁבַאמְצַע הַסְּעוּדָה בַּשְּׁמַחָה הַנִּי"ל, בִּיקֵשׁ הַסְּטִיפֶלְר מִבְּנוּ הַקָּטָן - רַבֵּינוּ לּוֹמֵר בְּקוֹל אֵת שְׁמוֹת

מִסַּכְתוֹת הַשָּׂם, וְלַהֲפַתֵּת כּוֹלָם הֵילֵד הַקָּטָן הַחַל לְדַקְלָם בְּנִיגוֹן מִיּוֹחַד אֵת שְׁמוֹת כָּל מִסַּכְתוֹת הַשָּׂם, בְּרִכּוֹת, פֶּאָה וְכו' וְסִיִּים תּוֹךְ כַּדִּי שֶׁהוּא מוֹשִׁיט אֵת יָדוֹ הַקָּטָן: עוֹקְצִין, גִּיב אַ צוֹקְרַעַל (-תַּן סוֹכְרִיָּה)... כִּי כִנְרָאָה הֵילֵד הוֹרְגַל לִקְבֹּל כְּפָרַס עַל הַצְּלַחְתּוֹ.

וּבְאֹתוֹ מַקּוֹם נִכַח רַבֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִרְן רַבֵּי חַיִּים עוֹזֵר גְּרוֹדִינְסְקִי זַצְק"ל, שָׁאַל אֵת הַסְּטִיפֶלְר אִיךְ הַצְּלִיחַ לְלַמְדוֹ כָּל זֹאת?, וְעֵנָה לוֹ שְׁבַכֵּל יוֹם כַּאֲשֶׁר הֵילֵד הוֹלֵךְ לִישׁוֹן, הוּא חוֹזֵר בְּפִנְיָו בְּנִיגוֹן עַל שְׁמוֹת הַמִּסַּכְתוֹת וְכֵן הוּא מְרַדִּים אוֹתוֹ... (סֶפֶר ח"י תוֹרָה, מְרַבֵּי יַעֲקֹב שְׁכֵטֵר).

וְהַסְּבִיר רַבֵּי זַאֵב, שֶׁכֵּל לִילוּתוֹי שֶׁל הַסְּטִיפֶלְר הָיוּ קוֹדֵשׁ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְלִכֵּן הוּא נִטַּל עַל עֲצֻמוֹ לְעוֹזֵר לְזוּגְתּוֹ הַרְבֵּי עֵ"ה, שֶׁתִּנּוּחַ וְלֹא תַצְטַרֵּךְ לְקוֹם בְּלִילָה כִּשְׁהַתִּינּוּקוֹת מִתְּעוֹרָרִים, וְאִם הַתְּעוֹרָרוֹ הַרְדִּים אוֹתָם בְּשִׁיר זֶה...

הֵילֵד שְׁבִיקֵשׁ הַסַּכְמָה

רַבֵּי זַאֵב זַצְק"ל עֵלָה לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל מִסְפָּר שְׁנַיִם לִפְנֵי פְרוּץ מַלְחַמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה 'הַשּׁוּאָה', וְאֵת הַרְשִׁיּוֹן עֲלֵיהָ - סְרַטְפִּיקֵט, קִיבֵּל בְּאַמְצָעוֹת יִשִּׁיבַת נּוֹבֶה־רְדוּק, וְלִכֵּן כַּאֲשֶׁר נִכְנַס לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל הַחֲלִיט לְלַמְדוֹ בִּישִׁיבַת 'בֵּית יוֹסֵף' בְּבִנֵי בְּרֵק, וְאִכֵּן שֶׁהָהָ שֶׁם תְּקוּפָה קֶצֶרָה שֶׁל כִּשְׁשָׁה שְׁבוּעוֹת, כַּהֲכַרַת הַטוֹב.

בְּאֹתוֹ פֶּרֶק הַזְּמָן, כִּיחַן הַסְּטִיפֶלְר כְּרַאֲשֵׁי יִשִּׁיבָה, וְכַאֲשֶׁר רַבֵּי זַאֵב בִּיקֵשׁ לְהִימְנוֹת עַל תְּלַמִּדֵי הַיִּשִּׁיבָה, הוּא נִקְרָא כְּמוֹכֵן לְשִׁיחַת-מִבְּחָן תּוֹרֵינִי עִם רֹאֵשׁ הַיִּשִּׁיבָה, שְׁכַבֵּר הַכִּי אוֹתוֹ מוֹיִלְנָא, כַּאֲמֹר עֵלִיל.

וְסִיפֵר רַבֵּי זַאֵב, שֶׁכִּשְׁהִגִּיעַ לְמִבְּחָן יִשַׁב שֶׁם עַל יַד הַשּׁוֹלְחָן רַבֵּינוּ, שֶׁהָיָה אִזְ יֵלֵד כְּבֵן שְׁמוֹנָה, וְכַתֵּב חִידוּשֵׁי תוֹרָה בַּמַּחְבֵּרֶת מְכֻרָכָה. כַּאֲשֶׁר עֵמַד רַבֵּי זַאֵב לְצַאֵת מִהַבֵּית, 'קֶפֶץ' הֵילֵד מִהַשּׁוֹלְחָן וּפְנָה אֵלָיו בְּאוֹמְרוֹ 'אֲנִי כוֹתֵב חִידוּשֵׁי תוֹרָה עַל פְּסָחִים, יֵשׁ לִי כִבֵּר הַסַּכְמָה מִהַפְּטַעֵטֵר (-הַדוּד) ר' אַבְרָהָם יִשְׁעִיָּה, תַּסְתַּכֵּל גַּם אֵתָהּ בַּמַּחְבֵּרֶת וְתַכְתּוֹב לִי הַסַּכְמָה'... (סֶפֶר רַבֵּי וּוְעֵלְעַל דְּעַר אֵיִדֶל מֶאָן)

לֹא הַסַּכִּים לְהַקְדִּימוֹ

פְּעַם נִפְגַּשׁ ר' זַאֵב עִם רַבֵּינוּ זַצְק"ל בַּפְּתַח הַמַּדְרָגוֹת שֶׁל כּוֹלֵל חֲזוֹן אִישׁ.

כַּאֲשֶׁר הַבְּחִין בּוֹ רַבֵּינוּ מִיַּד עֵמַד עַל דַּעְתּוֹ שֶׁר' זַאֵב יַעֲלֵה רַאשׁוֹן, וְר' זַאֵב שָׁאַל בְּפִלְיָאָה "מָה פֶּתְאוֹם?". עֵנָה לוֹ רַבֵּינוּ שֶׁהוּא מְבוּגֵר יוֹתֵר. אַבֵּל ר' זַאֵב הַתְּעַקֵּשׁ לְעֹלּוֹת אַחֲרָי רַבֵּינוּ. מִשְׂרָאָה זֹאת רַבֵּינוּ, פְּנָה בְּשִׁתְּקָה וְיָצָא מִהַבְּחִין וְנִכְנַס אֵל הַכוֹלֵל בְּכַנִּיסָה שְׁמַסְבִּיב, דֶּרֶךְ מַדְרָגוֹת עֹזֵרֶת הַנְּשִׁים.

רָצָה לְשִׁמּוֹעַ אֵת מִילּוֹת הַתְּשׁוּבָה

רַבֵּי זַאֵב הָיָה דִּיִּיקָן גְּדוֹל וְלֹא סַמְךָ עַל 'בְּעֵרֶךְ'. בְּשָׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת נִסַּע פְּעַמִּים עִם מִשְׁמֵשׁוֹ לְבֵית רַבֵּינוּ לְשֹׁאֵל דְּבַר שֶׁהָיָה צָרִיךְ הַכְּרַעַת רַבֵּינוּ, אַבֵּל מֵאַחַר הָעֲלִיָּה בַּמַּדְרָגוֹת קִשְׁתָּה עֲלֵיו - הַחֲלִיט לְבוֹא לְרַבֵּינוּ אִךְ הוּא יִמְתִּין לְמַטָּה, וְשָׁלַח אֵת מְלוּוֹהוֹ לְשֹׁאֵל, כַּדִּי לְשִׁמּוֹעַ אֵת הַתְּשׁוּבָה מִיַּד אַחֲרָי שְׁנֵאמַרָה "כִּמְיָן יִמָּא לְטִיגְנָא".

כִּשְׁהִשְׁלִיחַ הַגִּיעַ, הַבִּין רַבֵּינוּ שֶׁהַמְשַׁלַּח נִמְצָא בְּאִזּוֹר, וְתִכְף שָׁאַל אוֹתוֹ "אֵיפֹה הָרַב אֵיִדֶלְמָן?" וְכַשְׁמָר לוֹ שְׁנַמְצָא לְמַטָּה, מִיָּהַר לְרַדַּת אֵלָיו וְלִכְבְּדוֹ, וְהַתְּכַוֵּף אֵל חֲלוֹן הַמַּכּוֹנֵינִי שֶׁר' זַאֵב יִשַׁב בָּהּ, וְכַשֵּׁר' זַאֵב רָצָה לְצַאֵת אֵלָיו - לֹא נָתַן לוֹ. וְשׁוּחָחוֹ אֲרוּכוֹת חַבִּיבּוֹת וּנְפַרְדּוֹ חַמִּימוֹת רַבָּה. (עַל פִּי 'ר' וּוְעֵלְעַל דְּעַר אֵיִדֶל מֶאָן עֵמּוּד 317)

רַבֵּי זַאֵב רֹקֵד בְּמִרְץ בַּשְּׁמַחָת חַתָּן וְכֵלָה

הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל וְהַצְּדִיק רַבֵּי זַאֵב זַצְק"ל נּוֹלַד בְּשַׁנַּת תַּרע"ד בְּעִיר בְּרִיסקָה, שְׁבִלְטָא. בְּנַעֲרוֹתוֹ לָמַד אֲצַל הַגָּאוֹן הָאִמְרִי מִשְׁנֵה, וְאַחֲרָי כֵּן בְּקַמְנִיץ אֲצַל הַגָּאוֹן ה'בְּרִכַּת שְׁמוּאֵל'. בְּשַׁנַּת תַּרצ"ז עֵלָה לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל מֵאִימַת הַגִּיּוֹס הַפּוֹלְנִי, וְנִכְנַס לְלַמּוּד בִּישִׁיבַת לּוֹמְז'א בַּפְּתַח תְּקוּהָ, וְאַחֲרָי שְׁבַא בְּבֵרִית הַנִּישׁוּאִין לָמַד עֶשְׂרֹת שָׁנִים וְהָיָה לְאַחַד מִרַאֲשֵׁי הַחֲבוּרָה בְּכוֹלֵל 'תּוֹרֵץ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל' בַּפְּתַח תְּקוּהָ. הָיָה מְקוֹרֵב מְאֹד אֵל מִרְן הַגַּה"צ מְבִרִיסקָה, וְלַהֲמַשְׁגִּיחַ הַגַּה"צ לוֹינְשְׁטֵיין. רַבֵּי זַאֵב זַצְק"ל הָיָה נוֹשֵׂא בְּעוֹל עִם חֲבִירוֹ בְּגּוֹפוֹ וּמִמּוֹנוֹ בְּאוֹפֵן מוֹפְלָא, וְצְדִיק נִסְתַּר שֶׁהַתְּעַנָּה תְּעַנִּית דִּיבּוֹר בְּשָׁנֵי וְחַמִּישֵׁי וּבַחֹדֶשׁ אֵלּוּל, וְעוֹד הַנְּהַגּוֹת נִשְׁגַּבּוֹת, אִךְ תְּמִיד הַצְּלִיחַ לְהִיֵּת נַחְבָּא אֵל הַכֵּלִים וְלַהֲצַנִּיעַ אֵת מַעֲשָׂיו, וּמִסְתִּיר אֵת רוֹם גְּדוּלְתּוֹ וְהִיקֵף יָדֵיעַתּוֹ וְעַמְקוֹתוֹ בַּתּוֹרָה. נִלְב"ע אוֹר לַיּוֹם ו' טֶבֶת תַּש"ס.

"כִּיּוֹנוֹת לְשֹׁאֵל הַחוֹמָשׁ"...

רַבֵּינוּ הַכִּיר הֵיטֵב אֵת רַבֵּי זַאֵב זַצְק"ל, כְּכַחוֹר בִּישִׁיבָה בְּלוֹמְז'א בַּפְּתַח תְּקוּהָ. אַמְנֵם רַבֵּי זַאֵב הָיָה מְבוּגֵר מִמּוֹנוֹ בְּכַחֲמַשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְהָיָה נִמְנָה עַל קְבוּצַת הַבַּחּוּרִים הַמְּבוּגָרִים בִּישִׁיבָה, אַבֵּל הַיִּיִדִיּוֹת בִּינֵיהֶם נִמְשַׁכָּה לְאוֹרֵךְ כָּל הַשָּׁנִים.

בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים הַזֵּכִירוֹ רַבֵּינוּ לְשַׁבַּח בְּכַמָּה הַזְּמַנּוּיּוֹת, וְכַשְׁהָיוּ נִפְגַּשִּׁים נִהַג בּוֹ כְּבוֹד גְּדוֹל.

פְּעַם סִיפֵר רַבֵּינוּ, מָה שׁוֹכֵר בַּעַת לּוֹמְדוֹ בְּכוֹלֵל אַבְרָכִים "חֲזוֹן אִישׁ" בְּשָׁנִים הַקְּדוּמוֹת:

שְׁהִיָּה תְּקוּפָה שְׁהִיָּה מַתְקִיִּים שִׁיעוֹר הַלְכָה בְּכוֹלֵל בְּעִנְיֵי שְׁמִיטָה מִסְפָּר 'שְׁעֵרֵי צְדָק' שְׁחִיבְרוּ בַּעַל ה'חִי אָדָם', בֵּין הַהֲלָכוֹת לְלַמְדוֹ אֵת הַדִּין שְׁחִיבִים לְשִׁבּוֹת מְכַל מְלֹאכָה וְלֹא לְזָרוּעַ וְלִנְטוּעַ שׁוֹם דְּבַר בְּשִׁבְעִיעִת. כַּאֲשֶׁר בְּשִׁיעוֹר נִכְחוּ כַּמָּה מְלוּמְדֵי וְחִשׁוּבֵי הַכוֹלֵל, וְגַם הַגַּה"צ רַבֵּי זַאֵב אֵידֶלְמָן זַצְק"ל.

יִשַׁב שֶׁם בְּצַד יְהוּדִי פְּשׁוּט, וְכַאֲשֶׁר לָמַדוֹ אֵת הַהֲלָכָה הַנִּי"ל, שָׁאַל בְּפִלְיָאָה, אִם כֵּן מָה יִאֲכֹלוּ אַנְשֵׁים עוֹבְדֵי הָאֲדָמָה בְּשַׁנָּה זוֹ?

הַשִּׁיב לוֹ רַבֵּי זַאֵב זַצְק"ל, לְשֹׁאֵלָה שְׁלַךְ כְּבַר כִּיּוֹן הַחוֹמָשׁ... שְׁשׁוּאֵל אֵת זֶה בְּפִרְשַׁת בְּהַר, 'וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכַל'... (שְׁבַענָה מְטוֹבֵךְ - שְׁמִיטָה).

וְכַשְׁהוֹצִיא רַבֵּינוּ אֵת כַּתְבֵי רַבּוֹ בְּסֶפֶר 'נַחֲלַת אֵלֵיהוּ' בִּיקֵשׁ מְרַבֵּי זַאֵב שִׁירְשׁוֹם לוֹ זְכֻרּוֹת וְעוֹבְדוֹת מְרַבּוֹ הַגְּדוֹל הַצְּדִיק רַבֵּי אֵלֵיהוּ דוֹשְׁנִיצְרֵי, שׁוֹזְכֵר מִתְּקוּפַת הַלִּימוּדִים אֲצִלוֹ בִּישִׁיבָה, וְאִכֵּן בְּסֶפֶר מוּבָא (בְּמַהְדוּרָה חֲדָשָׁה עֵמּוּד י"ט, רִשִׁימָה ט"ו) כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁרַשֵּׁם לְדוֹרוֹת.

רַבֵּינוּ נַעֲמַד בַּהֲדַרַת כְּבוֹד לְכַבּוֹדוֹ שֶׁל רַבֵּי זַאֵב אֵידֶלְמָן כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ אֵלָיו

שְׁקִיעוֹת בְּלִימוּד עַד הַחוּפָה

רַבֵּי זַאֵב קִיִּים בְּעַצְמוֹ בְּכָל תְּהַלּוּכוֹת הַחַיִּים, אֵת הַמְּשֹׁאֵלָה שְׁכֵל אַחַד מִבְּקֵשׁ 'וּנְפִשֵׁי כַּעֲפֵר לְכָל תֵּהִיָּה'. הוּא לֹא חֲשִׁיב אֵת עֲצֻמוֹ כֵּלָל, וְעַל אַחַת כַּמָּה כִּשְׁהִיָּה מְגִיעַ אֵל מוֹל גְּדוּלֵי הַתּוֹרָה, אוֹ אִזְ הָיָה נוֹהַג בְּהֵם כְּבוֹד מַלְכִים.

פְּעַם סִיפֵר שְׁנֵי עוֹבְדוֹת מַעֲנִינוֹת שׁוֹכֵר מַצְעִירוֹתוֹ, אוֹדוֹת מִרְן הַסְּטִיפֶלְר וּבְנוֹ רַבֵּינוּ זַצְק"ל, הַמַּתְקוּפָה שְׁעוֹד הַתְּגוֹרֵר בִּימֵי חוֹרְפוֹ בְּחוּץ לְאַרְץ.

הָיָה זֶה כַּאֲשֶׁר הַתְּקִימָה בּוּיִלְנָא חַתּוֹנַת אַחִיו הַגְּדוֹל, רַבֵּי שְׂרָגָא פִּיבֵּיל אֵיִדֶלְמָן זַצְק"ל, וְהַכֵּלָה הִיתָה אַחוֹתוֹ שֶׁל רַבֵּי שְׁמוּאֵל גְּרִינְמָן, גִּיסוֹ שֶׁל הַסְּטִיפֶלְר. הַסְּטִיפֶלְר הִגִּיעַ בְּמִיּוּחַד עִם בְּנוֹ - רַבֵּינוּ שֶׁהָיָה אִזְ יֵלֵד קָטָן כְּבֵן שְׁנַתִּים.

וְסִיפֵר שֶׁהַסְּטִיפֶלְר הִגִּיעַ לְמַקּוֹם הַחוּפָה, וּמִכִּיּוֹן שְׁנֵאֲשַׁר זָמַן מָה עַד הַחוּפָה, הַסִּיר אֵת כּוֹבְעוֹ וְהִנִּיחוֹ בְּצַד בְּלֵי תְשׁוּמַת לֵב מִיּוֹתֵרֶת, וּמִיַּד שְׁקַע בְּלִימוּד... וְעוֹבְדָא זֹו נִשְׂאָרָה חֲרוּתָה בְּמוֹחוֹ שֶׁל רַבֵּי זַאֵב זַצְק"ל עֶשְׂרֹת שָׁנִים אַחֲרָי כֵּן, עַל עוֹמֵק הַשְּׁקִיעוֹת שֶׁל הַסְּטִיפֶלְר גַּם בְּזַמָּנִים שְׁכַאֲלָה.

[כֵּן מוּבָא בְּסֶפֶר ר' וּוְעֵלְעַל דְּעַר אֵיִדֶל-מֶאָן, וּמוּבָא שֶׁם עוֹד, שְׁפַעַם אַבְרָךְ אַחַד הַזְּמַיִן אֵת הַסְּטִיפֶלְר לְסַנְדְּקָאוֹת אַבֵּל לֹא הָיָה בִּיכוּלְתּוֹ לְהִגִּיעַ, וְאָמַר לוֹ שִׁיקָה אָדָם עִם 'פֶּה נָקִי, עֵינַיִם טְהוֹרוֹת, יָדַיִם נְקִיּוֹת' זֶה רַבֵּי זַאֵב אֵיִדֶלְמָן].

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

696

משיחות רשכה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זלה"ה • וארא תשפ"ה

ארבע לשונות – ארבע דרגות של גאולה

*בפרשת וארא "והוצאתי אתכם סבלות מצרים וגאלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים ולקחתי אתכם לי לעם", נאמר כאן ארבע לשונות של גאולה: והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, ופשוט שאין זה סתם כפל לשון, אלא כל לשון יש לו כוונה בפני עצמה, והם ארבע לשונות של דרגות שונות בגאולה, וכל לשון מורה על דרגה אחרת של גאולה, וכבר האריכו בזה המפרשים.

והלשון הרביעי 'ולקחתי' ביארו המפרשים שזה הולך על קבלת התורה בהר סיני, ואף על פי שכבר קודם יצאו מעבודת לחירות, ואילו גאולה נוספה במעמד הר סיני, אבל הביאור הוא כי עיקר הגאולה הייתה מטומאה לקדושה, וכדאיתא בזוהר (זו"ח פרשת יתרו) שבמצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ועיקר הגאולה הייתה לצאת מן הטומאה ולהתקרב לקדושה, וזה נשלם בקבלת התורה בהר סיני.

וידעתם – ציווי מיוחד לחיזוק האמונה

ואחר כך כתוב "וידעתם כי אני השם אלוהים", ופירש הספורנו שאין זו הבטחה כשאר לשונות הגאולה, אלא ציווי "וידעתם" – הכירו והתבוננו שכל זה יתאמת, והיינו שנאמר להם בזה ציווי מיוחד להגיע לאמונה השלמה בהקב"ה, שזהו תכלית כל הניסים, שיתחזקו באמונה, וכפי שמוזכר הרבה בפסוקים בעבור תדע, למען תדע, ועוד.

ועל זה ממשיך הפסוק "והבאתי אתכם אל הארץ", ופירש הספורנו שהוא המשך אחד לנאמר לעיל: "כאשר תתבוננו בכל זה תהיו ראויים שאביאכם אל הארץ ואתנה לכם", והיינו שבזכות שיתבוננו ויקיימו את ציווי "וידעתם כי אני השם" ויתחזקו באמונה, בזה יזכו להמשך הפסוק "והבאתי אתכם אל הארץ".

קושי העבודה גרם לחסרון אמונה

אבל אחר כך כתוב "וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", והיינו שמשה רבינו אמר להם את ציווי וידעתם כי אני השם ואת כל לשונות הגאולה, והם לא שמעו לדבריו מחמת קוצר רוח ועבודה קשה, ופירש הספורנו שיש בזה שני עניינים: "מקוצר רוח" – כי לא נאמנה את קל רוחם ולא נתנו לב להתבונן, ומעבודה קשה – כי לולא העבודה הקשה היו נותנים לב לדברי משה והיו מבינים מטענותיו שראוי לבטוחו", ע"כ.

והיינו שקוצר רוח הכוונה חסרון אמונה, שלא קיימו את הציווי של וידעתם כי אני השם, וזה נגרם להם כתוצאה מהעבודה הקשה, שמחמתה לא יכלו לתת לב להתבונן, וכתב הספורנו כי מאחר שלא קיימו את תחילת הפסוק "וידעתם כי אני השם" להתחזק באמונה, לכן לא נתקיימה בהם ההבטחה של המשך הפסוק "והבאתי אתכם אל הארץ", כי חיזוק האמונה היה התנאי לכניסתם לארץ, וכיון שהם לא קיימו את זה לא נכנסו לארץ.

חיזוק האמונה בכל בוקר

ובאמת יש מדרגות רבות בחיזוק האמונה, וידוע שבקלם היו עוסקים בזה הרבה להוסיף דרגות באמונה, וזכיר לדוגמה את מה שאנו אומרים בכל בוקר מיד כשקמים מהשינה "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמת בחמלה", ולכאורה הרי בשעת השינה לא מתים, אלא חיים ונושמים, ומהו ענין 'שהחזרת בי נשמת'?

והביאור בזה, כידוע שיש כמה חלקים בנפש, הנקראים: נפש, רוח, ונשמה, והנה נפש ורוח יש גם לבהמות, כמו שכתוב (בראשית א, ל) נפש חיה, וכתוב (קהלת ג, כא) ורוח הבהמה, אבל הנשמה היא קדושה, ורק לאדם מישראל יש נשמה, ולא לבהמות. ובשעת השינה מסתלקת הנשמה מהאדם ונעשה כמו בהמה, שיש בו נפש ורוח והוא חי ונושם אבל הנשמה הקדושה אינה נמצאת בו, ובכל בוקר מחזיר לו הקב"ה את הנשמה, וזהו שאומרים שהחזרת בי נשמת.

ויש להתבונן עוד במה שמוסיפים לומר 'בחמלה', דהיינו שאין זה דבר טבעי הממשיך ממילא בכל יום ויום, אלא כל בוקר זה בהשגחת הבורא ית' שחומל על האדם ומחזיר לו את נשמתו, ואמנם כולם יודעים ומאמינים בזה, אבל לא כולם מרגישים וזוכרים את זה, ומתנהגים כאילו זה הטבע שהנשמה תחזור בבוקר, והאמת היא שאין הדבר כן אלא צריכים לזה את חמלת השי"ת.

וכן בכל ברכות השחר, כגון פוקח עיוורים, ומלביש ערומים, ומתיר אסורים, צריכים לזכור שזה לא בא באופן טבעי, אלא בחסדי השם והשגחתו, ואף על פי שכולם יודעים ומאמינים בזה אבל לא מרגישים את זה כראוי, וצריכים להתחזק להרגיש ולזכור את זה, כי זה מעיקרי האמונה הצריכים חיזוק, להשיש יותר את ההרגשה והידיעה שכל זה לא בא באופן טבעי, וצריכים בכל יום לנתנה חדשה מהקב"ה.

קוצר הנפש מפריע בגשמיות וברוחניות

והנה יש ללמוד מפרשה זו ידיעה גדולה וחשובה שהיא כלל גדול בכל עבודת השם, שצריכים להיזהר ממצב שבו מגיע האדם לידי 'קוצר רוח', וקוצר רוח אינו דווקא על ידי עבודה קשה כמו שמצינו בבני ישראל שמחמת רוב עבודה לא היה סיפק בידם להשיג האמונה, אלא זה שייך גם אצלנו בחיי היום יום.

וכבר אמרו (עירובין מא, ב) "דקדוקי עניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו", וזהו גם כן ענין של קוצר רוח שנגרם לאדם על ידי דקדוקי עניות, ויש לו בזה ב' הפסדים: שמעבירין אותו 'על דעתו' היינו בעניינים הגשמיים שמרוב עניותו הוא מדקדק כל הזמן על מזונותיו לצמצם בהם שלא להוציא הוצאות ונעשה מוטרד ומבלבל בכל ענייניו הגשמיים, וגם מעבירין אותו 'על דעת קונו' היינו שמחמת זה בא לידי דאגה וטרדה עד שאינו יכול להתבונן ולהתחזק ומפריע לו בעבודת השי"ת, וכל זה הוא ענין קוצר רוח, שדעתו של האדם אינה מיושבת עליו להתבונן בעבודת קונו.

ובאמת גם זה נגרם מחמת חסרון באמונה, כי אם היה מאמין ובוטח בהשגחת השם ויודע שגם העניות היא לטובתו ממילא לא היה דואג על זה ולא היה מחסיר על ידי זה מעבודת השם וממילא לא היו לו טרדות לא בגשמיות ולא ברוחניות.

ורבינו יונה בשערי תשובה (ב, ט) כתב שקוצר הנפש מונע את האדם ממלאכת שמים, ומדבר שם על ימי הזקנה וזה לשונו: "ומתוק האור וטוב לעיניים לראות את השמש (קהלת ז, יא), פירוש חזר לדבר על ימי הזקנה שהמשיל אותם לערב, ומפני כי הזקן לא יטעם את אשר יאכל ואת אשר ישתה כדברי ברזילי הגלעדי, אמר כי יש לו לזקן ליהנות במאור השמש ואל תקצר נפשו עליו, כי קוצר הנפש מונע ממלאכת שמים", עכ"ל.

והיינו שאדם זקן הסובל מחוסר שמחה עד שנפשו קצרה מזה, עליו לצאת ולראות את אור השמש כדי למנוע מקוצר הנפש, כי אם יבוא לידי קוצר הנפש הרי זה עלול למנועו ממלאכת שמים.

"כף של כבוד"

בגיליון פרשת ויחי הבאנו מדברי רבינו בשם ההזון איש שכל בחור צריך כפית של כבוד בכל יום.

ונתכבדנו בהוספה על זה מהג"ר ישראל ברמן שליט"א:

פעם הייתי אצל רבינו בענין אחר, ובתוך הדברים סיפרתי לו ששמעתי ממרן הגרמ"י ליפקוביץ בשם מרן ההזון איש שכל בחור צריך כפית של כבוד "פעם בשבוע", ואמר רבי מיכל יהודה: ואני מוסיף שלא מספיק פעם בשבוע אלא צריכים אפילו פעמיים בשבוע...

ואמר לי רבינו: לך בשליחותי למרן רבי מיכל יהודה, ואמור לו כי לדעתי כיום גם זה לא מספיק, וצריכים לתת "בכל יום", ולא רק "כפית" אלא "כף" של כבוד!

* משיעורי החומש בליל ש"ק תשס"ז, תשס"ח.

קוצר הנפש מחמת חוסר הישגים

והנה אמנם רבינו יונה כתב דבריו על ימי הזקנה, כי אז רגילות האדם לבוא לידי קוצר הנפש, כי פעמים שבמצבו זה הוא מיואש מעצמו, אולם בימינו ענין זה מצוי הרבה גם אצל צעירים שיש להם קוצר הנפש, חוסר שמחה וחוסר סיפוק נפשי, המונע אותם ממלאכת שמים.

והסיבה לזה מפני שיש שאיפה חזקה להרבה צורבים צעירים להגיע להישגים גדולים בידעיות והשגות בתורה, וחושבים כל הזמן על החיוב לדעת כל התורה ש"ס ופוסקים, וקובעים לעצמם חיוב של הספקים גדולים, ולוקחים על עצמם חיובים רבים, ואין דעתם משכלת לראות אם זה כפי כוחם, ואחר כך כשעובר הזמן ורואים הם שאינם עומדים בחיוביהם ורצונותיהם נכנס בהם הייאוש מדוע לא הצליחו כפי התכניות שלהם ונשברים ונופלים.

חובת ההשתדלות ולא ההישגים

והרבה פעמים כשאדם קובע לעצמו מטרה של הישגים, כוונתו היא כדי לזכות לכבוד ולגדולה וכדומה, שאם כל כוונתו לשם שמים מה אכפת לו כמה יספיק והרי הוא עושה את המוטל עליו בלימוד התורה כמו שצריך ומה יספיק יספיק, ואם מן השמים סיבבו שלא יספיק למרות השתדלותו הרי זהו רצון הבורא יתברך ואין הדבר תלוי בידו, רק יעשה בתמימות את המוטל עליו ומן השמים יסייעו בידו כפי הנצרך לתיקונו שלו, והוא יעשה וינהג כפי טבעו וכוחותיו שניתנו לו מן השמים ועל ידי זה יגיע לשלמות.

וכבר כתב בחובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) ששכר המצוות הוא על הבחירה וההשתדלות, אבל על קיום המצוה והתוצאה בפועל אם

יצליח או לא אינו תלוי בידי האדם, רק בידי שמים, ואף אם בסופו של דבר לא יצא המצוה לפועל לא נפחת מאומה משכרו.

ומבואר גם כן שכל תפקיד האדם הוא לבחור ולהשתדל ולעשות כפי כוחותיו שניתנו לו מן השמים, והתוצאות וההישגים אינם בידו כלל, רק בידי שמים, ואמנם חיובו **להשתדל** בכל כוחו, אבל אין המצוה להגיע להישגים דווקא, אלא ללמוד כפי כוחו וטבעו, וטרדת המחשבה על ההספק היא מהיצר הרע או בכדי להכשילו בקוצר רוח, או שבא בגלל רצון כבוד מדומה שיקראוני רבי.

כשהולכים כפי הכוחות מגיעים למטרה

וצריך לשים לב שלא להתאמץ יותר מכוחות גופו, כי זה עלול להזיק לכוחות הנפש, כמו באדם שצריך לילך ברגליו מרחק גדול, שאם ילך בנחת באופן רגוע יוכל להגיע למקומו, אמנם לאט לאט אבל יגיע בסוף, אך אם יתחיל לרוץ וינסה להגיע מהר, לאחר זמן מועט יתעייף ויצטרך הרבה לנוח וגם יזיק לכוחות גופו, ובסוף לא יגיע למקום שנצרך, ויפסיד יותר מאם היה הולך לאט כדרך הראויה.

וכך היא המידה ממש בענייני רוחניות באותם שמבקשים להשיג בלימוד מטרה מסוימת ולדעת הרבה, ועושים תכניות להספיק תוך זמן מסוים ומתאמצים למעלה מכוחותיהם, שבסופו של דבר אינם מצליחים ואדברה מתעייפים ונשברים מזה, אבל אילו היו לומדים כפי כוחם וישנים ואוכלים כפי הצורך, אף שהיה זה לוקח מעט יותר זמן, אבל בסוף היו מגיעים ומשיגים את מטרותם!

"קוצר הנפש מונע ממלאכת שמים"

למתח, וממילא לא מבינים ולא זוכרים את מה שלומדים וגם התפילה אינה בכוונה, וכוונתם רצויה אך המעשים אינם רצויים.

כל הגדולים היו רגועים בשמחה וביישוב הדעת

ולא רק צעירים טועים בזה, אלא גם הרבה אנשים חשובים, שמייעצים לצעירים להיות במתח, וסבורים שכך הדרך, כאילו כך היה הנהגת הגדולים, אבל זו טעות גדולה.

וכל הגדולים היו רגועים, בשמחה וביישוב הדעת, כל הגדולים! תמיד היו ביישוב הדעת ולא במתח, ואמנם יש יראת שמים, אבל יראת שמים אינה מתח, ולא לחץ, וראו עליהם יראת שמים, אבל זה לא סתירה לשמחה, וכבר נאמר (תהלים ב, יא) עבדו את השם ביראה וגילו ברעדה, שהיראה אינה סתירה לשמחה ואינה סיבה למתח.

גם בעלי כשרונות לא מצליחים עם מתח

ורבים רבים טועים וסובלים מזה, וחושבים שזו מצוה ללמוד במתח ולהיות במתח, וכאילו שכך דרך התורה וזה מה שהשם דורש ממך, והאמת היא להיפך, שזה הורס את כל המעלות של האדם, וכשנמצאים במתח אי אפשר ללמוד.

ואפילו בעלי כשרונות אם נמצאים במתח לא יכולים להצליח, כי צריכים מרץ ושמחה וחיוזוק ולא מתח. ואם אדם נמצא במקום עם מתח או שיש איזה דבר שגורם לו מתח, צריך להתרחק מהמתח ולמצוא עצות שלא להיות מתוח, ומי שלא יכול לשלוט על עצמו צריך לחפש להתיעץ ולמצוא דרכים איך להיפטר מזה.

ההצלחה תלויה בהתמדה ולא בכישרונות

ובאמת כבר ידוע שההצלחה בתורה לא תלויה בכישרונות, והכרתי הרבה צעירים שהיו חלשים בכישרונות אבל למדו בהתמדה, בלי מתח, בצורה מסודרת, עם סדרים קבועים, ויצאו גדולי ישראל! למרות שהיו בעלי כשרונות לא מיוחדים, ואפילו חלשים, גדלו והצליחו בתורה, עם האשריך בעולם הזה, והם מאושרים עם שמחת התורה.

ורק צריכים שלא להתבטל, כי אם יש בטלה אזי כבר אמרו חז"ל (ירושלמי סוף ברכות) אם תעזבני יום יומיים אעזבך, ואם מתבטלים שעה זה שעתיים, וצריכים להיות עם רציפות של תורה בלי בטלה, ו'מיעוט שיחה' כמה שנדרש בשביל היישוב הדעת, אבל לא יותר, ושלא יהיה היסח הדעת מתורה.

(מתוך שיחה, סיון תשס"ג)

להשלמת הדברים ליקטנו כאן עוד מדברי רבינו בענין קוצר הנפש המפריע בעבודת השם, וחשיבות הלימוד ללא מתח.

הלימוד מתוך מתח גורם לקוצר הנפש

רבינו יונה כתב בשערי תשובה שקוצר הנפש מונע את האדם ממלאכת שמים, ולכן אסור שיהיה קוצר הנפש, וגם בימי הזקנה צריך לצאת לראות את אור השמש, כדי שירגיש טוב שיהיה לו הרחבת הדעת לעסוק בעבודת השם, כי קוצר הנפש מונע מזה.

וענין זה נוגע גם לצעירים ולא רק לזקנים, שיש לפעמים קוצר הנפש, על ידי שרוצים ללמוד ומתאמצים יותר מדי, ובאים לידי קוצר הנפש, ויש הרבה שהתאוננו ואמרו לי שפעם הם היו שקועים בלימוד, וקוראים לזה שעשו 'שטייגען', כזו מילה חדשה... ועכשיו אינם בשטייגען, ומהו השטייגען? שהיו לומדים מתוך מתח, ולמדו במתח גדול עד שהתמוטטו מכוחותיהם. ובדרך כלל זה לא מתוך אהבת תורה אלא מתוך שרוצים את החשיבות ואת ההישגים, ואמנם עצם שאיפתם טובה, אבל הדרך לזה אינה במתח, אלא ביישוב הדעת!

(מתוך שיחה, תמוז תשס"ו)

לימוד במתח הוא ההיפך מ'שטייגען'

אלו שחושבים שיש מטרה שכך צריך וצריך וצריך כי כך שמעו וכן אמרו להם, ולכן הם מתאמצים ומתאמצים ואין להם אף רגע פנוי ונמצאים תמיד במתח, וחושבים שכך יעשו 'שטייגען', כפי השפה המדוברת היום שקוראים לזה שטייגען, ולא יודעים כי שטייגען פירושו להתעלות, לעלות בדגה, וכשלוּמדים במתח וכי זו עלייה בדגה? הרי זה ירידה בדגה! כי כשאדם מתוח הוא מבולבל, בבלבול הדעת, ויתכן ששמח על מה שהוא מאומץ ומתוח, אבל זה מפריע להבנה.

(מתוך שיחה, טבת תש"ע)

כשלוּמדים במתח לא מבינים ולא זוכרים

יש הרבה מצוינים ממש בעלי כשרונות, ואף על פי כן יש להם קשיים בהצלחה, כי חסר היישוב הדעת, והם מתוחים, במצב של מתח, וכבר כתב באיגרת הגר"א שהלימוד אינו נקבע באדם כי אם ביישוב ובנחת, וכן אחד מהדברים שהתורה נקנית בהם הוא 'ביישוב', ובפשטות הכוונה ליישוב הדעת.

וזו טעות גדולה מאד שהרבה טועים, שרוצים להצליח ולהיות טובים, רוצים ללמוד ולהיות צדיקים ולהתפלל בכוונה, אבל נכנסים מזה

מוקדש לזכות חתן הבר מצוה
שיגדל בתורה ויראת שמים

לעילוי נשמת מרת פריידא טויבא ע"ה
ב"ר אברהם חיים ז"ל
גלב"ע כ"ח טבת - תנצב"ה

לעילוי נשמת הנערה
שיינא דבורה ע"ה בת רבי יעקב שילחט"א
גלב"ע לאחר יסורים ובאמונה י"א טבת תשפ"ה

ודבר ודבר

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

מלין אחרין בסיומה של שנה להוצאת הגליון ודבר דבר

במלאות שנה להוצאת הגליון 'ודבר דבר' נודה לבורא עולמים על שזכינו לתת פתח לאוצרותיו העצומים של מרן רבינו שליט"א. והנה היא ידוע לכל שתורתו של רבינו עמוקה מיני ים, בעשרות ספריו על הש"ס ובעוד הענינים, כתובים בעומק גדול וברמיה, ולאו כל מוחא סביל דא. ועל כן אזרנו הלצנו לקרב את הדברים יותר לרוחו של כל אחד ואחד. ובפרט לפתוח צוהר לעולמו של רבינו שליט"א, מאשר הנחיל לנו מרבותיו - רבותינו מצוקי ארץ זי"א, ואת ניחוח דבריו בהגדרתו על כל גדול וגדול בשפה יחודית ונדירה, להגדירו ולתארו במתק שפתים. הזכינו להאיר לדור מהנהגותיו בין אדם למקום, ובין אדם לחבירו. ומידי שבוע בשבוע ומידי מועד במועדו הבאנו בס"ד מעט מתורתו והנהגתו. ועל כל זאת נודה לה על שהגענו עד הלום במלאות שנה שלימה שזכה זכינו להקיף את כל מועדי השנה ורוב פרשות השבוע.

לקראת סיומה של השנה הראשונה להוצאת הגליון נכנסנו לרבנו והגשנו בפניו את הגליון, רבנו נהנה מהדברים בגליון, לקראת סיום בקשנו את ברכתו להמשיך הוצאת והפצת דברי התורה בקובץ גליונות וזכינו לקבל את ברכתו להמשיך בדרך

זכינו מערכת קובץ גליונות, שלמעלה מעשור שאנו מביאים מידי שבוע בשבוע, מאוצרותיהם המסולאים בפז, של רבותינו זי"א ויבלח"ט, ולקחנו על"ע עולם הוצאת גליון זה, עם כל מה שהוא סרוך, בהשקעת מוח נפש וממון.

והדברים התקבלו בכל עולם התורה בנפש הפצה, ובצפיה דרוכה מידי שבוע בשבוע בס"ד להוצאת הגליון השבועי.

כאן נבוא בהודאה לאותם הרבנים הגאונים שליט"א תלמידים מובהקים של מרן רבינו שליט"א שפתחו בפנינו בטוב לבם את אוצרותיהם, ולבנו וניפו נפה אחר נפה למען ללמדו הלומדים בתורה ברה וזכה. יזכו לשפע ברכה והצלחה להגדיל תורה ולהאדירה.

עקב שיינום בעריכת הגליון, אנו נאלצים לקחת פסק זמן בהוצאתו, ועמכם הסליחה. מערכת קובץ גליונות

ואת"ל אין די בזכות בעלמא אלא צריך בעלות גמורה יל"ע מוה נעשה בהמה כזו שהיתה בשותפות של ישראל ונכרי. (א"ה יעו"י במדרש רבה פרשה י"א או' ה' עה"פ וישלח פרעה והנה לא מת ממוקנה ישראל עד אחד וגו'). אמנם באמות אין נפ"מ בכל זה ולא ראוי לדון בזה.

אך בדרך צחות יש לעיין, למה הירא את דבר ה' הניס את מקנהו אל הבתים, ולא מוכר את מקנהו לישראל במכירה כעין מכירת חמץ ובכורות הנהוגה אצלנו, והישראל היה מסכים לכך תמורת מעט מעות כנהוג ליתן לנכרי במכירת חמץ.

פשר דבר | בעניני הפרשה

בהמה בשותפות או זכות ישראל במכת ברד

ט' כ' הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים

אמר רבינו שליט"א דיל"ע מוה היה בהמה השאולה אצל ישראל, או משועבדת לו. שיתכן שגם זכות בעלמא לישראל זייה למונע מיתתה ולא צריך בעלות גמורה.

דבר זכרון | מרן המשגיח רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל גלב"ע כ"ד טבת תשי"ד

ליברו של מורנו ז"ל

רבים מאתנו מבני תורה שנתגדלו וצמחו כאן בארץ ישראל כבני ישיבה בתקופות הקשות והסוערות שלפני למעלה מיובל שנים נושאים עמם זכרונות בלתי נשכחים מאותם אנשים גדולים שזכינו להיות במחיצתם והרשימונו כה רבות באישיותם הנעלה.

אותן דמויות נעלות ונערצות של מאלפיו ומדריכיו הגדולים אשר השפיעו לימדו ועיצבו כל אחד בתחומו את פני הדור הצעיר אז של לומדי התורה החדשים אותם צעירים מבקשי תורה בני הארץ ופליטי שנות זעם ואימה דווים שנתלקטו ובאו מכאן ומכאן אחד מעיר ושניים ממשפחה לבין כתיא אהלי תורה מבורכים שהוקמו בעמל ובמסירות של בונים הגדולים אנשי השם ורבי המעש והתושבי, נתלקטו נתלכדו ונתמזגו לדור חדש של בני תורה לדור שעל אדניו ובסיסו הושתת אח"כ עולם תורה רב פארות שכולנו עדים לצמיחתו המופלאה, מאז ועד עתה וכן להבא בחסדי נותן התורה ית' אשר הבטיחנו כי לא תישכח ולא תמוש תורתו הקדושה מעם הקודש מעתה ועד עולם. ובלטת על רקע זה ביחודה ובמקוריותה דמותו המופלאה של המורה הגדול איש יוממות הנפש ונאדר המחשבה אשר קסם ה' על שפתיו בשיחותיו הנפלאות למשך לבבות לתורה ולאמונה לשגב ולרום כל ערכי קודש ולנועם השגתם, הלא הוא מורנו ומאלפנו אז הנודע לשם הגרא"א דסלר זצ"ל והי' הוא ז"ל לכולנו צעירים ומבוגרים למופת חי ולדוגמא מאירה להתעלות במעלות הקודש של בחינת ויגבה ליבו בדרכי השם

ועטו ומכוחו ומכוח השפעתו וסוד שיחותיו מקסימי לבבות נתעלה אז ונתרום גם ליבנו אנו בערכי הקודש שכה הלהיב בהם נפשות שומעיו ומעריציו. זאת ועוד כאחד מהתלמידים שזכו לשמוע לקח מפיו בפרטות ועי"כ זכינו לקירבתו והתענינותו לא אוכל שלא לציין עם כל האמור גם את הרושם שובה הלבבות שעשתה עלינו אישיותו הנאצלת מעוטרת בעונה פשטנית ורבת חן ונועם הליכות עמנו התלמידים ושומעי הלקח אכן גם בזה ה' לנו מורנו למופת ולאות בל ישכחו.

מורה גדול ה' בדורו וגם לדורות כוח השפעתו לאמונה לתורה לרוממות לב ודעת שפעלו בשעתו גדולות ונצורות פועלים עוד כעת בעצמה רבת משמעות בין שדרות נרחבות בעם מאלפת ומלהיבה מכוונת ומדריכה ומקרבת לבבות רבים מבני עמנו לאביהם שבשמים זכה וזיכה את הרבים וזכות הרבים תלוי' בו.

תנצב"ה

זה סברא של רבי נפתלי טרופ

הג"ר נפתלי טרופ, בא לשמוע את השיעורים של הג"ר משה לנדינסקי בקדשים, הם היו אנשים אחרים השקידה שלהם, והצדיקות שלהם, הם למדו ולמדו כל הזמן. הכרתי תלמיד של רבי נפתלי שגר בת"א נכד של אדמו"ר, שהיה מזכיר את שמו, בהתלהבות גדולה, ואמר רבי נפתלי הקדוש, וראיתי איך שהגרא"א דסלר בא לביקור לבתי אבות,

לפתע הגיע שם בגינה דיר עיזים, והתחילו לדבר בלימוד בענייני שן ורגל, ואמר הרב דסלר על איזה סברא שהזכירו, זה סברא של רבי נפתלי רדינר.
רבי אלחנן גם מביא בספרו דברים מרבי נפתלי.
ומסופר שהיה ויכוח בין הגר"י אברמסקי והגר"נ טרופ על גמרא מסוימת מה כתוב בה, ובאו ופתחו והתברר שאחד אמר גמ' בב"ק, ואחד אמר גמ' בב"מ, (א' צו וא' צד).

נוסח חדש

הגרא"א דסלר זצ"ל היה אדם גדול ומיוחד מאוד, והיה מרשים מאוד בהתנהגות שלו, היה לו את כל המעלות הגדולות, היה מכבד כל אדם בצורה הכי מיוחדת, א"א לתאר את זה. היה לו משהו מיוחד בהתנהגות שלו עם הבחורים, היה מתנהג בכבוד עם הבחורים, כיבד כל אחד, הבין אדם לחבירו שלו היה אציל מאוד, באופן לא רגיל, הוא עשה חידוש בעולם, רבים באו לשיחה שלו, הוא היה חידוש גדול, הוא התחיל נוסח חדש של מוסר, רבים התעוררו על ידו, היה לו השפעה גם בלימוד, כשדיבר עמהם בלימוד, והיה לו ביאורים נפלאים בהרבה דברים.

היה לו בשיחותיו כוח השפעה אדיר, היה לו כוח עצום בדיבור, היו שומעים אותו בפה פעור שעה שלימה, היה לו כושר דיבור מיוחד, ובאו אנשים מחוץ לשיבה לשמוע אותו, והיה זה לעומת זה את חנ"ב שר".

ושמעתי ממנו, שאמר בשם הח"ח, שהיו צריכים להילחם ברוסיה, על זה שהעבירה על הדת את אחינו בני"י שברוסיה, והיו שטענו שגם כאן בארץ ישראל, היה צריך לעשות זאת בתחילת המדינה,

שאלה: לכאורה החזו"א לא סבר כך. תשובה: לכן אמרתי שהיו שסברו כך.

שאלה: איך נלחמים, תשובה: אני לא יודע, אבל היה צריך לעשות מסירות נפש, מה שאפשר.

עליות ומרדות

הגרא"א דסלר היה אומר לכל אדם יש לו זמנים טובים ויש זמנים נמוכים שממנה עולים, לאדם יש עליות ומרדות ולא לפחד מוכן, כשיש מכשולים לא להסתכל. מסופר שהחזו"א אמר פעם לפלוני, פעם חוטאים ופעם עושים תשובה, וצריך לחפש להיות יותר טוב ונעלה.

*

מספר רבינו שבכל הזדמנות בה ביקש לשוחח עם הרב דסלר בלימוד נתקל בהתנגדות מלבד פעם אחת יוצאת דופן.

*

עוד סיפר שזכור כי במספר הזדמנויות בהם הזכיר בפני הרב דסלר רעיון שהתחדש לו או דבר מה מעניין שלמד התיישב הרב. דסלר מיד לכתוב את הרעיון במחברתו.

הוסיף עוד כי בהזדמנות הפנה הגה"צ רבי משה שניידר צוק"ל, ראש ישיבת תורת אמת בלונדון, ידיו של הרב דסלר מאנגליה מכתב אל הרב דסלר ובו ציין כי החפץ

חיים' הביע בזמנו את רצונו לצאת למלחמה נגד הבולשביקים' כמלחמת המכבים ביוונים, אם כן שאל רבי משה שניידר במכתבו מדוע אין בני התורה בארץ נלחמים במכונת השמד המעבירה את העולים החדשים על דתם.

ובכן את המכתב הזה הציג הרב דסלר בפניו ושאל כיצד היה משיב על השאלה רבי דוב אינו זוכר מה אם בכלל ענה או אם רבינו הציג מעצמו תשובה, אך העובדה שהרב דסלר התעניין בדעתו הותירה בו רושם בל ימחה.

*

רבינו זוכר שהיה מצפה בכל יום רביעי לשיחה מתוך שמחה והתרוממות רוח ממש בתחושה של ערב יום טוב. הרב דסלר חי שמל את הציבור הוא אומר.

*

עם רבינו למד הרב דסלר ספר מצודת דוד טעמי המצוות לרדב"ז הם קראו מתוך הספר והמחשבות פשוט זרמו מפי הרב דסלר. ואינו זוכר האם הספיקו לסיים ולו את המצוה הראשונה בלבד.

רבינו סיפר על כך שזה היה "בגלל ענוותנותו של הרב דסלר שאף בחר בי ללמוד עמו בחברותא בספר טעמי המצוות לרדב"ז. אבל הוא קבע חברותא עם עוד בחורים, ואני הייתי רק אחד מהם. לא יודע מדוע בחר בי".

*

רבינו אומר כי האמת החשובה ביותר שהנחיל הרב דסלר היתה ההתייחסות האמיתית למעמד של בני התורה עד היום הוא זוכר את האופן בו הטביע הרב דסלר בליבם של בני השיבה את התחושה של ויגבה לבו בדרכי ה' (דברי הימים ב' יז, ו).

*

אך לא זו בלבד השפעתו של הרב דסלר היתה גם באיכות הלימוד כך למשל רבינו זוכר כי בעקבות אחת משיחותיו של הרב דסלר שהוקדשה לנושא זה היו בחורים שהחליטו לוותר על ארוחת הערב ולהמשיך ללמוד ברציפות. [מתוך מחנך לדורות]

*

רבי דוב מוסר בשם הרב דסלר, שיצר הרע של ע"ז היה ההיפך מענין הנבואה, הדבר היחיד שיכול היה לפעול בלבבות בני אדם נגד הכוח של העז - שקשה היום להבין כוח זה בעין שכלינו, הייתה הנבואה, וכשבטל הע"ז גם הנבואה בטלה.

*

עוד מספר שבאחד הימים כשליווה את רבנו בידידתו מהישיבה לביתו ראה רבנו בהמה המלחכת עשבים שצמחו בסביבות גבעת הישיבה הוא נעצר להתבונן בה ולאחר מכן הפטיר לעצמו אם כן צודקים דברי רבי איצלה פונוביז"ר רבי דוב ניסה לשמוע מפיו במה הדברים אמורים, אך הוא סירב להמשיך לדון בנושא כי כאמור נמנע באופן עקרוני מלשוחח עם הבחורים בלימוד לימים אמר רבי דוב שכמדומה לו שהצליח לעמוד על כוונת רבנו על כן נותרו הדברים כמות שהם. (מתוך ספר הזכרון מכתב מאליו)

המשגיח דישיבת סלבודקא הגה"צ רבי משה עקיבא טיקוצנסקי זצ"ל - גלב"ע ב"ר טבת תשמ"ח

אחד מבני המשפחה של ראש הישיבה שליט"א נזכר: "בשנת תש"מ ראש הישיבה שליט"א שבר את הרגל, והיו צריכים ללכת לביקורת בתל השומר. הראש ישיבה הלך ארבע או חמש פעמים לביקורת, וכל פעם רבי משה הגיע יחד עם הראש ישיבה. הוא ממש דחף את את התור שיתנו לראש ישיבה להתקדם, כשהוא מסביר שיש פה בן אדם שכל דקה שלו חשובה מאוד".

ראש הישיבה נזכר ומחייך: "זה רבי משה. הרוח הטובה הייתה תמיד".

הגר"מ טיקוצנסקי יחד עם רבינו

שח רבינו : בדור הקודם, היה את המשגיח רבי משה טיקוצ'ינסקי, הוא חידש לנו במוסר של כבוד בין בני האדם.

אספר לכם, הוא היה ש"ץ במוסף של ראש השנה. הוא היה אומר בשקט את הקטע מ'ואנחנו כורעים' עד הסוף. אחרי התפילה אמרתי לו, שלדעתי אם זה חלק מחזרת הש"ץ, צריכים להגיד את זה בקול. למרות שהוא נהג ככה שנים רבות, הוא לא נכנס בכלל לדיון, וכבר למחרת שינה את מנהגו והתחיל לומר בקול. זו הייתה ענווה מיוחדת.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

פרשת וארא תשפ"ה (63)

וארא - אל האבות

אדם מדרך אבותיו ומנהגותיהם, ולמד חובה לעצמו שכשאדם עובר על מקום שהתפללו בו אבותיו אסור לו לישנות ממנהגם ואף הוא חייב להתפלל שם.

ומעתה נ"ל שזהו הביאור בדברי רש"י כאן - 'וארא אל האבות', דהא מבואר בגמ' סנהדרין דקי"א א' שבא הקב"ה בתביעה אל משה על שאמר (לעיל ה') 'למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך', ואמרו ע"ז שם: א"ל הקב"ה הבל על דאבדן ולא משתכחין, הרי כמה פעמים נגלתי על אברהם יצחק ויעקב בא-ל שדי ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך' וכו', ואתה אמרת לי 'מה שמך' בתחילה ועכשיו אתה אומר לי 'הצל לא הצלת את עמך' עי"ש, ובוה ביארו את כוונת הפסוק 'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם' כנ"ל בד' רש"י להלן.

וע"ז בא רש"י להוסיף, שהיו מעצם הענין שהנהגת אברהם יצחק ויעקב היא ההנהגה הראוי' ולכן היה צריך לנהוג כגם משה, נוסף כאן עוד חיוב שמחתו הי' צריך משה לדבוק בדרכיהם, שהרי הם אבותיו, וחובה לנהוג בדרכי האבות, במנהגיהם ובדרך המוסר שלהם, וכיון שאבותיו נהרו מלבוא בתביעה לקב"ה, ממילא הזהירות הנדרשת ממשו בענין זה גדולה הרבה יותר, ולכן כתב רש"י: 'וארא - אל האבות - אל אברהם וגו' ושמי ה' לא נודעתי להם', כדי להדגיש את גודל החיוב המוטל על משה לנהוג כמותם, שהרי הם אבותיו וחובה עליו ללכת בדרכיהם.

בשמות אשר קרא אבי

כידוע אביו של רבנו שליט"א, הגה"צ רבי משה ברגמן זצ"ל, עמד בראש ישיבת מירון במשך ו"ג שנים, ולעת זקנתו עבר להתגורר בבני ברק, שם קבע את בית מדרשו בשם ישיבת רשב"י, והמשיך לנהוג בה בכל מנהגי מירון הותיקים. לימים העמיד את רבינו שליט"א בראשות הישיבה, ובעקבות כך היא שינתה את פניה והחלה להתנהל בסגנון ישיבתי רגיל. באחד מביקוריו של רבינו בארה"ב, למטרת חיזוק הישיבה, ייעץ לו הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל בעל הפחד יצחק, להחליף את שם הישיבה לשם שגרתו יותר, כיון שלטענתו הדבר מטעה את הנדיבים ומרתיע אותם מתרומות, כיון שהם סבורים שהישיבה מתמקדת רק בלימוד זוהר וקבלה, ולא בלימודים ישיבתיים רגילים.

רבינו שליט"א סירב בפסקנות, ואמר: "אכן, יש מן הצדק בטענתו של מעכ"ת שליט"א, כשאבי עמד בראשות ישיבת רשב"י אשר במירון היתה הצדקה לשם הזה, שכן למדו בישיבה קבלה מתורתו של רשב"י. ועל אף שכיום אין לומדים בישיבה את תורת הקבלה, בכל זאת ישאר שמה 'ישיבת רשב"י' כפי שקראה אבי, וכך למדנו מיצחק אבינו כדברי הפסוק - 'ויקרא להם שמות בשמות אשר קרא אביו'."

רבינו שליט"א עם להב"ח הגר"י הוטנר זצ"ל כ"כנסיה הגדולה' תש"מ

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל ש-די ושמי ה' לא נודעתי להם (ו, ג) כ' רש"י וארא - אל האבות עכ"ל, וכבר עמדו רבים על דברי רש"י הללו מה

בא להשמיענו, והלא הפס' עצמו מומשיך 'אל אברהם אל יצחק ואל יעקב'.

ונראה עפ"י הגמ' הולין דצ"א ב' כתיב (בראשית כח) 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך הרנה' וכתוב 'ויפגע במקום' (פרש"י: כתיב 'וילך הרנה' דמשמע דמטא לחרן והדר כתיב 'ויפגע במקום' דהיינו בית אל, דאכתי לא מטא לחרן). כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי, כד ייבי דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא, מיד 'ויפגע במקום' ע"כ.

והוא כמ"ש רבינו בה"י בפר' תולדות בשם הגאון ז"ל עה"פ (שם כו, יח) וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם, ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן

אביו וז"ל שם: נתגבר יצחק ויחפר אותן וקרא להן כשמות אשר קרא להן אביו ועשה כן לכבוד אביו, וממה שהתורה הודיעה זה נראה שנחשב לו לכות, ויש בזה התעוררות וק"ו שאל ישנה אדם מדרך אבותיו, שהרי יצחק אפי' שמות הבארות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן, וזה ק"ו לדרכי האבות ומנהגותיהם ומוסר שלהם. ואולי מפני זה לא נשתנה שמו כמו שאר האבות וזו מדה כנגד מדה. כן פירש הגאון ז"ל עכ"ל, ועל דרך זה י"ל שראה יעקב להתפלל במקום שבו התפללו אבותיו, כיון שראה שיצחק אביו לא רצה לשנות אפי' את שמות הבארות שאביו חפר, ומזה למד אף יעקב 'התעוררות וקל וחומר' שאל ישנה

מידת הכרת טובה היא מיסודי התורה

והתבוננתי שמדת הכרת טובה היא מיסודי האמונה, ויסוד לזה ממה ששינוי בפ"ה דברכות ובמגילה פ"ד מודים מודים משתקין אותו ומשוים דמיהו כשתי רשויות, ופירש"י מגילה דכ"ה א' כשתי רשויות, ומקבל ומודה אלוה אחר אלוה עכ"ל, ובגמ' שם א"ר זירא כל האומר שמע שמע כאילו אמר מודים מודים דמי, והנה לא אמרו זה הז"ל בתפילות אחרות אלא בקריאת שמע והודאה, משום דהודאה להקב"ה היא קבלת אלקותו, וברכת 'מודים' כמו בקריאת שמע הר"ו קבלת מלכות שמים ושייך ע"ז מיהו כשתי רשויות.

וכד תדקדק תמצא שבתפלת י"ח לא מוזכר 'אלקי אבותינו' בכל הברכות אלא בברכה ראשונה ובהודאה, והנה אחז"ל במס' ברכות שברכה שאין בה מלכות אינה ברכה ובברכה ראשונה של י"ח אומרים 'אלקי אברהם' והוא מלכות וכיון שיש מלכות בראשונה שוב א"צ בכל הברכות שמי"ע דכ"א סמוכה להברכה וא"צ מלכות, ומ"מ תיקנו מלכות בהודאה כיון שהודאה הוא יסוד קבלת מלכות שמים [ומבואר לפ"ז היטב גירסת הרוקה במס' ברכות דל"ד ב' שאמרו שם המתפלל צריך שיכוין את לבו בכולן ואינו יכול למיין בכולן וכיון את לבו באחת, א"ר חייא א"ר ספרא משום חד דבי רבי באבות, אבל גירסת הרוקה באבות או בהודאה, והיינו כמ"ש ש'הודאה' שהיא הכרת טובה היא מיסודי קבלת מלכות שמים ואמונה בהקב"ה.

והנה כמו שאחז"ל במס' סנהדרין בסוף פ' הנהניקן שבמצות 'אליו תשמעו'

כה אמר ד' בזאת תדע כי אני ד' הנה אני מכה כמטה אשר בידך על המים אשר ביארו וגו', ויאמר ד' אל משה אמר אל אהרן קח מטה ונסה וידך על מימי מצרים וגו' (ו, י"ז - י"ט)

והנה מקודם א"ל הקב"ה למשה רבינו שיאמר לפרעה בשם ה' 'הנה אנכי מכה במטה אשר בידך שיכה משה בעצמו ובמטהו את היאור, אבל אח"כ א"ל הקב"ה שיאמר לאהרן לנסות ידו במטהו, וברש"י לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים ולקה ע"י אהרן עכ"ל, וצ"ע דא"כ מדוע נשלח מקודם לפרעה לומר לו בשם ה' 'הנה אנכי מכה במטה אשר בידך'.

והנראה בזה עפ"י מ"ש בילקוט ובתנחומא וברכה עה"פ (במדבר לא, ב) נקום נקמת בני"מ מאת המדרינים וגו' וישלח אותם משה וגו', ואחז"ל שם: הקב"ה אמר למשה נקום בעצמך והוא שולח לאחרים, אלא ע"י שנתגדל במדין אמר 'אינו בדין שאני מצר למי שעשיו לי טובה', המישל אומר 'באר ששתית ממנו מים אל תזרוק בו אבן' עכ"ל, ולכא"ו הוא תימה שהרי הקב"ה א"ל נקום בעצמך והוא אומר 'אינו בדין', ושמועתי זה רבות בשנים בבאי"ד הז"ל שמידה זו של הכרת טובה היא ג"כ ממידות שהתורה נדרשת בהן וכעין דרשת 'אם אינו ענין לזה תנהו ענין לדבר אחר', ולכן אעפ"י שאמר לו הקב"ה נקום מ"מ פירשה משה לשלוח אחרים.

נצטוינו לשמוע לדברי נביא אפי' יאמר לך לעבור על ד"ת בהוראת שעה ואף ברציהה וגילוי עריות זולת לעבודה זרה, וטעם הדברים שעבודה זרה לא יתכן להתיר אפי' בהוראת שעה, כי ע"ז היא סתירה לכל המציאות וביטול הכל ולא יתכנו הדברים אפי' לשעה ולאדם מיוחד, ופשוט הדבר מאד בשכל האדם להבין זה כי בע"ז לא יתכן הוראת שעה וציווי מיוחד, וה"נ גם לא יתכן הוראת שעה להודות לב' רשויות ה"ו, כי ההודאה לעוד רשות אחרת ה"ו היא ממש כמו קבלת אלקות אחרת והיא כפירה במלכות השי"ת.

וה"נ מידה זו של הכרת טובה היא מיסודי הדעת עד שלא תתכן בזה אפי' הוראה מפורשת מפי הקב"ה, וגם בשעה שהקב"ה אומר למשה 'נקום' שלשון זה בעלמא מורה כאילו א"ל 'נקום בעצמך', אבל כיון שא"א להעלות

ד"ז על הדעת א"כ ודאי כוונת הקב"ה לנקמה ע"י אחרים, ומצאנו כע"ז בתורה בדרשת 'אם אינו ענין לזה תנהו ענין לזה', ואף שקשה לנו דא"כ למה כתבה התורה הדבר בענין הזה, אבל זהו דרשת 'אם אינו ענין', וה"נ בנ"ד שגם כשא"ל הקב"ה לומר בלשון זה של הנה אנכי מכה במטה אשר בידי' אבל בע"כ שאי"ז הוראת שעה שיעשה זה בעצמו, כי זה לא יתכן בכ"מ שהדבר סותר לענין הכרת טובה, ומשמעות הדברים מוכרחת שאהרן יכה את היאור ולא משה בגופו, שהרי עיקר הלשון 'אנכי מכה במטה אשר בידי' הוא סותר למידת הכרת טובה של 'באר ששתית ממנו מים אל תשדי ביה קלא' כיון שהגין היאור על משה ובע"כ תנהו ענין לאהרן.

בירא דשתית מיני' לא תרמי בי' קלא

מכפר עלינו עכ"ל, והלא המזבח הוא גוש אדמה או אבנים ומ"מ צריך להכיר לו טובה שע"י יש לנו כפרה בזריקת הדם עליו, ומכאן לימוד מוסר כ"ש וק"ו לחבירו, וכמ"ש רש"י בס"פ יתרו (להלן כ', כג) לענין איסור על"י במעלות על המזבח ע"ש.

והמאירי ב"ק שם כ': אעפ"י שראוי ליהרר שלא לבזות שום אדם בעולם, מ"מ ראוי להיזהר בזה תכלית האזהרה במי שנתכבד בו ונשתמש בו שלא יהרהר לבזותו כלל, וכל העושה כן יורה על פחיתות מדה וסגנון טבע פחות ונמאס, ודרך צחות אמרו בירא דשתית מיני' מיא כו' עכ"ל, הוסיף בלשונו הזהב שאף לא יהרהר לבזותו, והרי אותו אדם אינו יודע כלל מזה ההרהור אבל יש כאן פחיתות מדה וסגנון טבע פחות ונמאס, וזה נלמד ממ"ש שאף בירא שהוא דומם לא תשדי בי' קלא ואמנם הבור אינו מרגיש בהיזק כדברי הר"ף, אבל מצד האדם העושה כן היא מידה פחותה וטבע פחות ונמאס.

ועוד הביא שם תלמיד הר"י מיגאש על רבו וז"ל: ואמר ואפשר לפרש במ"ש לא לידון אינש לא למאן דרחים לי' ולא למאן דסני לי', שיהי' סיבת מניעתם ז"ל לדון למאן דרחים לשת"י סיבות, האחד שלא יטה לזכותו, והשנית שאם אפשר שיציל את נפשו [כוונתו את נפש הדיין] וידון אותו כפי שורת הדין הי' בזה משלם רעה תחת טובה כו' עכ"ל, וזה נורא למתבונן, דאף שורת הדין נדחית בשביל שלא יהי' משלם רעה תחת טובה, והוא כמשנ"ת דלא יתכן לנהוג כפי שורת הדין במקום שיש הכרת טובה, ובע"כ כלפי אותו הדין נתקלקלה השורה, אלא ידון אותו מי שא"צ להכיר לו טובה.

בשטמ"ק ס"פ החובל (ב"ק צב ב') העתיק מלשון ערבי מ"ש תלמיד הר"ר יוסף הלוי ז"ל אבן מיגש על מ"ש שם בירא דשתית מיני' לא תרמי בי' קלא, וז"ל: פירוש הבאר ששתית ממנו לא תשליך בו אבן או דבר אחר, כלומר לא תזלזל בו ולא תגמול אותו רע אחר שנתנהית ממנו, וזה ע"ד משל לשאר הדברים שמי שבא לאדם ממנו איזו תועלת או נהנה ממנו אין ראוי לו לעשות שום מעשה שיבוא לו נזק ממנו, וכבר הביאו שם בגמ' על ענין זה משלים ופסוקים מענין מכות מצרים וגילוי הסיבה שנעשו קצתם ע"י אהרן ע"ה, וסיפר רבינו על רבו הריא"ף ז"ל שאירע לו ענין זה עם איש אחד, ולא רצה לדון אותו כלל כדי שלא ידון אותו במה שיבוא לו היזק ממנו ונמנע זה מניעה גמורה, וזה שהוא ז"ל חלה ונכנס אצל אדם אחר במרחץ שהי' לו בביתו ונתנהה מהמרחץ הנוזר, אה"כ זימן אותו שישב אצלו עד שיבריא וכיבד אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא, ובהמשך הזמן על האיש ההוא מטה ידו וירד מנכסיו ונשבר בערבונות וזולתם ונתחייב לתת ממון לבעלי חובות וירד עד שהוצרך למכור המרחץ הנו' ולשום אותו לבעלי חובותיו, ואמר רבינו יצחק ז"ל לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתייחד בו לפי שנתנהי ממנו, ואם הי' זה בדומם שאין לו הרגשה כש"כ וק"ו בני אדם המרגישים בהיזק ובתועלת שיהי' זה שנאו לעשותו, והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ עכ"ל שם.

והתבוננתי, שבאמת דבר זה מבואר במשנה סוכה דמ"ה א' בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח יופי לך מזבח, ר"א אומר כו' ובגמ' (שם ב') לך אנו מושבחים ולך אנו מקלסים, ופירש"י היופי הזה אנו עושים לך שאתה

'תעינו, תעתענו'

אמרו דאילמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אבל ודאי דהכל בידי שמים הוי מיראת שמים, וכבר אמרו פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם דהפתח הראשון צריך לבוא ע"י האדם בעצמו, ומה שייך תפילה ע"ז דליהדרו בתשובה. גם יש לעיין על מה שר' מאיר התפלל דלימותו אטו ר' מאיר לא הבין בקרא דנאמר יתמו הטאים ולא הוטאים וצע"ג.

ונראה דמקודם חזר ר"מ אחרי הני בריוני דהוו בשכנותו וניסה להשפיע עליהם שיחזרו בתשובה, אבל הם היו הוטאים כמ"ש הרמב"ם שכבר נעשו בנעילת דרכי התשובה, ולכך הבין ר"מ דלמה להם חיים שהרי ודאי לא יעשו תשובה, ולא שייך בהו יתמו הטאים ולא הוטאים, כיון שלגביהו גם יתמו הטאים' הוא רק באופן שימותו ואז יתמו הטאים, אמנם ברוריה אמרה לו דגם אצלם שייך יתמו הטאים ולא הוטאים, כיון שמה שאינם חוזרים בתשובה הוא כעונש על הטאם שנעלה בעדם דרך התשובה, ועל עונש שייך תפילה לסלק העונש, וא"כ בעי רחמי עליהו דאיהדרו בתשובתא וזה רק כדי לסלק את העונש שלא יעכבו בעדם מלחזור בתשובה, ואז כבר תוכל אתה כחך להשפיע עליהם שיחזרו בתשובה.

ונראה לענ"ד דזהו הביאור בנוסח הוידי שאנו אומרים 'תעינו תעתענו', ופירשו 'תעתענו' כמ"ש (דה"ב ל"ו ט"ז) ויהיו מלעיבים במלאכי האלקים ובזוים דבריו ומתעתעים בנביאיו, כמ"ש חז"ל לא הרבה ירושלים עד שבזו בה תלמידי חכמים, ואמנם אינו מובן הלשון 'תעתענו' דמשמע דקאי על הקב"ה שאנו מתוודים לפניו. ולהאמור לפי מש"כ הרמב"ם נראה, דתעינו ר"ל תעינו ולא שבנו בחזרה אליך, והוא וידי על מה שלא חזרנו עד עכשיו בתשובה וביטלנו מצות תשובה, ו'תעתענו' הכוונה שעשינו הטאים כאלה שהעונש ע"ז שאתה תתענו ולא תתן לנו לשוב אליך ונשאר תועים, וזהו 'תעינו תעתענו'.

ואולם בעבור זאת העמדתך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ (ט, ט"ז)

כ' הרמב"ם (פ"ו מוהל' תשובה ה"ב) וכשם שהאדם הוטא מדעתו וברצונו, כך הוא עושה תשובה מדעתו וברצונו, ובהלכה ג' כתב ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דיין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא, על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו, שמונעין ממנו התשובה, ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה, הוא שהקב"ה אמר ע"י ישעיהו השמן לב העם הזה וגו', וכן הוא אומר ויהיו מלעיבים במלאכי האלקים ובזוים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות המת ה' בעמו עד לאין מרפא, כלומר הטאו ברצונם והרבו לפשוע עד שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא, לפיכך כתוב בתורה 'ואני אחזק את לב פרעה', לפי שחטא מעצמו תחילה והרע לישראל הגרים בארצו שנא' 'הבה נתחכמה לו', נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חזק הקב"ה את לבו. ולמה הי' שולח לו ביד משה ואומר 'שלח ועשה תשובה' וכבר א"ל הקב"ה אין אתה משלח שנא' ועתה ועבדיך ידעתי וגו' ואולם בעבור זאת העמדתך, כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא אינו יכול לשוב, אלא ימות ברשעו שעשה בתחילה ברצונו כו' עכ"ל.

והנראה דבזה יובנו דברי הגמ' ברכות (י', א') הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערו לי' טובא, הוה קא בעי ר"מ רחמי עליהו כי היכי דלימותו, א"ל ברוריה דביתהו מאי דעתך משום דכתיב יתמו הטאים, מי כתיב הוטאים 'חטאים' כתיב, ועוד שפל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו הטאים - ורשעים עוד אינם, אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם, בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה עכ"ל הגמ', ודברי הגמ' צ"ע וביאור, דאה"נ דק"ל דצריך סייעתא דשמיא לנצח את היצה"ר, וכבר

מכביית הזבד

ממרח ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

מדוע הרחיב ופירט הכתוב

והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך. (ז' ט"ו)

מדוע הוצרך לפרט ולומר אשר נהפך לנחש ולא אמר והמטה תקח בידך. הרי בתחילה כשאמר לו ללכת לפני פרעה אמר לו "קח את מוטך" (לעיל פסוק ט') והמטה הרי היה מטה האלקים והיה כתוב עליו שם המפורש וזהו עניינו וסגולתו ומדוע כאן נוסף ענין זה שנהפך לנחש.

ונראה בזה דענין זה שנהפך המטה לנחש הרי לא היה זה ע"י כישוף חלילה אלא מוכח קדושת המטה שקדושתו הועילה לו שיהא בו כח זה להיחפך לנחש, ולכן האריך הכתוב לפרט והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך, כי הנס שנעשה במטה היה מוכח קדושתו וזה שנהפך לנחש בציווי משה בדבר ה' ונתקדש בו שם שמים הוסיף קדושה ומועלה במטה זה וכעת כבר ראוי הוא לפעול על ידו המושך האותות והמופתים במצרים ולהוסיף לקדש שמו ויתברך לעיני כל.

מדוע ביקש משה רבינו מפרעה לילך ג' ימים ולא חשש לחילול ד'

דרך שלשת ימים נלך במדבר. (ח' כ"ג)

שאלוני מדוע אמר הקב"ה למשה לבקש מפרעה שיתן להם לילך לג' ימים בלבד והרי כוונתו הייתה להוציאם לגמרי ואילו היה פרעה מוסכים לזה והם לא היו חוזרים היה שם שמים מתחלל בזה.

ונראה בזה דכלל הוא שהבא ליטהר מסייעין אותו והבא ליטמא פותחין לו ונותנין לו הדרך לחטוא (כדאיתא בשבת ק"ד) ופרעה רצונו היה לחטוא ולעבור על פי ד' ורצה הקב"ה להענישו וכדי שתימלא סאתו הזמין לו הקב"ה חטא חמור כזה. שאם היו מבקשים ממנו לשלח את ישראל לגמרי והיה מסרב לא הייתה התביעה עליו כה גדולה שיש לו עם שלם של עבדים ומדוע שישחררם ויפסיד כל כך, אבל כשביקשו ממנו לשלחם רק לג' ימים וסירב מידת רשע גדולה עד מאוד היא שעובדים הם בפרך והוא מסרב להניחם אפילו לג' ימים, וגדולה התביעה עליו בהרבה.

ובצדיקים מצינו להיפך שנותן להם הקב"ה ניסיונות שיועד שיעמדו בהם, ועי"ז יתעלו, וכך ברשעים מזמין להם הקב"ה ניסיונות ויועד שלא יעמדו בהם ועל דרך הלעיטהו לרשע וימות (ב"ק ס"ט) כדי להענישם.

כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך ובעבדך ובעמך. (ט' י"ד)

לכאורה מה ענין "אל לבך" למכת ברד, אלא שבאזהרה למכה זו נאמר "היורא את דבר ה' מועבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים, ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשדה" - נמצא שמכה זו היה לה קשר מיוחד אל שימות הלב. (קונטרס משכנותיך ישראל שמות לרבי ישראל אלי כהן תשל"ט - ח"א עמ' כ')

כבוד מלכים

מרן הגאון רבי ישכר מאיר זצ"ל ראש ישיבת הנגב נלב"ע כ"ה טבת תשע"א

עולם התורה בנגב, הוא היה כמו אבא לתלמידיו, ואת זה הוא יירש מהרב מפוניבז' איך להיות עם התלמידים, "הרב מפוניבז' לא עשה בתי יתומים הוא עשה בתי אבות" ואת זה למד ממנו רבי ישכר, ילדים לא היו לו? היו לו מאות ילדים, שבנה אותם וגידל אותם להיות בני תורה. בדבריו הוסיף רבינו שליט"א וסיפר כי בזכותו של רבי ישכר זכיתי להתחיל בסדר קדשים כבר בבחרותי - וכך היה מועשה, כשהייתי כבן שמונה עשרה רבי ישכר זצ"ל היה מבוגר כמוני בכמה שנים וראיתי שהוא התחיל 'זבחים' והוא היה ניגש הרבה לדבר עם רבי שמואל, ולא הבנתי מה שהם מדברים, וזה הפריע לי מאוד שלא הבנתי מה שהם מדברים, החלטתי להתחיל ללמוד גם זבחים, בא אלי רבי ישכר ואמר לי, תראה אנחנו ידידים, אני אומר לך אל תתחיל.. לי היה מאד קשה שהתחלתי.. אבל אני התעקשתי כן ללמוד, הגעתי לדרך ג' ואני רואה שאני לא מביין מילה אחת, אמרתי לעצמי כנראה ישכר צודק וזה לא בשבילי, החלטתי להיכנס לחזון איש לשאול אותו את מה שקשה לי שם בגמרא, נכנסתי לחזון איש ושאלתי אותו, והחזון איש אמר לי מה שלך קשה גם לי זה קשה כל פעם שאני לומד את הסוגיא, ואני לא יודע תשובה.. אמרתי לעצמי אם לחזון איש אין תשובה והוא המשיך ללמוד אז גם אני ימשיך ללמוד.

קטעים מתוך הספר רבינו שליט"א בימי השבעה להסתלקותו

זכור אזכרה ימי קדם לפני שישים ושש שנים, בזמן בו למודנו יחד בישיבת פוניבז', נקשרנו נפש בנפש ונפשו קשורה בנפשו."

הגמ' (כתובות ק"ג ב') מוספרת שכשמת רבי יצאה בת קול ואמרה כל מי שהיה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי עולם הבא, היה שם כובס אחד שלא

ידידות ועמילות בתורה בצותא של עשרות שנים היה להגרי"י מאיר עם רבינו יבדלט"א ומשחר נעריהם בשיבה, היו לסמל ודוגמא בשקידת התורה. וגם לאחר שהקים הגרי"י זצ"ל את ישיבתו - ישיבת הנגב, היה רבינו מגיע בקביעות למסור שם שיעורים יחד עם רעהו מרן הגרמז"ש ברמן זצ"ל.

רבינו שליט"א תיאר כי רבים מובני הישיבה של אותם ימים חבים לרבי ישכר מאיר הכרת הטוב גדולה מאד - 'כי הוא סחף את כולנו להתמדה, ולא פסיק פומיה מגירסא אף לא לרגע'. ההתמדה המפורסמת של פוניבז' בימים ההם והרומה הגבוהה של השאיפות לידיעת כל התורה בהיקף עיון והעמקה, נזקפים ולא במועט להמתמיד היותר גדול שבכל הישיבה - רבי ישכר."

והוסיף לספר - 'אני זוכר, שבגינו הייתי זוכה לביקוריה של אמי הרבנית ע"ה. היה זה בשעת ערב מאוחרת כשהסתיימו סדרי הלימוד בלילה, ואני הייתי שם פעמי לצאת מבית המדרש, ללכת לביתי ולעלות על יצועי כדי להחליף כוחות לקראת היום הבא. בעודי מתכוון לצאת, קולו המתרויח של רבי ישכר עולה באוזני, הוא ישב שם בפיתו ולמד כזו התלהבות, כאילו רק זה עתה התחיל ללמוד. וכי יכולתי לצאת מהישיבה?! וכך גם רבים מחברינו. היינו שבים על מוקומו וממשיכים ללמוד בהתלהבות, עד שאמי מדאגתה אלי היתה באה לישיבה כדי להורות לי להפסיק ללמוד ולשוב הביתה לשינה."

לקראת כינוס 'נקבצו לך' של בוגרי ישיבת הנגב ושכר שכיר שנערכה בחודש סיון האחרון (תשפ"ד) עמד רבינו שליט"א על גדלותו של רבי ישכר וכה אמר בדברים שהוקרו בפני באי המעמד - רבי ישכר בנה את

עד זקנתו הוא היה אותו רבי יששכר עם אותה אהבת תורה ואותו עמל ויגיעה, ואותו אנהנו מספידים.

כשרואים את רבי יששכר כמוהו לא היה ולא יהיה ידענו שהוא אחרת מכולם, וכמוהו לא יהיה.

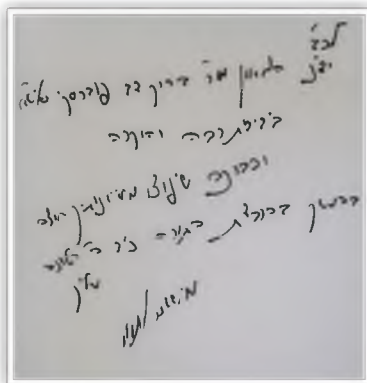
"הביאני המלך חדרון" לתורה ישנם חדרים פנימים חדר בתוך חדר, והכניסה לשם היא על ידי יראת שמים, וביראה ישנם הרבה דרגות וכמשי"כ, עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה. וכי עד עכשיו לא ידעו שאברהם הינו ירא חטא, אלא שישנם דרגות רבים ביראה, והידיעה שהתווספה היא ידיעה על דרגה חדשה של יראת שמים, דרגה שלא הייתה עד עכשיו.

אוי את היראת שמים של רבי יששכר, לא נשכח, והוא הגיע עד הסוף הוא השלים את תפקידו, ולקחו אותו מאיתנו אוי.

רבי יששכר הלך והקים את ישיבת הנגב, כששאלוהו למה אתה הולך לשם, הוא אמר אם הרב מפונביץ' הלך והקים תורה, אז כך אף אני צריך לעשות. רבי יששכר היה היחיד מתלמידי הרב שהתנהג כך הוא היה היחיד במעלות שלו. במנוף ובחזון הזה. לקחו מאיתנו את הפאר הזה ואת הדוגמא הזו הוא היה יחיד ומיוחד.

"אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם

לאו אל יבקשו תורה מפיו" (מו"ק י"ז א') ונשאלת השאלה וכי אדם יודע כיצד נראה מלאך. אלא מבאר המצודת דוד שמלאך מלשון שליח. בכל דור יש אדם שנשלח במיוחד משמים ללמד את הדור תורה. רבי יששכר היה בדור הזה שלוחו של מקום ללמד תורה לעם ישראל. וע"ז האבל הוא גדול. וכתוב שהעמידו ישיבה על קברו של חזקיהו, אבל כאן אין צורך להעמיד ישיבה יש כבר ישיבות שהוא העמיד, אלא שצריך לדאוג לחזק את הישיבות שהוא העמיד וכל אחד חייב לעשות את כל שבידו שהמפעלים שלו ישארו לנצח כיון שזה הנחת שלו.

חקדת הגר"י מאיר למון שליט"א על ספרו 'שכר שכיר'

היה בלוייה, כששמע את אותה בת קול נפל מהגג ומת ויצאה בת קול ואמרה שאף הוא מזומן לחיי עולם הבא. כיון שאף שהוא לא היה בלוייה, אבל מהצער שהיה לו מוכח שנשמתו הייתה בלוייה וע"כ אף הוא מזומן לחיי עולם הבא. ואף אני הצטערתי מאד שלא הייתי בהלוויה לא הייתי באשכבתיה דרבי, הייתי רחוק רחוק. אף הייתי בלוייה, נשמתו הייתה שם ונפשו קשורה בנפשו.

ר' יששכר ליויתי אותך בליבי כל הדרך. אוי. ועכשיו אני צריך להספיד את אחי.

ר' יששכר היה הדמות שלי בישיבה. כשר' יששכר היה יושב ולומד אי אפשר היה לעזוב את הישיבה, הוא ישב וילמוד ואני לא? הוא ישב ולמוד וחייב את כל החבורה יומם ולילה. הוא היה המתמיד הכי גדול בישיבה וכולנו התקשרנו אליו ונדבקנו בו. ואני צריך להספיד אותו.

כל אדם שנפטר מספידים אותו על חייו, כיון שחיי יהודי שוים הרבה מאוד. אך ת"ח שנפטר צריך להספיד אותו על חיים אחרים לגמרי, כיון שת"ח חי בעולם אחר, וכפי שמבואר במדרש (אוצר המדרשים (אייזנשטיין) חופת אליהו עמוד 177) "ישראל נקרא חיים שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום, צדיק נקרא חיים שנאמר פרי צדיק עץ חיים". מודוע צריך פסוק

נוסף שצדיק נקרא חיים וכי הוא אינו בכלל ישראל. אלא שחיי הצדיקים הינם חיים שונים לגמרי מחיים של יהודי. וע"כ תלמיד שגלה מגלים רבו עמו, מודוע. כיון שמגיע לתלמיד גלות לא מוות, ובלא רבו הרי זה מוות. רבי יששכר עבר מיום ליום לעולמות אחרים הוא היה בן עליה גם בזיקנותו. מבחינת העליה והגדלות הוא נשאר בחור צעיר, "נער ישראל". בכל פעם שנפגשו זה היה אותו רבי יששכר שממשיך לגדול "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" מבאר הגר"א שאם לא עולים אזי בהכרח יורדים. וכך חינוך רבי יששכר את הסובבים אותו, ולכן

הגאון רבי דניאל לוי זצ"ל רבה של ציריך נלב"ע כ"ט טבת תשס"ד

קטעים מתוך הספר רבינו - איש על העדה - איש אשר רוח בו

במדרש רבה קהלת פרשה א' והָאֲרָץ לְעוֹלָם עֲמֻדָת, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּן קַרְחָה לֹא הָיָה צָרִיךְ קָרָא לְמִימְרוּ אֱלָא וְהָאֲרָץ הוֹלְכָת, וְהָאֲרָץ בָּאָה, וְהָדוּר לְעוֹלָם הוּא עֲמֻדָה, וְכִי מִי נִבְרָא בְּשִׁבְלֵי מִי, אֲרָץ נִבְרָא בְּשִׁבְלֵי דוֹר אוֹ דוֹר נִבְרָא בְּשִׁבְלֵי הָאֲרָץ, לֹא אֲרָץ בְּשִׁבְלֵי דוֹר. אֱלָא, דוֹר עַל יְדֵי שְׂאִינֵי עֲמֻדָה בְּתַפְקִידֵי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְפִיכָךְ הוּא בּוֹלָה, וְהָאֲרָץ עַל יְדֵי שְׂהִיא עֲמֻדָת.

הרי לנו שענין גדול הוא ומיוחד להיות עומד בתפקידו, וענין זה הוא זכות להיות קיים לנצח, ולהלן שם ישראל נקראו ארץ שנאמר ואתם תהיו לי ארץ חפץ.

הגאון רבי דניאל לוי זצ"ל באמצע

הגאון רבי דניאל לוי זצ"ל שהיה ת"ח מובהק גדול בתורה, חריף ובקי בש"ס ופוסקים, מוכתר בכתר תורה ובכל מדה נכונה אוצר כל כלי המדה, שימש ת"ח גדולי ישראל ונתעטר בכתר הוראה וזכה להיות עומד בתפקידו ברב פאר והדר, זה כבר עשרות בשנים אשר אנכי מכיר וזולוה אותו בדרכיו והנהגתו בקרב עדתו המועטת, וראיתי את נועם הליכותיו וכשרונו הרב להיות מכלא תפקידו ועומד בתפקידו באמונה ובשלמות.

בפרשת פינחס כתוב יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה ולהלן איש אשר רוח בו, והוא יהושע, ופירש"י שמהלך לפי רוחו של כל אחד ואחד, הרי שענין זה מעלה מופלאה היא אשר נתעטר בה יהושע בן נון איש אשר רוח בו, והרי זהו באמת חובתו ותפקידו של רב להיות סובל ומהלך לפי רוחו של כל אחד ואחד. ואמנם הג"ר דניאל זצ"ל זכה למעלה זו באופן נשגב, היה שם עין על כל אחד ואחד מבני קהלתו ומקורבו

ומסייעו, ולקיים מדה זאת גם צריך עין טובה, דבר זה נאמר על משה רבנו טוב עין הוא יבורך.

אמרו חז"ל בניה של רחל נסן שוה, [הכונה נסיונם שוה] וגדולתם שוה, ביוסף נאמר ויהי כדברה אליו יום יום, וכן במרדכי נאמר ויהי כאמרם אליו יום יום, וגדולתם שוה שזכו למלכות. הכונה בה כי לא הרי נסיון אחד בזמן מסויים שאינו קבוע אלא לפרקים לנסיון של יום יום, כל אחד יכול להתגבר ולהתעלות מעל עצמו להיות עומד בנסיון, ובשעה זו הייתה לו התעוררות וחיוזוק לקיים את דבר ה' אפילו במצב קשה של נסיון, אבל נסיון קבוע שבכל יום אינו יכול לעמוד בו אלא מי שכבר זכה להיות קבוע במעלתו הרוחנית והרי זהו מהותו וקנין נפשו, וכבר אינו נכשל אפילו לשעה אחת, והוא ענין בניה של רחל יוסף ומרדכי שעמדו בנסיון של יום יום והוא מצב תמידי.

הוא ענין גדולתם שוה שזכו למלכות, כי מדת המלכות שהיא הנהגת הציבור אינו זוכה בה אלא מי שמצבו קבוע ואין בו היסח הדעת ורפיון אפילו שעה אחת ועומד על משמרתו תמיד, דאל"כ הרי בשעה מועטת זו יתכן להפסיד הכל, איש על העדה אינו אלא מי שהוא בכל מצבו ומהותו איש על העדה בלי הפסק כלל, וכזה היה המנוח הדגול זצ"ל.

על הפסוק אנשי חיל איתא במכילתא אנשי אבטחה, והביאור בה הוא כנ"ל כי להיות דיין אינו ראוי אלא מי שהוא איש חיל במהותו ולא סגי בכמה שיש בידו הרבה מעשים טובים, אלא צריך שיהא מצבו התמידי והקבוע במעלותיו "איש חיל" ואם לא כן אין לבטוח בו להיות ממונה על הציבור. והוא לשון אנשי אבטחה שיש לסמוך עליו ולבטוח בו שלא יכשל אפילו פעם אחת.

הודעה: פרשת בא - מרן רבי ארי' לייב מאלץ זצ"ל. פרשת בשלח - חמי הגר"צ רבי ישראל חיים קפלן זצ"ל. פרשת יתרו - מרן הגר"מ סולוב'ציק זצ"ל. פרשת משפטים - מרן הגר"י אדלשטיין זצ"ל. פרשת תרומה - מרן הגר"ח פונדסקי זצ"ל. פרשת תצוה - מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל. פרשת כי תשא - מרן המשגיח הגר"י לונגשטיין זצ"ל. פרשת ויקהל - מרן הגר"ח ש"ל לייבוש זצ"ל. פרשת פקודי - מרן הגר"ש איערבאך זצ"ל. פסח - מרן הגר"ח גרינמן זצ"ל. נשמה לקבל חומרים.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת וארא תשפ"ה

מדוע נענש פרעה על אף שהקב"ה הקשה את ליבו?

הוראת שעה

כיצד להחדיר אהבת תורה

[לב שומע' - שו"ת משגיחים בשיבות
כסלו תשפ"ה]

שאלה: כיצד ניתן לחבר בחורים ללימוד התורה, ולהחדיר בהם אהבת תורה.

מרן שליט"א: ראשית, המציאות היא שבחורים רבים אינם יודעים מדוע צריך בדווקא ללמוד תורה, הרי לכאורה אפשר להיות יהודים טובים גם על ידי עשיית חסד? צריך שכל בחור יידע ויבין בבירור מדוע תופסים כ"כ חזק את ענין לימוד התורה! ולצורך כך צריך ללמוד עמו ספר 'דרך ה', ובתוך הדברים להחדיר לו מה היא תכלית החיים, כמבואר שם, וכן במסילת ישרים (פ"א).

כמו כן צריך להסביר לו מה התורה קשורה לזה, שתכלית החיים היא הקירבה לקב"ה, ולימוד התורה מביא את התכלית הזו יותר מכל מצוה אחרת. ולדבר על זה הרבה מאוד.

כמו כן צריך להסביר לו את חשיבות הלימוד בעיניו ובהבנה, שיש בחורים הסבורים שרק לימוד של גמרא ורש"י זה 'תורת אמת', וכל השאר זה פילפולים שאינם תורת אמת חס ושלום. בחור צריך להבין שכל רמה נוספת של הבנה בתורה זה רמה נוספת של דביקות בקב"ה!

צריך להסביר לבחורים מה זה 'תורה', ומה זה 'הבנת התורה', להכניס להם שוב ושוב את היסוד הזה, שהתכלית בחיים זה לימוד התורה וקיום המצוות, לזלזל בעוה"ז פעם ועוד פעם, ואט אט יכנס בשכלו של הבחור ענין לימוד התורה.

ענין 'אהבת התורה' זה מדרגה נוספת, שיהיה לו 'גישמאק' בלימוד, וזה בא רק מכח ההתמדה. ראיתי בחזו"א ב'אמונה ובטחון' חידוש נפלא, שגם מי שלא אוהב ללמוד, אם יכריח עצמו ללמוד נגד רצונו פעם ועוד פעם, בסופו של דבר יקבל חשק ללמוד.

בנוסף לכך, כדאי לספר סיפורים על גדולי עולם, למשל, אם יש ר"מ שלמד אצל הרב שך זצ"ל, והוא מספר לתלמידיו עובדות מלימוד התורה ואהבת התורה של הרב שך, זה עושה רושם גדול על הבחור.

אלא הביאור בזה, שמאחר והעונש הוא תוצאה של החטא, נמצא שמי שחוטא הוא יוצר את העונש. ובאופן שהעונש מביא לתוצאות לא טובות, נמצא שהעונש גורם תוספת חומרא בחטא הראשון, שכן החטא גרם לביאת העונש. ועל כך הזהירה התורה 'לא תעשון כן לה' אלקיכם, דהיינו שלא יעשו חטאים שיגרמו לחורבן בית המקדש, שכן על ידי כך החטאים עצמם נעשים חמורים הרבה יותר, שהרי הם גרמו לביהמ"ק שייחרב. וכאמור העונש הוא תוצאה של החוטא, ונחשב שהחוטא עשה חטא כ"כ חמור שכן גם העונש הוא כתוצאה ממועשיו, ועל זה עצמו נענש.

ובזה מתיישב לשון המדרש 'הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך', שאין הכוונה בזה לעצם העונש, שהוא נעילת שערי תשובה, אלא תיאור התוצאה שיהיה מהעונש שמאחר והגיע לפרעה עונש שיימונעו ממנו את האפשרות לחזור בתשובה, ממילא החטאים שלו נעשו חמורים יותר, שגרמו לכך שלא יוכל לשוב בתשובה, וימשיך להחזיק את עם ישראל במצרים.

ועל פי זה יש ליישב תמיהה נוספת, מדוע שלח הקב"ה את משה להתרות בפרעה שאם לא ישלח את עם ישראל יקבל מכות, הרי בין כך הקב"ה הקשה את ליבו שלא ישלח, ומה תועלת יש בהתראה זו [ובשלמא לפי הביאור השני של הרמב"ן, שלא מנע הקב"ה מפרעה את האפשרות לעשות תשובה, אלא רק חיזק ליבו שלא ייכנע מפחד המכות, מובן שהיה צריך להתרות בו, כיון שהיה שייך שיעשה תשובה, אבל לשיטת הרמב"ם והביאור הראשון ברמב"ן, שפרעה נענש בכך שנמנעה ממנו האפשרות לעשות תשובה, קשה מדוע היה צריך להתרות בו]. וראה ברמב"ם שם שתידין קושיא זו, שמטרת ההתראה היתה לפרסם את העונש של פרעה, שיידיעו הכל שמי שמרבה לחטוא נמנעת ממנו האפשרות לחזור בתשובה. אמנם לפי מה שנתבאר יש להוסיף בזה, שההתראה היתה כדי להרבות בעונשו של פרעה, שהרי הקשיית ליבו הוסיפה על חטאיו הראשונים שגרמו לכך, ונמצא שבכך שלא שלח את ישראל אף על פי שהקב"ה התרה בו נעשה החטא הראשון חמור עוד יותר, שזה סיבה לעונש גדול יותר, והיה חפצו של הקב"ה להגדיל החטא של פרעה כדי להגדיל את עונשו.

ומזה יש ללמוד גם להיפך, שכן 'מידה טובה מרובה ממידת פורענות', כאשר אדם עושה מצוות ואדם אחר שרואהו מתחזק מחמת כן ועושה אף הוא מצוות, הרי שהמצוה של הראשון נעשית יותר גדולה וחשובה, מחמת שהביאה למצוות נוספות.

ונמצא שכל אדם שנמצא בשיבה או בבית מדרש ומתחזק בלימוד תורה, או תפילה, או חסד, וכן בשאר המצוות, הרי ממילא אחרים מושפעים ממנו, ומעתה כל פעולה שלו שווה עשרות מונים יותר. ולא ידך גיסא, אדם שמוזלזל ח"ו ואחרים לומדים ממנו, הרי חומרת המעשה גדילה יותר ויותר ר"ל. ולפיכך צריך כל אחד להיזהר מאוד שיושפעו ממנו רק לטובה, ולא חלילה להיפך, ועי"ז ירבו זכויותיו יותר ויותר. יעזור הקב"ה שנזכה תמיד רק לזכות את הרבים, ולהוסיף עוד ועוד זכויות. אמן.

מסופר בפרשה שהקב"ה שלח את משה רבינו לפרעה, להודיע לו מתחילה שהוא יקשה ויחזק את לב פרעה שלא ישלח את בני ישראל, כדי שיקבל מכות גדולות ורבות. כפי שנאמר (שמות 1: 2) 'ואני אקשה את לב פרעה, והרביתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים. ולא ישמע אליכם פרעה, ונתתי את ידי במצרים, והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל ממצרים בשפטים גדולים'. וידועה התמיהה, הכיצד נענש פרעה על חטא שלא היתה לו עליו בחירה? הלא הקב"ה הקשה את לבו?

הרמב"ן (בפירושו השני) מיישב בפשטות, שהרי פרעה מציוד לא רצה לשלח את בני ישראל, אלא שהמכות כפווה לעשות נגד רצונו, א"כ כל מה שחיזק ה' את לבו לא היה אלא שהמכות לא ישפיעו עליו, ונשאר רצונו כבתחילה שלא לשלחם, ועל כך נענש.

אולם בפירושו הראשון פירש הרמב"ן כדברי הרמב"ם, שאכן הקשה הקב"ה את ליבו לבל יעשה תשובה, אלא שמאחר וחטא בחטא גדול שהרע לישראל, מענישים אותו ומונעים ממנו לעשות תשובה, וזה גופא עונשו. וז"ל הרמב"ם (תשובה פ"ו א'): 'ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים, עד שיתן הדין לפני דין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו, שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו, כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה, לפיכך כתוב בתורה 'ואני אחזק את לב פרעה'. לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו, שנאמר הבה נתחכמה לו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חיזק הקדוש ברוך הוא את ליבו, ועכ"ל.

ומביא הרמב"ן כעין זה מדברי המדרש (שמו"ר ה'): אמר רבי שמעון בן לקיש, 'אם ללצים הוא יליץ' (משלי ג לד), מתרה בו פעם ראשונה ושניה ושלישית ואינו חוזר בו, והוא נועל בו דלת מן התשובה כדי לפרוע ממנו מה שחטא. כך פרעה הרשע, כיון ששיגר הקדוש ברוך הוא אצלו חמש פעמים ולא השגיח על דבריו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה הקשיית את ערפך והכבדת את לבך, הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך, ועכ"ל.

אמנם לכאורה יש לדקדק על דברי הרמב"ן והרמב"ם שפירשו שההכבדה היא רק שפרעה נענש שנמנע ממנו לשוב בתשובה, שהרי לשון המדרש הוא 'הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך', משמע שלא רק שנמנע ממנו לעשות תשובה אלא אף הוסיף לו טומאה על טומאתו.

ויש ליישב, דהנה נאמר בפרשת ראה (דברים יב, ז) 'לא תעשון כן לה' אלוקים'. ובפשטו, היינו אזהרה למוחק את השם או נותץ אבן מהמזבח והעזרה. אמנם רש"י שם הביא את דברי המדרש, 'אמר רבי ישמעאל, וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבח, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב'. ולכאורה צריך ביאור, שא"כ חורבן הבית הוא כבר העונש, ומה שייך להזהיר את ישראל על כך? הרי האזהרה שלא לעשות שייכת רק על עצם החטא, ולא על העונש, שזה נעשה ע"י הקב"ה?

בגדר דין 'וחי בהם ולא שימות בהם'

בהם' נאמר דין פטור אונס, דהיינו שאין זה נחשב כלל כמעשה עבירה.

ויש להביא ראיה לזה מהגמ' ביומא (פה), שדנה 'מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת? דהיינו שמתיר לחלל שבת כדי להציל אדם ממיתה, והביא ר' ישמעאל שם מקור לדין זה מ'בא במחותר', שניתן להצילו בנפשו, ואילו שמואל לומד זאת מ'וחי בהם'. ולכאורה יש לתמוה, מדוע אכן לא למד ר' ישמעאל את ההיתר לחלל שבת לצורך פיקוח נפש מ'וחי בהם', הרי הוא עצמו דורש ממקרא זה שבכל המצוות אמרין 'יעבור ואל ייהרג' [וכן הקשה הגמ' שם]. אמנם לפי המתבאר נחיא, שכן רבי ישמעאל סובר שבדין 'וחי בהם' לא נאמר היתר כללי לעבור על איסורים במקום שיש פיקוח נפש, אלא סובר שנאמר בזה פטור בקיום המצוות, שבמקום שיש אונס מיתה אין כאן מצוה. ומעתה יש לומר שדין זה נוהג רק באופן שאונסים אותו לעבור איסור, כגון שאומרים לו שאם לא יחלל שבת יהרגוהו, אבל אם רוצה לחלל שבת כדי להציל נפש מירא, שאינו אנוס לחלל את השבת. אלא שרצה להציל את חברו, אין מקום להתיר זאת מדרשת 'וחי בהם', ולפיכך הוצרך רבי ישמעאל ללמוד דין זה מ'בא במחותר', שמתיר לחלל שבת כדי להציל נפש מירא.

יישוב קושיית המנחת חינוך

ולפי"ז יש לתרץ את קושיית המנחת חינוך, מדוע רבי ישמעאל אינו מודה לסברת 'מאי חזית דדמא דידך סומק טפי', דהיינו שחייב אדם למסור את נפשו כדי שלא להרוג את חברו, שמאחר ונתבאר שאין כאן היתר לעבור עבירות משום פיקוח נפש, אלא שנאמר כאן פטור של 'אונס רחמנא פטריה', שהתורה לא ציותה על איסור זה במקום אונס. מעתה יש לומר שאם אונסים אותו להרוג אדם אחר יהיה רשאי לעשות זאת, שהרי אנוס הוא על כך, ובמקום אונס אינו מצווה על איסור רציחה, וממילא אינו צריך למסור על כך את נפשו.

(דברים כב כו) 'כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה, ולפיכך בג' עבירות אלו הדין הוא שיייהרג ואל יעבור', אבל בשאר מצוות התורה ילפינן מ'וחי בהם' שיעבור ואל ייהרג.

ושיטת רבי ישמעאל היא, שבכל המצוות אין צריך למסור נפש, ואפי' בג' עבירות, משום שנאמר 'וחי בהם', אמנם כאשר מכריחים אותו לעבור על אחת מן המצוות בפרהסיא, חייב למסור את נפשו על כל אחת ממצוות התורה, משום שיש בזה חילול השם, ונאמר בזה (ויקרא כב לב) 'ולא תחללו את שם קדשי, ונקדשתי בתוך בני ישראל', דהיינו שצריך לקדש את השם ולמסור נפשו על אהבת יוצרו.

קושיית המנחת חינוך על שיטת רבי ישמעאל

במנחת חינוך (מצוה רצה) תמה על רבי ישמעאל, הסובר שאין צריך למסור הנפש על ג' עבירות בצינעא, דבשלמא לענין ע"ז יש לומר שאינו סובר לדרשת חכמים מ'ובכל נפשך', אבל כיצד יתכן שהוא חולק על חכמים אף לענין ג"ע וש"ד, הרי לגבי רציחה זו סברא פשוטה של 'מאי חזית', ואילו גילוי עריות הוקש לרציחה.

חקירה בגדר דרשת 'וחי בהם'

וכדי לתרץ קושיא זו יש להקדים ולחקור בגדר דרשת 'וחי בהם ולא שימות בהם', האם הכוונה בזה שמעיקר הדין הוא חייב לקיים את מצוות התורה בכל ענין, ואם כפווה לעבור עבירה ועושה כן יש בזה איסור תורה, אלא שדרשינן מ'וחי בהם' שמשום הצלת נפשו מותר לו לעבור על איסורי התורה, או שהלימוד מ'וחי בהם' הוא שכאשר אונסים אותו לעבור אין כאן מעשה עבירה כלל, שהרי 'אונס רחמנא פטריה', ונראה לומר שבזה נחלקו חכמים ורבי ישמעאל, דדעת חכמים היא שבדרשת 'וחי בהם' נאמר שהותר לאדם לעבור על מצוות התורה כדי להציל את עצמו, ואילו דעת רבי ישמעאל היא, שבדרשת 'וחי

ושרץ היאור צפרדעים, ועלו ובאו בביתך, ובחדר משכבך, ועל מטתך, ובבית עבידך, ובעמך, ובתנורו, ובמשארותיך (שמות ז כח).

איתא בגמרא (פסחים נג): מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם, כתיב בהו 'ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנורו ובמשארותיך', איתתי משארות מצויות אצל תנור, הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

מח' ר' ישמעאל וחכמים אם צריך למסור נפש שלא לעבור ג' עבירות בצינעא

הגמרא במסכת סנהדרין (עד) מביאה את מחלוקתם של חכמים ורבי ישמעאל בדין 'ייהרג ואל יעבור'. דעת חכמים היא, שבכל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם 'עבור ואל תהרג' יעבור ואל ייהרג, חוץ מעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, שדינם 'ייהרג ואל יעבור'. ושיטת רבי ישמעאל היא, שאין חילוק בין ע"ז ג"ע ושפ"ד לשאר מצוות, אלא בכל המצוות הדין הוא שאם אומרים לו לעבור עליהם בפרהסיא הרי זה 'ייהרג ואל יעבור', ואם בצנעא יעבור ואל ייהרג [ראה תוספות כתובות יט. ד"ה דאמר, ותוספות ע"ז כז: ד"ה יכול].

וטעמם של חכמים הוא, שלגבי כל המצוות נאמר 'וחי בהם' (ויקרא יח ה), ודרשינן (יומא פה): 'ולא שימות בהם', דהיינו, שאין צריך למסור נפש לקיום המצוות, אבל לענין עבודה זרה יש לימוד מ'ואהבת את ה' אלוך... ובכל נפשך', שחייבים למסור על כך את הנפש, ולענין רציחה ילפינן מסברא, שמאחר ובין כך ייהרג כאן ישראל, אם כן יימר דדמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי, וגילוי עריות הוקש לרציחה, כמו שנאמר

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הדרכה לאברכים

קבלת 'עול תורה' - להרגיש 'מצווה ועושה'

אמת הדבר שהרגשה זו קשה מאוד לקנותה, שכן טבע האדם לדחות מעליו כל עול, ובני אדם ממש בורחים מקבלת עול עליהם, רוצים לעשות הכל בלי הכרח, אמנם אברך חייב לקנות את ההרגשה הזו, לחיות במדרגה שהוא מרגיש מוכרח! כמו אדם עובד שחייב להגיע לעבודה בזמן! ויכול לקנות הרגשה זו ע"י פעולות חיצוניות המעוררות את הפנימיות, ע"י שהוא רץ לסדרים, ועושה הכל כדי להיות בכולל בזמן המדויק, מעבר לכך שהוא לומד יותר זמן, הוא גם יקבל סייעתא דשמיא גדולה יותר, מכיוון שהוא מחשיב בזה את התורה, ולבסוף גם יצליח לקנות מדרגה אמיתית של 'מצווה ועושה'.

הגרי"י סלנטר כותב בענין זה יסוד גדול, שחשוב מאד לדעת, וזה לשונו (אור ישראל אגרת יז): 'ובזאת הלא נודע כי 'אדם לעמל יולד', ללחום מלחמת מצוה, והחובה עליו להתייגע בעבודת ה', לא רק לשמור מה שטבעו מניחו מעצמו ומה שהוא קצת כבודות להזניח, כי בזה האופן אין האדם עובד ה', רק הטבע עושה שלו, ויוכל להיקרא חלילה 'פורק עולי, כאשר לא יתן שום יגיעה לעבודת ה' יתברך, רק לשמור מה שאין עליו עול. וזאת הוא היסוד מעבודת האדם לבורא ית"ש, לשמור ולעשות גם מה שאין ליבו חפץ, כי אם לא ישים האדם לבו ונפשו לעשות נגד רצון לבבו, הרי הוא עלול לכל עבירות שבתורה ר"ל, גם אותן שאינו עובר עליהן מצד הרגלו וטיבעו, עכ"ל.

אדם מחויב לעבוד את ה' ולהתייגע נגד טבעו, ובהו הוא מקבל עליו 'עול תורה'. אפשר לקנות את זה ע"י לימוד המוסר ועשיית מעשים חיצוניים, גם תענית דיבור בתחילת הסדר עזרת לזה, ואפילו לאו דווקא תענית דיבור, רק להקפיד שלא לדבר דברים בטלים, חוץ מכמה מילים שממש חייבים. באופן כללי צריך אדם לעשות לעצמו כלל ברזל, לדבר כמה שפחות דיבורים באמצע הסדרים.

דברנו לעיל [הובא בשבוע שעבר], על הענין של עשיית פעולות חיצוניות, אפילו כאשר עדיין לא שייכים לדרגה זו, עד שלאחר זמן כבר באמת מגיעים לאותה דרגה שרוצים לקנות, ובאמת דבר זה עוזר גם לקנין נוסף ויסודי בחייו של אברך, וכפי שיבואר להלן.

ר' איצ'לה בלאזער אומר (כוכבי אור מאמר מה), שאדם חייב לחיות בהרגשה של 'מצווה ועושה'. וכמו שכתבו התוספות בקידושין (לא. ד"ה גדול), 'נראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף, לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ממי שאין מצווה. אדם צריך להיות 'דואג ומצטער' להרגיש שיש עליו עול! ולא להרגיש כמי שאינו מצווה ועושה. אם כשיש לאברך שאלות לגבי זמני הלימוד שלו היחס שלו הוא 'או שילמד או שלא', זה בוודאי בגלל שחסרה לו המעלה של 'דואג ומצטער' שעליה דברו התוס', זה בגדר 'אינו מצווה ועושה', וממילא גם השכר שלו יהיה כמי שאינו מצווה.

ולגבי ענין זה, לקנות את מעלת 'מצווה ועושה', יש להיעזר בפעולות חיצוניות. דבר ראשון, צריך לבוא בזמן לסדרים, לא עשר דקות אחרי, ולא רבע שעה, אלא בדיוק בזמן. חוץ ממה שמרוויח בזה זמן ללימוד התורה, הוא גם עושה בזה פעולה חיצונית שמעוררת את הפנימית. כשאברך רץ להגיע לסדר בזמן, ומשתדל להקפיד על סדרים מלאים, זה גורם לו להרגיש את חשיבות הלימוד. כשאדם עושה פעולות חיצוניות שמראות שיש עליו עול, שהוא מחוייב בזה, בסופו של דבר זה באמת יהיה כך.

זה הענין של 'עול תורה', שעליו אמרו חז"ל (אבות פיג מ"ה) 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'. צריך לקבל 'עול תורה' בדווקא: הרגשת עול של 'מצווה ועושה'! להיות 'דואג ומצטער'! חז"ל לא אמרו 'מי שלומד תורה מעבירים ממנו עול מלכות', אלא 'מי שמקבל עליו עול תורה', וצריך שבשיל זה את הדרגה של 'מצווה ועושה', להרגיש שהוא מוכרח ללמוד בכל רגע.

התורה

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת וארא תשפ"ה

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

ואלעזר בן אהרן לקח לו מכנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלוים למשפחותם (ו. כה). ופירש רש"י, מכנות פוטיאל, מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודה זרה, ומזרע יוסף שפטם ביצרו, ע"ל, ומקורו ממסכת בבא בתרא (דף קט ע"ב) יעו"ש. ובספר ליקוטי יהודה (שמות, עמ' עא) הביא ששמע להקשות מוקינו בעל האמרי אמת מגור זצ"ל, שהרי אמרו במסכת בבא מציעא (דף נח ע"ב) שאם היה בעל תשובה, אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך, ואיך כאן הזכירה התורה שיתרו פטים עגלים לע"ז.

ויישב עפ"ד החידושי הרי"מ זצ"ל שיתרו חידש דרך חדש בעבודת ה', לחקור בכל ע"ז שבעולם ולראות שאין בהם ממש, ועי"ז להגיע להכרת האלוקים, וממילא אי"ז גנות. עוד הביא מהבית ישראל זצ"ל שיישב, שהרי מי שעושה תשובה מאהבה זדונות נעשות לו זכויות (יומא דף פו ע"ב), וכמו שפי' האמרי אמת מדוע מזכירים בתפילת גשם 'על הסלע הך ויצאו מים', הרי היה לחטא כי נצטווה לדבר לסלע, אלא כיון שעשה משה תשובה מאהבה, א"כ אדרבה מזכירים זאת לזכות.

ובפשטות היה נראה ליישב באופ"א, שכל האיסור להזכיר חטאיו הראשונים הוא באדם רגיל שידוע לנו שעלול להיפעל ולהצטער מזה, אבל יתרו שהיה בדרגה גבוהה מאד, וזכה לחתן כמשה רבינו איש האלוקים, בוודאי ידעה התורה שלא יצטער אם יכתבו כן, וכתבה לנו זאת כדי ללמדנו מוסר שגם אדם שהיה בדרגה כזו שפטים עגלים לע"ז יכול לזכות לשוב בתשובה שלימה, ולהתגייר ולחסות תחת כנפי השכינה, ולהשיא את בתו לחתן קדוש כמשה רבינו ע"ה.

ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' הקולות יחדלון והברד לא יהיה עוד למען תדע כי לה' הארץ (ט. כט). ופירש רש"י, כצאתי את העיר, מן העיר, אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גילולים, עכ"ל. ויש מקשין [ראה ברכת מרדכי (ע"ת כאן)], שהרי מבואר ברש"י (לעיל ז, יז) שאין גשמים יורדים במצרים, אלא הנילוס עולה ומשקה את הארץ, ומצרים עובדים לנילוס, ולפיכך הלקה את יראתם ואחר כך הלקה אותם. ומפורש שהנילוס היה עבודה זרה שלהם, וא"כ צ"ע איך בשאר המכות התפלל משה בתוך העיר, הרי הנילוס היה גילולים שלהם, וזה היה בכל מצרים, כמבואר ברש"י (ז, יט) שהנילוס מימינו מתברכים ועולה דרך היאורים ומשקה השרות, ע"ש.

ונראה ליישב דאמנם המצרים היו עובדים לנילוס, אך הוא לא נחשב עבודה זרה, שהרי סוגיא ערוכה היא במסכת עבודה זרה (דף מז ע"א) ובראשונים שם, שמים של רבים אין נאסרים כשנעבדו והשתחוו להם (גם לפי שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וגם שכל המחובר בטבעו לקרקע אינו נאסר, ע"ש בדף נח ע"ב). וכן פסק השו"ע (י"ד סימן קמה ס"א) 'הנהרות והמעיינות של רבים, ואילנות שלא נטעו לשם אלילים, אינם נאסרים' יעו"ש בנושאי כלים, ולכן לא יצא משה מהעיר, כי לא היה לנילוס דין גילולים, ודו"ק.

האם האסיר ישתחרר מהכלא, כשלא יהיה לו מנין ושיעורי תורה בעברי לא זכיתי להיות שומר תורה ומצוות, ובעקבות כמה פשעים שעשיתי אני יושב כעת בבית האסורים. ב"ה התחזקתי שם מאד ברוחניות, ואני מתפלל בציבור בביהכ"נ של הכלא שלש פעמים ביום, וגם משתתף בכל יום בכמה שיעורי תורה הנמסרים במקום.

מכיון שאני עומד לפני שחרור, אני זכאי כל כמה חודשים לחופשה של יומיים, אך אחד מתנאי החופשה, שאשהה בביתי ולא במקום אחר, ואסור לי לצאת מהיישוב בו אני מתגורר. לצערי הרב אני עדיין רווק, וגם אין לי הורים, וביישוב בו התגוררתי לפני שנכנסתי לכל אין מנייני תפילה ולא שיעורי תורה, ואין לי אפשרות להחליף את מקום החופשה.

שאלתי היא, האם מותר לי לצאת מהכלא לחופשה, כי מצד אחד יהיה לי קצת חופש ואחליף אורה פחות מלחיצה, אבל מצד שני אני מפסיד בזה תפילות כמניין ושאר דברים שבקדושה, וגם שיעורי תורה.

ואם מותר לי מעיקר הדין לצאת לחופשה, האם ראוי מצד מדת חסידות בכל זאת להישאר בכלא, או שבכל זאת כדאי שאצא לחופשה?

תשובה. אם הנהלת הכלא נותנים את האפשרות להשתחרר לביתו, מסתבר שזה לא רק פרס, אלא גם צורך נפשי ובריאותי ולכן מותר לו להשתחרר, אבל אם רוצה מותר לו להישאר בכלא.

מקורות ונימוקים

מבואר בשו"ע (או"ח סימן צ סעי' טז) שההולך בדרך, והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ארבעה מילין מקום שמתפללים בעשרה, צריך לילך שם. ולאחריו צריך לחזור עד מיל כדי להתפלל בעשרה [ומיל הוא שיעור שמונה עשרה דקות]. והיושב בביתו, דינו כמלאכא ריו, וצריך לילך עד מיל (משנ"ב ס"ק נב).

וכתב בשו"ת אגרות משה (או"ח סימן כז) שכל טירחא שאדם צריך לטרוח עבור תפילה בציבור, יש לשער אם הטירחא היא כהליכה של מיל, ואם יש לו פסק ישתדל להחמיר ולא יקל, וצריך שידון על זה בכבוד ראש.

ואם מדובר באונס ממון, פסק המשנ"ב (סימן צ ס"ק נט) שאין צריך להפסיד ממון בשביל תפילה בציבור, ואם יבוא ע"י התפילה להפסיד ממון יכול להתפלל ביחידות, אבל מניעת רווח לא נקרא הפסד, וצריך להפסיד רווחים כדי להתפלל בציבור.

[וראה מש"כ בחשוקי חמד עמ"ס פסחים (דף צד ע"א) עד איזה מרחק חייב אדם לנסוע כדי להתפלל בציבור, והאם משערים שיעור מיל בהליכה ברגל או בנסיעה של י"ח רגעים, וכבית יעקב (סימן לה) דן בשאלה זו לגבי נט"י, שחוזר עד מיל, אם יש חילוק בין רוכב על סוס להולך ברגליו, והרוכב על סוס ירכב מרחק של י"ח דקות רכיבה, והולכי שמהשכים מה שיכול לילך ברגליו ולא ע"י סוסים. וע"ע בכיבוד הלכה (סימן קסג ד"ה ברחוק) שדן בשאלה זו, וכתב דמסתברא דכשהוא נוסע בגמלא פרחא אין חושבין לפי אורך הדרך, אלא לפי חשבון הזמן של הילוך ד' מילין וכו', יעו"ש.

אך בנד"ד שמוציא כסף עבור הדלק שנוסע במיוחד לצורך התפילה, יל"ע, וסיימו שאדם שיש לו רכב פרטי, ובשביל כל דבר פעוט הוא נכנס לרכב ונוסע י"ח דקות, ככה"ג ברור שלא תהיה תפילה בציבור חשובה פחות מכל צורך אחר שטורח ונוסע עבורו, וכ"ע מודו שחייב לנסוע מרחק נסיעה של י"ח דקות.

וישוב מצאנו שנשאל בזה מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (פניני תפילה, עמוד קכא) כאשר צריך לנסוע ברכבו לצורך תפילה בציבור, שמצד אחד יש לנסוע עד כשיעור מיל דהיינו 18 דקות, אבל מצד שני בנסיעה ברכב יש גם הוצאות של דלק, והלא אין חייב להוציא הוצאות ממון עבור תפילה בציבור, והשיב מו"ח זצ"ל, שהרי בשביל לראות איזה משהו מעניין היה נוסע ולא היה עושה את החשבון של הדלק... וכשנשאל אם צריך גם לקחת מוניית, היה נראה מדבריו שפטור.

ונראה בכונתו שעל נסיעה ברכב אדם אינו עושה חשבון של עלות, וגם בשביל דברים פעוטים, ואם לא יסע עבור תפילה בציבור אין זה משום חשיבות הממון אצלו אלא משום זולול בתפילה בציבור, משא"כ בנסיעה במונית, אדם חושב פעמיים על לקיחת מונית, ורק בשביל דברים חשובים לוקח מונית, ולא חייבו להוציא ממון על תפילה בציבור.]

ולכאורה בנד"ד היה צריך לדון כמה קשה לו הישיבה בכלא, וכמה חשוב לו היציאה לחופש, שאם יש לו חשיבות ביציאה לחופש יותר מאשר הטירחא ללכת מיל, מותר לו לצאת לחופש, ואם החשיבות פחותה יותר אסור לו לצאת.

[והיה מקום לדון, מה הדין כמי שיש לו תפילת שחרית ומוסף, האם צריך לטרוח שני מילין כי אלו שתי תפילות, או שמא על תפילה בציבור לא הטירחו אלא מיל, ואם נאמר כצד הראשון יש לדון על הטירחא של כל התפילות שיכול להתפלל במשך יומיים בציבור, ואז לבדוק את חשיבות היציאה לחופש].

אנחנו יותר נראה שאם הנהלת בית הכלא נותנת את האפשרות להשתחרר לביתו, מסתבר שזה לא רק פרס אלא גם צורך נפשי ובריאותי, ולכן מותר לו להשתחרר אף שאינו מרגיש צורך לכך, אבל מסתמא הנהגה יודעת שהאסירים צריכים זאת כדי לשקם את עצמם לאחר היציאה מן הכלא, אבל אם רוצה מותר לו להישאר בכלא.

וראה מה שכתבנו בקונטרס 'חמדת חיים' (עמוד 10) כשרוצה להחמיר ולילך לאחוריו ב' מילין, האם נקרא חסיד או לא, והכאנו מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שמי שקיבל על עצמו שלא להפסיד בשום אופן תפילה בציבור, רשאי לטרוח טובא ולנסוע למרחקים לתפילה בציבור, וכן כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן צח) שאע"פ שכתב המשנ"ב שאין צריך להוציא כסף על תפילה בציבור, מ"מ בוודאי שראוי לעשות כן.

ובביאור הדברים ראה בשנות אליהו להגר"א (ברכות פ"א מ"ג) שדן, שמצד אחד מציעו מידת חסידות כהרבה דברים, ומאידך אמרו חז"ל שכל הפטור מדבר ועושה נקרא הדיוט, וביאר שבדרך שהוא בעצמותו ראוי ומשובח - ודאי שמצדו להחמיר, אבל אם אין בו שום תועלת וענין (כמו שיטת כ"ש שבערב יקרא בהיטה ובבוקר יעמוד, שלפי שיטת ב"ה אין בו שום ענין) - על זה נאמר שנקרא הדיוט. וא"כ בתפילה בציבור פשיטא שרשאי לטרוח יותר.

סנהדרין דף לב ע"ב
תידחה שאינה טעונה מפני טעונה

כשהיושבים ליד החלון רוצים שיהיה סגור,
היושבים באמצע רוצים לפתחו

שאלה. בית המדרש שיושבים שם אנשים ולומדים תורה, והנה הזמן הוא חורף, אך באותה העת בעונותינו הרבים הקב"ה עצר את השמים ובהוץ חמים קצת, אך אי אפשר לפתוח את המזגן, ולכן מבקשים הלומדים שיושבים באמצע הבית מדרש שיפתחו את החלון, אך אלו היושבים ליד החלון הדבר מפריע להם, כיון שיש קצת רוח, והיא מנשבת להם בפנים, ולכן מסתפקים מה לעשות, ליושבים ליד החלון לא נוח כשהחלון פתוח, כיון שהרוח מנשבת להם בפנים, וליושבים באמצע הבית מדרש, לא נוח, כיון שחם להם והם רוצים שיהיה להם אור?

תשובה. לכאורה יש מקום לומר שאלו הסובלים מן החום צודקים, כיון שאינם יכולים להתגונן, כמבואר בתוספות בכבא בתרא (דף קמד ע"ב ד"ה חוץ) שהביאו את היוזשמי, שלגבי הקור אפשר ללבוש בגד נוסף, אבל מהחום והשרב אי אפשר להינצל, דכתיב ואין נסתר מחמתו, יעו"ש. וא"כ גם בענינו אלו שסובלים מהקור, יכולים להתגונן על ידי שילבישו מעיל, אבל אלו הסובלים מהחום אינם יכולים להתגונן.

ויש לומר שכל זה אינו אמור אלא כשהשמש קופחת, ואין איך להינצל מזה, אבל במקום שהקור והחום אינם דברים שמסכן את הבריאות, אלא חוסר נוחות, שהוא חלק סובלים מהחום, וחלק סובלים מהקור, וגם לשבת עם מעיל יש בזה חוסר נוחות, אין לומר שילבישו מעיל. וגם אין לומר שילכו בתר רוב, שהרי הישיבה משועבדת לכל הבחורים, וכיון שמיעות הבחורים סובלים, אי אפשר לומר להם ללכת.

והנה נאמר בסנהדרין דף לב ע"ב שתי ספינות עוברות בנהר, ופגעו זו בזו, אם יעברו שתיהן בבת אחת טובעות, כזו אחר זו עוברות. וכן שני גמלים שהיו עוברים במעלות בית חורון, ופגעו זה את זה. אם עוברים שניהם בבת אחת נופלים, כזה אחר זה עוברים. כיצד נעשה? טעונה ושאינה טעונה, תדחה שאינה טעונה מפני טעונה. קרובה לעירה ורחוקה מעירה, תדחה הקרובה מפני הרחוקה. שתיהן קרובות או שתיהן רחוקות, שתיהן טעונות או שתיהן אינן טעונות, הטל פשרה ביניהן, ומעלות שכר זו לזו.

וכתב המאירי שטעם הדבר, כי כל שאנו רואים שיכול לסבול העיבוב ביותר, יידחה מפני חברו, וכן בריא מפני חולה, וכל כיוצא בזה. אף לענין הדין אמרו, שאם היו לפני הדיין הרבה בעלי דינים, מקדימים יתום לאלמנה, ואלמנה לתלמיד חכם, ותלמיד חכם לעם הארץ, ואשה קודמת לאיש מפני שבושתה מרובה, ואם הכל שוה, מקדימים לקודם, עכ"ל.

לאור זאת נראה שגם בענינו יש לקחת אדם מן הצד אשר האמת נר לרגליו, וישב שעה ליד החלון, ושעה באמצע הבית מדרש, ואז הוא יחליט הסבל של מי גדול יותר, ועל פי זה ינהוג. ואם אי אפשר לכדוק, נראה שיפתחו ויסגרו את החלון לסירוגין, על דרך משל חצי שעה החלון פתוח, וחצי שעה סגור, כי חצי שעה עדיין אפשר לסבול קור וחום.

וכל זה כאשר אין אחד מהם חולה, אבל אם יש שם אחד חולה, והדבר מפריע לו ביותר, הרי סבלו הוא הגדול ביותר, ויש להתחשב בו, כמו שכתב המאירי, שבריא נדחה מפני החולה, והבית מדרש משועבד בין לחולים ובין לבריאים.

בבטאון 'קול ברהמ' (גליון 401) הובאה התייחסותו של מרן רבינו שליט"א בנוגע לשחרור השבויים מהשבי בשבוע זה ובשבועות הבאים, כאשר רבינו מאריך על השמחה הגדולה שיהודים יסבלו סבל נורא יוצאים כעת מאפילה לאורה. כאשר כאן המקום להדגיש ולהבהיר את הדבר הפשוט, שאין בכך כל הבעת דעה על מצב העסקה בה משחררים מאות מחבלים ורוצים תמורת שבויים, וכבר כתב על כך רבינו בחודש השיוון תשפ"ד כי צריכים על כך בית דין של שבעים ואחד שיכריעו על שאלת הרת-גורל זו, וכל דבריו הם רק על השמחה שיש בצאתם מחשיכה לאורה.

להלן תמצית הדברים, בעריכת ידידנו עוז הרה"ג ר' משה מיכאל צורן שליט"א: "ביום ראשון שלאחר שמחת תורה, כשברבים מיישובי העוטף עדיין נערכו קרבות פנים אל פנים עם המחבלים הארורים, עמד רבינו - מיד לאחר תפילת הנין - והציג דף מיוחד בו היתה כבר רשימת שבויים לתפילה ולזעקה. הרשימה הועברה אל הרב כבר בשעות הלילה, והיינו במוצאי שמחת תורה, ורבינו עמד על הבימה שליד ארון הקודש, ופירץ בבכי נסער, ואמר: 'בגלל הדף הזה לא יכולתי לישון כל הלילה! אנחנו חייבים לשפוך לב נמים על השבויים'. נדמה שרמת אלחנן 'האזינה' במיוחד לזעקת השבויים והיתה שותפה לצערן של המשפחות. כמעט בכל דרשה של רבינו הושמעה זעקה זו, שידדה לבנכי הלב ועוררה את כלנו להרבות בתפילה לשלומם של השבויים. עוד זאת; במנין הנין נאמרת מאז פרוץ המלחמה, מלבד פרקי התהלים גם תפילת 'אבינו מלכנו' לאחר השמונה-עשרה, בהתעוררות רבה.

במהלך כל השנה ורבע האחרונה נפגש רבינו עם משפחות השבויים, ועודדס וחיצקס לבטוח בהש"ת, תוך שהוא עצמו פורץ בבכי יחד איתם, ומפגין בכך את ההשתתפות בצערם. המשפחות הגיעו למענו הפרט, והשתתפו גם בשיעוריו, ורבים מהם אכן התחזקו בגין כך בשמירת התורה והמצוות. בכל פעם שבני המשפחות הגיעו לשיעורים, זעק רבינו מהמיי-ליבו הטהור, ואמר: 'אנחנו שותפים לכאבכם הנורא, וכולנו עושים את כל מה שניתן על-מנת שבניכם ובנותיכם ישתחררו כבר מהשבי'.

ביום חמישי בבוקר (לפרשת שמות), מיד לאחר שפורסם על ההסכם לשחרור השבויים, הגיע רבינו לתפילת הנין, ופניו מאירות יותר מבעבר יום. סוף-סוף הגיע היום המיוחל, שהשבויים האומללים מתחילים להשתחרר! ביקשנו מרבנו שיאמר כמה מילות חיזוק, ורבינו התמקד בנקודה חשובה, שרבים אינם שמים לב אליה: 'יש מי שסבור שהחמאס הסכים להחזיר את השבויים בגלל היחלשותו במלחמה, או בגלל שחיסלו לו את כל מפקדיו הבכירים, או אולי מפני שהוא פוחד מטראמפ שאיים עליהם, או בגלל המדיניות המתוכננת שהפעילו לחץ, וכו'. והכל שטויות! - הכריז רבינו באוזנינו, והסביר: הרי על אנשי החמאס אומרת התורה במפורש 'הוא יהיה פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו'. ואם התורה אומרת זאת, הרי שהיא האמת הנצחית הישמעאלים הם פראי-אדם, ואין יתכן שלפתע-פתאום הם מוכנים לגנוח את אופיים הפראי, ולהחזיר שבויים?! ולכן נדאי להכריז באוזני כל העולם שמה שקרה כאן הוא נס גדול ועצום! רק ברצונו של השם יתברך התאפשר שחרור השבויים, ולא בגלל שום סיבה אחרת!'

רבינו הוסיף: שאופיים הטבעי של בני ישמעאל הוא 'הפרא אדם' שבהם, ושרואים מכך אף מכך שהחיות'ים בתימן ממשיכים לשגר טילים לעבר ארץ ישראל, למרות שמפציצים אותם בחזרה, והורסים להם אפילו את ארמון המלכות של הנשיא בצנעא, אחד מסמלי השלטון בתימן. איזו תועלת יש להם בשיגורו של טיל אחד? וכי יש לנו גבול משותף איתם? וכי גאלנו מהם שטחים? והרי לאחר שהם משגרים טילים, מפציצים אותם והורסים להם תשתיות יקרות! הא למדת, שזה 'הפרא אדם' של ישמעאל, שהוא פרא אדם בלי סיבה, ובלי הגיון - אמר רבינו. והוסיף: 'ואם אכן בכל זאת נתתם הסכם עם החמאס, אין זאת אלא נס גדול וגלוי שנעשה לנו מן השמים! הכל ביד ה'. והעצה היא אחת ויחידה, וכדברי הגמרא (סנהדרין דף צז ע"ב): 'רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושים תשובה, נגאלין, ואם לאו, אין נגאלין. א"ל רבי יהושע: אם אין עושים תשובה אין נגאלין, אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגודרתינו קשות, כהמן, וישראל עושים תשובה ומחזירן למוטב'.

רבינו הדגיש שצריך להמשיך ולהתפלל, להשתתף בצער המשפחות האמורות לעבור בשבועות הבאים יסורים נוראיים של המתנה מורטת עצבים, הרי כל שבוע ישתחררו רק שבויים בודדים, ועד הרגע האחרון לא יידע אף אחד מהם אם הבן שלו חי או מת, ואם הוא ישתחרר. הכל עלום וסתום. וגם זה חלק מה'פרא אדם' של הישמעאלים. אי אפשר לתאר את הצער שיעבור על המשפחות, ועלינו להשתתף בצערן, ולהתפלל עליהן מקרב לב שלא יסבלו עוד. זו חובתנו כיהודים בני אברהם יצחק ויעקב. אי אפשר להישאר אדישים למול סבל שכזה שאנשים רבים היו נשברים מכך, ולא היו עומדים בזה כלל, עכ"ל.

עוד התפרסם ביום א' (פרשת וארא) בבוקר, כי רבינו התבטא ואמר: 'כשאשמע ששבויים השתחררו, אקח טלית חדשה שקניתי ואברך עליה 'שהחיינו', ואוכן גם על בשורת השחרור'. את הדברים אמר רבינו ביום א' השבוע, בעודו מסביר שכאשר ישמע על שחרור החטופים יקח טלית חדשה ויברך עליה 'שהחיינו', ויכוון להוציא בכך גם את הבשורה הטובה על שחרור השבויים. את הטלית קנה רבינו, בין היתר, במיוחד למטרד זה. וכמובן שכל יהודי, שיש בלבו שמוחה על השחרור, יכול לברך גם על פרי חדש ובגד חדש. רבינו הוסיף שמי ששמע במהלך השנה את קולות הבכי של המשפחות לא יכול להישאר אדיש, ותוקפת אותו שמחה גדולה על השחרור. כשנשאל רבינו, מתי בדיוק לברך, השיב - כשישמעו שהשבויים ישתחררו. בעודו מוסיף לספר שאמה של אחת החטופות היתה אצלו ומירדה בבכי עצום על שביה של הבת. 'והבטחתי לה שאקיים את הלמדור שלי לזכותה של השבויה' (ואכן, בתחילת כל שיעור שבמסגרתו של רבינו, מקדיש רבינו את השיעור לשיעוריה של נעמה בת איילת (לוי), הצפוייה בס"ד להשתחרר בשבועות הקרובים). לכן, כשאשמע על שחרורה, כמו גם על שחרורם של שבויים אחרים, אברך 'שהחיינו' על הטלית ואוציא בברכה זו גם את בשורת השחרור. רבינו הדגיש שאין לברך 'שהחיינו' רק על השחרור, אלא לברך על דבר שמחייב ללא ספק את הברכה, ולהוציא גם את השחרור.

אחודה נא חידה

איך יתכן שיברך אדם לכתחילה על לחם בורא מיני מזונות, ולבסוף יברך ברכת המזון?
(התשובה לחידה, א"ה בגליון הבא, החידה באדיבות ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה מגליון קודם: איך יתכן שיאכל אדם (כדרך אכילה) פת כשיעור המחייב ברכת המזון, והדין הוא שיצטרך לברך לאחר אכילתו ברכת בורא נפשות לכתחילה?

תשובה. א. אכל פת, ואין לו סידור, ואינו זוכר בע"פ את נוסח ברהמ"ז (ועד שישגי סידור יעבור שיעור עיכול), י"א שיברך 'בורא נפשות', וה'ה' לגבי מעין ג', כמבואר בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סימן עד), ובשו"ת ארץ צבי (סימן כט), יעו"ש בראיתם. אמנם במג"א (סוף סימן רח) מבואר לא כך [וע"ע משנ"ב (סימן רב ס"ק מב, ו"ק נה. ובסימן רח ס"ק סב) ב. הגר"ח גריינמן זצ"ל חידש (חז"ב ברכות, סימן י ס"ק טו) שהאוכל דבר מלוח פחות מכזית, והוצרך להעביר את הטעם המלוח שבפיו ע"פ פת, הפת נחשבת טפילה למליח, ואם אכל ממנה כשיעור כזית מברך בורא נפשות, דאין לה חשיבות של פת] וכדמצינו ברהמ"א (סימן ריב ס"א) שאם אוכל את הפת הטפילה קודם לעיקר, מברך עליה שהכל, והרי דינה כשאר המאכלים, ע"ש [וע"ע בכף החיים (סימן ריב סק"ג) בשם הלכות קטנות, שאם אכל מהפת הטפילה כדי שביעה, מברך ברהמ"ז]. ג. עי' בביאה"ל (ריש סימן רד, ד"ה הפת) שכתב בדעת הרמב"ם, שהאוכל פת שעמישה (שברוכה שהכל) - אינו מברך ברהמ"ז אלא ברכת נפשות, ועמיש"ב בזה בחשוקי חמד עמ"ס מנחות (דף כג ע"א).

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממוך שליט"א,
ניתן לדרש במייל a0527642209@gmail.com,
ובפלאפון רג"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com,
ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממוך
רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו ש"ח יצחק, 04-376-0582,
או 072-380-9348. מדי ערש"ק יעדכן בקו האם יידחה סדן
שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

משנת יושר

בביאור ענין עד אחד נאמן באיסורים

בשמדברים על נאמנות של מעשרות, הרבה פעמים בחורים אומרים את הפתגם "ע"א נאמן באיסורים", וצריך לדעת שזה לא נכון, כיון שהביאור בזה שע"א נאמן באיסורים הוא שבגיטין וקידושין אפי' משה רבינו לא מספיק לבדו אלא צריך את משה ואהרן, וכן לא מספיק הגרעק"א לבד אלא צריך גם את הנתיבות, אבל באיסורים מספיק הגרעק"א לבד, אבל אחד שלא יודע מה זה מעשרות הוא נקרא אחד ולא עד אחד, ואין זה נכון לומר בכה"ג ע"א נאמן באיסורים.

בנוסף יש לדעת שבמעשרות ההלכה הייתה שצריך ג' אנשים שיקבלו אותו שהוא חבר ולא ע"ה, ואמנם החזו"א מיקל בלי קבלת חברות בפני ג' אבל צריך להיות את התנאים של חבר כגון שלא מוכר טבל ולא מתארח אצל ע"ה וכו' ורק אז הוא נאמן לומר שזה מעושר, רק אם הוא בדרגה הזו, אבל סתם ע"א נאמן באיסורים לא מועיל במעשרות אלא צריך גם שיהיה א' שיוכל לקבל חברות, מן הרב מברסק היה עושה שליחות את הבן שלו למעשרות, וזכורני שבכל פעם שהביאו לביתו דברים שהיה צריך לעשרם, היה אומר 'תיקני לי חצרי' אני עושה אותך שליח לעשר, כך היה אומר כל פעם.

תורת יושר

מדוע ביקש פרעה על הסרת הצפרדעים ממשה ואהרן ולא מהחרטומים

ויחזק לב פרעה ולא שמע עליהם וגו' (ז', כ"ב)

ע"י רש"י לומר ע"י מכשפות אתם עושים כן כו', ומיהו לעיל בפסוק י"ג יש לומר דכיון דויבלע מטה אהרן את מטתם, כבר לא הי' אפשר לומר כן, לכן לא פירש רש"י שם ע"י מכשפות כו', וצריך עיון אם תלה הדבר בכישוף א"כ מסתמא גם בצפרדעים כן, ולמה ביקש למשה ולא אהרן שיעתירו להסר הצפרדעים ולא ביקש לחרטומים שישירו כל הצפרדעים שהרי הכל ע"י כישוף והרי מסתמא יכלו לעשות כן והרי מכה שע"י כישוף אינו לתמיד, ובשלמא אם אלו שע"י משה לא הי' ע"י כישוף אולי לא הי' בידם להסירם ולא יכלו להסיר רק מה שהם הוסיפו.

היכן היתה ניכרת הוספת החרטומים והיכן לא

ויעשו כן חרטומי מצרים וגו' (ז', כ"ב)

יש לדעת כיצד עשו והרי כבר הי' הכל דם, וע"י דעת זקנים מבעלי התו' שכבר עמדו ע"ז יעוין שם, ומיהו גבי צפרדעים (ח' ג') יש לומר שהי' ניכר הוספתם. ובמכת ארבה יש לומר שלא היה ניכר כלל הוספתם, וכן בחשך לא הי' שייך לקרא לחרטמים שאף אם יכלו לעשות הרי לא יהא ניכר וגם הרי לא ראו איש וגו' ולא קמו וגו'.

ויעש משה ואהרן כאשר צוה וגו'

יש לדעת מאי ויעש וגו' הרי עדיין לא הי' רק ציווי אתה תדבר וגו', וצריך לומר לכאורה דהיינו אח"כ כשבאו לפרעה, ואולי גם שקיבלו עליהם לעשות, וקאי על כל המכות וע"י רש"י בפסוק ב', ולהלן פסוק י' ויבא וגו' ויעשו וגו' וישלך וגו', יש לומר דהיינו שדיברו אליו ואמר תנו לכם מופת ואז וישלך וגו'.

ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת (ז', כ"ג)

פרש"י למופת המטה שנהפך לתנין ולא לזה של דם, והוא לפרש לשון גם לזאת, ואמנם בשניהם (במופת המטה ובדם) כבר כתוב ולא שמע אליהם וגו', ואפשר דוינן ויבא היינו לומר שהבליט שלא איכפת לי' כלל ולא ישלחם ממצרים, והא דויבא אל ביתו יש לומר משום שיצא המימה ושם כנראה דיבר אליו כאשר צווה, לך וגו' הנה יצא המימה וגו', וחזר לביתו, והיינו אחרי ויך וגו' אשר ביאר לעיני פרעה וגו' ויעשו כן חרטומי וגו', ואפשר שהי' עדיין ע"י היאר.

רק ביאר תשארנה

הנה בפסוק ד' שביקש ממני ומעמי, וע"י רמב"ן בפסוק ה' ואמר משה כו' שלא יפחד פרעה שימותו אלה ויעלו אחרים מן היאור רק תסור המכה לגמרי ואע"פ שתשארנה מהם ביאור וכל זה להודיעו כי המכה מאת הא' על ענין ישראל בלבד, ולפ"ז אפשר דהיינו להראות לו שאמנם יהיו ביאור אבל יפסיקו לעלות שוב ותסור המכה לגמרי.

זכרון יושר

הגאון הגדול רבי שמעון בעדני זצ"ל נלב"ע י"ח טבת תשפ"ג

בזכות ענותנותו היתירה זכה שתמסר תורה על ידו

רבינו רגיל להזכיר את ענותנותו המופלגת של הגר"ש זצ"ל, ולאחר פטירתו התבטא שאם רוצים להבין מה היא הענוה שעליה אומרת הגמ' 'אמר מר ענוה גדולה מכולם', צריך להביא את הדברים שהחיד"א כותב על הבית יוסף בספר שם הגדולים, שקבלתי מאדם גדול בחכמה ויראה שקיבל מרב גדול שקיבל מוקנים שנתגלה בדור מרן ז"ל שהיו הרמ"ק והאר"י וכל קדושים עמם

קשר מיוחד היה בין רבינו להגר"ש בעדני זצ"ל, עוד מלפני עשרות שנים כאשר הגר"ש זצ"ל הקים את הכולל שבראשותו ברח' רבי עקיבא, שהיה הכולל הראשון לאברכים ספרדים שהוקם בבני ברק, כאשר בתקופה מסוימת ביקש הגר"ש מרבינו שיבוא למלאות את מקומו בכולל שלוש פעמים בשבוע בשעות אחה"צ, כדי שיוכל לנצל את הזמן הזה ללמוד ביחידות וללא הפרעות, ואכן רבינו נעתר לבקשתו ובמשך תקופה ממושכת היה מגיע לכולל בזמנים אלו.

וכן שמעתי שהי' מקפיד לבילי שבת להתפלל רק בבית כנסת שיש בו תאורה ע"י גנרטור שלא להנות ח"ו מחשמל שיוצר ע"י חילול שבת, ואף לענת זקנתו טרח ללכת רחוק מביתו לבית כנסת שיש חשמל כשר, כל זה נובע מהיראת חטא מהפחד מחטאים, ולכן כל שיראת חטא קודמת להכמתו מתקיימת, זה היראת חטא שלו.

התנא אומר קשה לנעוץ ונוח לרצות חסיד, מספרים שהוא ז"ל אמר פעם היכי דמי גיהנם בעולם הזה, - לענות לאנשים באמצע הלימוד! אבל מהמידות הטובות המיוחדות שהיו בו, לא הוציא אנשים מביתו גם אם זה הי' אינשי דלא מעלי, ולא הקפיד עליהם והי' מוחל על עלבונו תמיד ומועביר על מדותיו, וכל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, וגם כשאנשים הטרדו אותו בכל זאת הי' שפל וסבלן, וזהו ענוותן כמש"כ רש"י לפרש מהו ענוותן שפל וסבלן, הענין של ענוה זה לא לא לדעת מי אני שהרי משה רבינו שהתורה כותבת עליו

שהיה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, והוא ידע את גדלותו כמו שכתוב במדרש בסוף דברים כשמלאך המוות רצה לקחת אותו אז הוא אמר לו אני נתתי את התורה אני בקעתי את הים וכו', אז מה הפשט עניו, רש"י מתרגם את המילה עניו שפל וסבלן, אם אהרן ומרים נביאי ה' גדולי הדור מדברים עליו שהוא לא בסדר שאשה כושית לקח, והרמב"ן אומר שהיה לו מה לענות שהקב"ה אמר לו ואתה פה עמוד עמדי שלא ילך לאשה, אבל הוא לא עונה על ריב, זה שפל וסבלן לא לענות באופן כזה נורא, זה היה הדרגה של משה רבינו שאין כמוהו, וזה היה רבי שמעון ענוותן כהלל, כאילו שהוא כלום לא והכל מקבל באהבה את כל האנשים.

וכך הי' נתבא אל הכלים כל ימיו, וזכה שתמסר תורה על ידו, הוא כמדומה הי' הראשון שהקים כולל אברכים לספרדים כאן בבני ברק, וגם ביקש ממני לבוא לכולל שלוש פעמים בשבוע אה"צ בתקופה מסויימת, כי רצה ללמוד טוב ביחידות שלא יפריעו לו, וכן הקים תורה בעוד מקומות בארץ ישראל שלא הי' שם בני תורה, ואחי מרן הגר"ח ז"ל שלח אותו להקים עשרות מתיבות, הוא זכה וזיכה לכל הדברים האלה.

שמעתי שפעם הוא עבר ברחוב ליד ביתו של אחד מגדולי הדור, התקשר לשאול אם אפשר להכנס ולא אמר שנמצא ליד הבית כי אולי קשה עכשיו להטריח ואם יגיד שנמצא כאן יגידו לו להכנס מיד, לגודל ענוותנותו, כשראה את שמו במודעות אמר שזה מצער אותו לראות את שמו מתנוסס ע"ג המודעות, הכל זה הענוה וההצנע לכת, לא רצה שיכבדו אותו, ולא רצה שיביאו לו כסא מרופד אלא כסא פשוט כמו כולם.

והתמדתו הגדולה - לא הי' אצלו מושג של בין הזמנים, כל השנה גם בבין הזמנים וגם בין יו"כ לסוכות, הי' מגיע לכולל כשכולו שקוע בלימוד התורה, וכל מסכת שלמד הי' חוזר עליו שישים פעמים, ועליו אפשר לומר כמו שפתח ההוא ספדנא בסוף מועד קטן נשים לילות כימים על משים לילות כימים.

לא דיבר שיחת חולין בסעודות השבת אלא רק בדברי תורה, וכל מי שהתחיל לדבר בלימוד הי' מיד מדבר איתו.

שמעתי דבר נורא כשהי' נוסע לחוץ לארץ לאסוף כספים לכולל, והי' קורה הרבה פעמים שנכנס לגביר ובתוך כדי כך נכנס עוד אדם לאסוף כסף למוסדות שלו, הי' הרב בעדני זצ"ל משבת את המוסדות של השני ואומר שצריך לעזור לו ולא הי' מדבר כלל על הכולל של עצמו.

כך היה דמות של בן אדם שחי ע"פ תורה במידות מיוחדות שכאלה, וזה צריכים ללמוד ממנו שלא יהיה התם קאימנא וימשיך לעלות מעלה מעלה ע"י שאנחנו נמשיך בדכים שלו הענוהו היתירה, לא לנעוץ ותמיד לוותר ולהקפיד על כל דין ודין את זה צריך ללמוד ממנו.

זכה לבנין רבנן וחתנין רבנן - ראש הישיבה כאן בישיבה החשובה הזאת, והעמיד הרבה תלמידים בארץ ובחו"ל, ויה"ר שיהי' חיוק לע"נ הטהורה ויהיה בלע המות לנצח ומחה ד' דמעה מעל כל פנים.

סייעתא דשמיא שישראל לפי הדור היו צריכים לספר זה שיקבץ כל הדינים ויגלה שורשיהם לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ובאותו הדור היו נמצאים שלשה רבנים ראויים לזה, והם מהר"ד יוסף טאיטצק, והרב מהריב"ל הוא ר' יוסף בן לב, והשלישי הבית יוסף והסכימו מן השמים ותנתן דת ע"י מרן הקדוש, מפני ענוותנותו היתרה שהיתה לו ותר מכולם לעשות את הב"י והשו"ע אף שכולם היו ראויים לזה.

וסיים רבינו שדברים אלו ראויים להאמר על הגר"ש זצ"ל, שיזכה שתמסר תורה על ידו בגלל ענוותנותו היתירה.

הספר בכלות השבעה

בתום ימי השבעה לפטירתו ביקשו בני המשפחה מרבינו שיבדל"ח להספידו בהיכל הכולל בו הרביץ תורה ויראה עשרות שנים והעמיד תלמידים הרבה, רבינו נאות לבקשתם ונביא את ההספד שנשא על ידידו הוותיק.

מרן הבית יוסף בשו"ע הלכות אבילות כותב שיש מצוה גדולה להספיד על המת כראוי ולומר עליו דברים המשברים את הלב כדי להרבות בכ"י ולהזכיר שבתו, ועל חכם וחסיד מזכירין להם חכמות וחסידותם, זאת אומרת שעלינו להזכיר, שבתו, חכמתו, וחסידותו.

איתא בגמרא בשבת קנ"ג רב אמר לר' שמואל בר שילת אחים בהספדי דהתם קאימנא ובפשוטו היינו שתחמם את ההספד שאני עומד שמה כדי שאני יראה שאתה מתחמם ואני יראה איך אומרים את ההספד שלי, ובכונה שניה ביאר זקני הגאון ר'

שמריהו יוסף ז"ל [אביו דמרן החזו"א זצ"ל] שהרי כשהאדם בחיים הוא הולך, שעולה מעלה מעלה ע"י מעשיו, וכתוב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה שהמלאכים הם עומדים, אז רב אמר לרב שמואל בר שילת אחים בהספדי - תחמם את ההספד, דהתם קאימנא - ששם אני כבר עומד ולא עושה את המעשים, אבל אם תחמם את ההספד וילמדו ממני וגם יעשו מה שאני עשיתי וילכו אחרי אז ממילא אני כבר לא יעמוד אלא אמשיך להיות הולך, ע"י שילמדו ממני וילכו בדרכי.

איתא בגמ' בשבת סוף פרק השואל "בנא מיניה ר"א מרב איהוה בן עוה"ב א"ל ואוונך תשמענה דבר מאחרך לאמר זה הדרך לכו בה", והיינו כשיאמרו אחר מיתתו זה הדרך שילכו בה, ובגמ' בסנהדרין פ"ח איתא "שלחו מתם (ובגמ' בסנהדרין סוף פרק א' מבואר דהיינו ר"א) איהוה בן עוה"ב ענוותן שפל בך שייף עייל שייף נפיק וגריס באורייתא תדיירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה", ואין הגמרות סותרות דמה דמבואר בשבת היינו לאחר מיתתו ובסנהדרין הוא בחייו, כדאיתא בהמשך דיהבו חכמים עינייהו ברב הונא בר אבא.

ושיניהם מתאימים להגאון הצדיק והחסיד רבי שמעון, שאפשר לומר עליו ענוותן כהלל שאין דוגמתו בענוהו ושפל בך שייף עייל שייף נפיק וגריס באורייתא תדיירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, וכן מה ששומעים עכשיו אחרי פטירתו את גדלותו שהצניע כל חייו ועכשיו כלם אומרים זו הדרך לכו בה.

יש הרבה שבחים לומר על הנפטר הגדול ר' שמעון זצ"ל, ואכן יש שבח שכולל בתוכו הרבה שבחים, ומהו השבח שנוכל לומר על הנפטר ר' שמעון זצ"ל הוא מה שהתנא רבי שמעון אומר, שלושה כתרין הן כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן, ומפרש רש"י וכתר שם טוב עולה על גביהן שהוא משובח מכולם מי שיש לו שם טוב ומעשים טובים שנאמר טוב שם משמן טוב ויום המוות מיום הוולדו, הנפטר הגדול הזה זכה לשם טוב בכל מקום ומקום אם מקרוב או מרחוק, מעולם לא שמענו כנגדו איזה ביקורת או תרעומת, רק שבחים ושבחים, שבת כזה לא נוצר מאיליו אלא בעבודה של שבירת המידות שנים ע"ג שנים, זה מה שצריך ללמוד ממנו.

ר"ח בן דוסא אומר כל שיראת חטא קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, על היראת חטא שלו אפשר להאריך, שמעתי שהוא לא הי' ישן ביום, ופעם כשרואהו שהי' מאוד עייף שאלוהו למה לא הולך לישון, אמר שמכיון שיש מחלוקת לגבי ברכות התורה אם כשישנים ביום צריך לברך, אז הוא לא רוצה להכנס לספק ברכה, זה יראת חטא לא לישון כל החיים ביום.

עלי דרך

ממך ראש ישיבת חברון רבינו דוד כהן שליט"א

דרך התורה

מכת ערוב

במכת ערוב שלא כברוב המכות לא הזכירה התורה שנעשתה על ידי משה או אהרן. הגר"ז (ח"י מרן רי"ז הלוי עה"ת פ' וארא) מדייק מזה וכן מהכתוב הנני משליח בך את הערב (שמות ח, יז) שמכת הערוב נעשתה על ידי הקב"ה בעצמו. ויש לתת טעם לדבר במה שונה מכת הערוב משאר המכות.

והנה רבינו בחיי (שמות שם) כתב שמכת הערוב שונה היתה משאר המכות, שהיא לא היתה יצירה חדשה חיות טרף שנבראו כדי להכות את מצרים, אלא הקב"ה הביא למצרים חיות טרף שכבר היו בעולם. לפי זה מובן מדוע לא מוזכר שהמכה נעשתה על ידי משה או אהרן. דדווקא בשאר המכות שהיתה בהן יצירה חדשה הוזכרו משה ואהרן שכביכול על ידיהם נעשתה היצירה החדשה, אבל במכת הערוב שלא היתה בה שום יצירה לא היה מקום למעשיהם של משה ואהרן.

ונפלינו אני ועמך - להבדיל ולרומם את ישראל מכל האומות

ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האת הזה. [וארא ח, יט] סיפר לי הגאון המופלא רבי משה שפירא זצוק"ל, שפגש את האדמו"ר הזקן מאמשינוב רבי מאיר קאליש זצוק"ל, ואמר לו כי במדרש מבואר שכל מכה הייתה במשך שלושים ימים. לפי זה נמצא, דכיון שמכת בכורות הייתה בליל פסח, הרי מכת חושך הייתה בליל ט"ו אדר שהוא ליל פורים. וביאר שכנגד זה הוא הלילה שנאמר לו 'ליהודים היתה אורה'.

ואמר הגאון רבי משה שפירא זצוק"ל, כי הוא הוסיף לו, שלפי זה נמצא דמכת ארבה הייתה בליל ט"ו בשבט ובמכת הארבה אכל הארבה את כל פרי העץ, וכנגד זה הוא ראש השנה לאילנות שהוא הזמן של נתינת השפע לאילנות.

אמרת לי שאפשר להוסיף בדרך זו, דלפי זה נמצא שמכת ערוב הייתה בליל סוכות, שהוא כנגד ענני הכבוד. דהנה ביאר הגר"א בשיר השירים (א, ד) שסוכות הוא כנגד ענני הכבוד שחזרו לאחר חטא

העגל, וביאר ב"אדרת אליהו" פרשת כי תשא, שלאחר חטא העגל ביקש משה מהקב"ה, "ונפלינו אני ועמך" (שמות לג, טז), וביאר שם רש"י, דהיינו שנהיה מובדלים בזה מכל עם, וכנגד זה אמר לו הקב"ה, "הנה אנוכי כורת עמך ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות" (שמות לד, י) וביאר הגר"א, דכנגד מה שביקש משה "ונפלינו אני ועמך", הבטיח לו הקב"ה את הנפלאות לקיים את הבקשה של "ונפלינו", וביאר שם הגר"א דהנפלאות היו ענני הכבוד שחזרו לאחר חטא העגל. וביאור העניין שענני הכבוד הם הנפלאות לקיים את בקשת מרע"ה "ונפלינו", יש לבאר עפ"י מש"כ הרמח"ל (במאמר החכמה) דעניינם של ענני הכבוד לשאת את בני ישראל ולהבדילם מן האומות, ולכן בענני הכבוד שהם הנפלאות נתקיימה בקשת משה ונפלינו אני ועמך.

לפי זה מבואר הא דשייכת מכת ערוב לסוכות, שהרי במכה זו נאמר, "ושמתי פדות בין עמי ובין עמך". ופירש רש"י "שיבדיל בין עמי ובין עמך", וזהו שייך לליל סוכות שהוא הזמן שחזרו ענני הכבוד לאחר חטא העגל לקיים בקשת משה "ונפלינו", להבדיל ולרומם את ישראל מכל האומות.

מכת הדבר

במכת דבר שלא כברוב המכות לא הזכירה התורה שנעשתה על ידי משה או אהרן. הגר"ז (ח"י מרן רי"ז הלוי עה"ת פ' וארא) מדייק מזה, וכן מהכתוב הנה יד ה' הויה במקנך (שמות ט, ג) שאף מכת הדבר כמו מכת בכורות נעשתה על ידי הקב"ה בעצמו, ויש לתת טעם לדבר במה שונה מכת דבר משאר המכות.

אפשר לבאר זאת על פי דברי הגר"א ביאורו להגדה של פסח "ביד חזקה - זו הדבר" שמכת דבר היתה הסיום של חמש המכות הראשונות וכללה את חמש המכות הללו, אם כן כשם שמכת בכורות שהיתה סיום של כל עשר המכות היתה על ידי הקב"ה בעצמו, כך גם מכת דבר שהיתה סיום של חמש המכות הראשונות ניתנה על ידי הקב"ה בעצמו. [וע"ע בס' לקח דוד באריכות]

דרך רבותינו

מרן המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל - נלב"ע כ"ט טבת תשמ"ט

ולאחר מאכן בעת שכיהן מרן רבינו שליט"א כר"מ בישיבת עטרת ישראל, היה מוסר את שיעוריו בישיבת עטרת ישראל בחדר דירתו של המשגיח. מדי פעם לאחר השיעור היה המשגיח מתעניין אצל התלמידים על מה דובר בשיעור, אני עושה זאת הסביר לו פעם כדי לייקר את השיעור בעיניהם.

אחד מרבותיו של מרן רבינו שליט"א הוא מרן המשגיח דחברון הגר"מ חדש זצ"ל שמשחר נעוריו שם עינו עליו לגדלו ולרממו שראה בו כלי מפואר תורה ולמוסר, ואף מסר בידו שליחות חנוכיות חשובות.

רבינו מסר הרבה ענינים מהגר"מ חדש זצ"ל ונביא כאן כפי שיכיל הגליון, ועוד חזון למועד.

*

שח רבינו שליט"א

המשגיח מעולם לא אמר לבחור שנכנס אליו - אין לי פנאי עכשיו, חזור אחר כך. ויתרה מזו: גם לאחר שסיים את השיחה, אם ראה כי הבחור מתמהמה - לא אמר לו כי השיחה הסתיימה. כל עוד הבחור מבקש היה להמשיך בשיחה - היה הוא פנוי אליו. ידוע, כי למשגיח היו סדרי לימוד קבועים בכל יום. יש שלא הספיק ללמוד עד מאוחר בערב, לפעמים חזר משמחה בשעה מאוחרת ובחורים היו נכנסים לשוחח עמו, אך הוא מעולם לא דחה אותם למחר, אע"פ שידע, כי לאחר השיחה יהיה עליו עוד לסיים את סדר יומו הקבוע בלימוד.

לדעתו - זוהי תופעה, שאין לה כלל אח ורע בדורנו...

דמותו של המשגיח קיימת היתה בישיבה במשך כל שעות היום, גם בשעות בהן שהה בביתו. ההרגשה היתה, שהוא מודע, לכל מה שמתרחש אצל כל יחיד.

יכול אני להעיד על עצמי וגם על חברי הקרובים, שכמעט בכל נושא עמדה לנגד עינינו השאלה: - מה תהא תגובתו של המשגיח? מה תהיה דעתו?

לא היה זה "גברא דמיסתפינא מיניה" - בבחינת פחד מעונש או גערה, אבל היה הוא "גברא דמיסתפינא מיניה" - בבחינת כבוד ורוממות.

היה חשוב לתלמידים, שלא לעשות מעשים, שיתקבלו בביקורת שלילית ע"י המשגיח, גם אם היו בטוחים, שהוא לא יעיר להם כלל על כך.

המשגיח מיעט מאוד להעיר לבחורים על נוכחות בסדרים - אך בישיבה, אחת היתה הדעה, כי יודע הוא על כל בחור, מתי היה נוכח ומתי נעדר.

בכל"סדר" נכנס היה לישיבה לסיכוב של מספר דקות, והיתה לנו הרגשה, שהוא רואה הכל ויודע בדיוק מי נמצא ומי חסר.

תחושה זו הניעה את רוב הבחורים לחשוב פעמיים לפני כל עזיבה של "סדר" בישיבה, לבדוק אם אמנם יציאה זו - צורך דחוף יש בה, אם לאו, שהרי המשגיח בוודאי יבחין בהעדרו.

- היתה תקופה קצרה שלא הקפדתי להגיע לתפילה בישיבה - ממשך רבינו ומספר.

פעם, כשעליתי במדרגות לישיבה, פגשתי במשגיח בדרתו. תוך כדי הילוכו אמר לי:

- כמדומה לי, שבתקופה האחרונה איני רואה אותך כל כך בתפילה בישיבה...

כך אמר והמשיך בדרכו, מבלי להוסיף אף ביטוי של גערה. הידיעה, כי הוא שם לבו להעדר, היתה חשובה עבורי יותר מכל תוכחה. מאז השתדלתי להקפיד ביותר על זמני התפילה בישיבה.

פעם ירדתי לשעה קלה לטלפון שבפינת רח' יחזקאל, ולא טרחת ללבוש את המגבעת והמעיל. לפתע בא לקראתי המשגיח.

- האם אתה נמצא בבית מרחץ? - הפטיר כנגדי.

כך ביקש להחדיר בי את המסר, שיש הנהגות, שאמנם אין הן אסורות, אך אינן מתאימות לדרך הנהגתו של בן תורה.

עבור בן תורה, המקום היחיד שבו הוא יכול להופיע ללא מגבעת ומעיל, הרי זה בית מרחץ...

- בכל שיחה ששוחחתי עמו - מציין רבינו - היה מעלה גם את הדרשה לרכוש ידיעה בכל הש"ס, אף היה מציע כיווני דרך איך לערוך תכנית לימודים שתביא לידי כך. חוזר היה ומדגיש, שיש לרכוש את ידיעת הש"ס בשנות הניעורים בישיבה, ולא לדחות למועד מאוחר יותר.

בהזדמנות אחרת הוסיף רבינו: כשלמדתי בישיבה הק' דחברון היה מרן המשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל מדבר עמי תמיד ומעורר אותי על החיוב המוטל על בחור ללמוד ולהספיק ולגמור את הש"ס, וכל פעם היה שואל איזה תכנית עשיתי לגמור ש"ס וסיפר לי אז על התקופה של הישיבה עשרות שנים קודם לכן בחברון ובירושלים אחר הטבח הנורא שהרבה השקיע בבחורים השאיפה ללמוד ש"ס וסיפר שעשה אז תכנית שלימה עם מו"ר הגאון רבי מיכל יהודה זללה"ה שהיה אז מבחירי תלמידי הישיבה לגמור את הש"ס והוא הוכיח לו שאפשר לעמוד במשימה וגם בחור צעיר יכול לגמור ש"ס לכשירצה וישאף ויעשה תכנית ברורה של מספר דפים מסויים שילמד בכל יום.

כמוני, כן גם מרבית חברי - מעיד הוא - חוזרים ומדגישים, כי מסר זה חדר עמוק ללבנו.

בחתונה של אחד החברים מהישיבה - מספר רבינו - הופיע רב ידוע, אשר פעולה מסויימת שעשה קוממה מאוד נגדו את עולם התורה. אנו ראינו חובה לעצמנו להביע את מחאתנו בצורה חריפה מאוד ומביישת. קמה סערה, השמחה הושבתה, ובעל השמחה כעס מאוד.

למחרת הגיעה אלי שמועה, שהמשגיח - אין דעתו נוחה מכל אשר אירע. הוא לא קרא לי להוכיחני, אך גילה כלפי סימנים של מורת רוח והסתייגות.

ראיתי, כי עלי לפנות אליו בעצמי. נכנסתי.

הוא לא הזכיר את המאורע אף לא במשפט אחד. תחת זאת פיתח שיחה שלמה על "הנושא בעול עם חברו", ולמעלה מזאת - על חשיבות ההשתתפות בשמחתו של השני, על הזהירות הנדרשת שלא לפגום בשמחה, ועל העוול בכל הפרעה לשמחתו של הזולת.

בסיומה של אותה שיחה פטר אותי לשלום מתוך אהבה חיבה והארת פנים.

ואילו רבינו מעיד:

- יכול אני לומר בוודאות על עצמי וגם על חברי, כפי שאני שומע מהם, שכל המסרים החינוכיים שהשריש בנו, הן בנושאים של בין אדם לחברו(חסד, הטבה, אהבת רעים, קנה לך חבר וכו') והן בנושא השאיפה לגדלות בתורה וידיעת ש"ס - בכל אלה **בת קולו עדיין מהדהדת באזנינו. גם לאחר עשרות שנים הדברים חיים בתוכנו.** בפנימיות המחשבה והלב.

אין במידות לפני עיור

בהיותו בחור ניגש רבינו אל המשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש זצוק"ל לשאול מה הפשט בדברי ר' ישראל שאין במידות לכבד את השני לפני עור הרי אני מכשילו באיסור גאווה. וביאר לו המשגיח זצוק"ל אדם בא לבקש צדקה מפלוני מתחיל לשאול אותו לאיזה מטרה אתה אוסף את הכסף, אני רוצה לדעת מה אתה הולך לעשות עם הכסף, ואח"כ כשמשתכנע הוא נותן כסף למבקש. לעומת זאת בהלואה ודאי הלווה לא יכול לשאול את המלווה מה יעשה עם הכסף לאחר שיתן לו זאת, ואין המלווה חייב לענות לו. מה ההבדל בשניהם אני נותן כסף לפלוני, אלא החילוק הוא האם אני חייב לו את הכסף, זה מעיקרא לא שלי אלא של פלוני וממילא עד כמה שמגיע לו לקבל בחזרה את הכסף שלו, איך אני בא לשאול אותו מה יעשה עם הכסף הרי זה לא שלי. בזה ביאר לו המשגיח זצוק"ל אם אתה בא לשאול איך לכבד את פלוני פירוש הדבר שזה דומה לתרומה שאתה מרגיש שזה שלך ואתה מחליט מה לעשות האם לתת לפלוני כסף האם לכבד את פלוני וכאן זה הטעות, האדם נברא להיות לברכה ולתועלת עבור פלוני לכבד את השני להמליך את השני וזה דבר שמגיע לפלוני שאתה מחוייב לו.